

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bakalářská práce

2012

Tereza Durchánková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Tereza Durchánková

**Vysílání Československé televize
v listopadu 1989**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tereza Durchánková**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

DURCHÁNKOVÁ, Tereza. *Vysílání Československé televize v listopadu 1989*. Praha, 2012. 100 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá průběhem Sametové revoluce v Československé televizi, tedy od 17. do 30. listopadu. Práce je rozdělena na dvě části – situace v ČST a vysílání ČST.

První část začíná kapitolou, ve které je zmíněna stručná historie ČST, kde můžeme sledovat vliv vládnoucí komunistické strany na toto médium. Situaci v Československé televizi v roce 1989 je věnována kapitola, ve které je zachyceno několik důležitých událostí, které nastiňují dobu a situaci v ČST před pádem komunistického režimu. Další, velmi důležitou kapitolou, je nastínění situace přímo v ČST již v listopadu 1989, jež je doplněna o rozhovory s pamětníky. V této kapitole jsou popsány zejména „Garáže“, které měly velký vliv na změny v ČST, co se týká objektivitu vysílání Československé televize.

Druhá část práce je založena zejména na analýze materiálů z Archivu ČT a na zjišťování odlišností mezi zpravodajstvím ČST a reálným průběhem událostí listopadu 1989. V první kapitole této části práce je zkoumáno, jaké programové změny ve vysílání v druhé polovině listopadu 1989 proběhly v důsledku revolučních událostí. Druhá kapitola této části práce se zabývá zpravodajskými relacemi Televizní noviny a Aktuality. V této kapitole je posuzována postupně vzrůstající objektivita zpravodajství ČST podávaného divákům od 17. do 30. listopadu roku 1989.

Abstract

This bachelor thesis deals with the course of the Velvet Revolution in the Czechoslovak television, it means from 17th to 30th November. This thesis is divided into 2 parts – the situation in the Czechoslovak television and the broadcast in the Czechoslovak television.

The first part starts with the chapter in which the brief history of the Czechoslovak television is meant in which we can observe the influence of governmental communistic party on this media. In the chapter which is dedicated to the situation in the Czechoslovak television in 1989 there is meant a few important events which outlines the time period and the situation in the Czechoslovak television before the fall of the communistic regime. Another very important chapter outlines the situation right in the Czechoslovak television in November 1989 which is supplemented by interviews with the contemporary witnesses. In this chapter there are described „Garages“ which highly influenced changes in the Czechoslovak television concerned the objectivity of the broadcast of the Czechoslovak television.

The second part of the thesis is based on the analysis of the documents from the archive of the Czechoslovak television and on the investigation of the differences between the TV reporting and the real course of the events in November 1989. In the first chapter of this part of my thesis there is watched which programme changes in broadcasting occurred in the second half of November 1989 as an impact of the November events. The second chapter of this part of the thesis deals with news programmes like Televizní noviny and Aktuální. In this chapter the successively increasing objectivity of the reporting of the Czechoslovak television broadcast from the 17th November to 30th November 1989 is watched.

Klíčová slova

Československá televize – Sametová revoluce 1989 – politická moc – objektivita – garáže – cenzura – propaganda – pád komunistického režimu

Keywords

The Czechoslovak television – the Velvet revolution 1989 – the political power – the objectivity – the garages – the censorship – the propaganda – the fall of the communistic regime

Rozsah práce: 118 436 znaků (66 normostran)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 1. 2012

Tereza Durchánková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména Mgr. Danielovi Růžičkovi za jeho ochotu, rady, připomínky a poskytování materiálů potřebných k práci. Dále bych chtěla poděkovat paní Haně Petráskové za pomoc v badatelně Archivu ČT. Mé poděkování patří také Martě Skarlandtové, Elišce Balzerové, Antonínovi Dekojovi a Martinovi Švehlovi za poskytnutí vzpomínek na Listopad 1989. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce PhDr. Petru Bednaříkovi, Ph.D. za odpovědi na mé dotazy.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Tereza Durchánková	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2009	
E-mail diplomantky/diplomanta: terka.d@centrum.cz	
Studijní obor/typ studia: Mediální studia/kombinované	

Předpokládaný název práce v češtině:
Vysílání Československé televize v listopadu 1989

Předpokládaný název práce v angličtině:
Czechoslovak Television broadcasting in November 1989

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)
ZS 2011

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):
Práce bude zaměřena zejména na to, co se odehrávalo v Československé televizi po 17. listopadu 1989, a to především z pohledu veřejnosti a zaměstnanců televize. Část práce bude založena na rozhovorech s pamětníky, na základě kterých bude zanalyzována situace přímo uvnitř ČST v době listopadových událostí 1989. Druhá část se bude zabývat tím, jak ČST postupně začala veřejnosti podávat objektivní informace ohledně aktuálního dění. Cílem práce bude zjistit, jaké poměry vládly v listopadu 1989 v ČST a do jaké míry byly informace podávány veřejnosti Československou televizí v začátcích pádu komunismu zkreslující.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod (nastínění tématu, charakteristika doby)
2. Situace v ČST
 - 2.1. Vedení ČST (ředitelské a jiné funkce)
 - 2.2. Rozhovory s pamětníky (ohledně situace panující uvnitř ČST)
 - 2.2.1. Stávky zaměstnanců (důvody a průběh)
3. Vysílání ČST
 - 3.1. Hlášení o vysílání a skutečně odvysílané pořady (porovnávání materiálů z archivu ČST)
 - 3.2. Podávání informací (odlišností mezi informacemi podávanými ČST a reálným průběhem událostí listopadu 1989)
4. Závěr (shrnutí práce a konečné závěry)

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Materiály archivu České televize (17. listopad – 30. Listopad 1989)

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Analýza materiálu z archivu ČT a zjišťování odlišností mezi informacemi podávanými ČST a reálným průběhem událostí listopadu 1989.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

KNIHY:

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce.* Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 65 s.

- Kniha Jarmily Cysařové se zabývá vývojem v Československé televizi od roku 1985 do roku 1990.

EMMERT, František. *Sametová revoluce: kronika pádu komunismu 1989.* Praha: Computer Press: Česká televize, 2009. ISBN 978-80-251-2301-0

- Dílo Františka Emmerta obsahuje fotografie a dokumenty z listopadu 1989, které přibližují atmosféru doby.

HORÁČEK, Michal. *Jak pukaly ledy.* Praha: Nakladatelství XYZ, 2007. 345 s. ISBN 978-80-7388-011-8

- Kniha obsahuje průběh revoluce listopadu 1989 v deníkových záznamech textaře a novináře Michala Horáčka. Dílo umožňuje čtenářům nahlédnout do záznamů člověka, který se ocitl v samotném centru dění událostí listopadu 1989.

HUSÁK, Petr. *Česká cesta ke svobodě: Díl 1. Revoluce či co?* Praha: Volvox Globator, 1999. 167 s. ISBN 80-7207-299-4.

- Studie Petra Husáka mapuje listopadové události roku 1989 a jejich souvislosti. Autor se snaží objasnit význam Charty 77 a působení undergroundové kultury na společnost.

KÖPPLOVÁ, Barbara a kol. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas: televize: mediální právo.* Praha: Karolinum, 2003. 461 s. Vyd.: Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-246-0632-1

- Kniha obsahuje chronologický přehled údajů týkajících se vývoje médií jako důležitých institucí, které přispívají k vývoji moderní české společnosti.

MĚCHÝŘ, Jan. *Velký převrat či snad revoluce sametová? : několik informací, poznámek a komentářů o naší takřčené něžné revoluci a jejich osudech 1989-1992.* Praha: Progetto, 1999. 359 s.

- Kniha Jana Měchýře obsahuje podrobnou analýzu listopadu 1989 včetně rozboru politických stran s jejich dalším vývojem.

MÜLLEROVÁ, HANZEL a kol. *Albertov 16:00: příběhy sametové revoluce.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny: Česká televize, 2009. ISBN 978-80-7422-002-9

- Kniha, která byla napsána 20 let po listopadu 1989. Kniha

přibližuje atmosféru demonstrací roku 1989, obsahuje rozhovory a pamětníky a dobové fotografie, které text doprovázejí.

SUK, Jiří. *Občanské fórum: listopad-prosinec 1989.* Brno: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. 238 s. ISBN 80-85270-72-7

- Kniha Občanské fórum od Jiřího Suka obsahuje politické události listopadu a prosince 1989, které jsou popsány den po dni.

SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovky jedné politické krize.* Praha: Prostor, 2003. 507 s. ISBN 80-7260-099-0.

- Tato kniha Jiřího Suka obsahuje historickou analýzu revolučního dění včetně změny politického systému.

ČLÁNKY:

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize a politická moc 1953–1989.* In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002, s. 521–537.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Bartoš, Jonáš (2010): *Role médií při pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989.* UK FSV IPS, Praha (vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Mlejnek).

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

**Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagožky/pedagoga**

.....
Datum / Podpis

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

MOTTO

„Televize lže, jako když Rudé právo tiskne“
Heslo z plakátů v centru Prahy po 17. listopadu 1989

Obsah

ÚVODEM	2
POZNÁMKA K PRAMENŮM A KAPITOLÁM	2
1. SITUACE V ČST	4
1.2. SITUACE V ČST V ROCE 1989	10
1.3. SITUACE V ČST JAKO V INSTITUCI V LISTOPADU 1989	15
1.3.1. <i>Vzpomínky pamětníků na zpravodajství ČST a situaci v redakci</i> <i>zpravodajství.....</i>	25
2. VYSÍLÁNÍ ČST	29
2.1. HLÁŠENÍ O VYSÍLÁNÍ A SKUTEČNĚ ODVYSÍLANÉ POŘADY	29
2.1. ZPRAVODAJSTVÍ ČS. TELEVIZE OD 17. DO 30. LISTOPADU 1989 V HLAVNÍCH ZPRAVODAJSKÝCH RELACÍCH A PRAVDIVOST A OBJEKTIVITA V NICH PODÁVANÝCH INFORMACÍ.....	37
ZÁVĚR.....	61
SUMMARY	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	64
POUŽITÁ LITERATURA.....	66
SEZNAM PŘÍLOH.....	69
PŘÍLOHY	70

Úvodem

Sametová revoluce v roce 1989 je významnou přelomovou událostí našich novodobých dějin, která přinesla přechod od totalitního systému vlády jedné politické strany (KSČ) k demokracii. Sametová revoluce přinesla lidem v Československu mnoho změn k lepšímu v oblasti ekonomické i lidských práv. Změny přinesla také v oblasti sdělovacích prostředků. Zásadní změny proběhly také v Čs. televizi, která vznikla jako poslední masmédiem v naší zemi (1953) a od doby svého vzniku byla ovlivňována komunistickou stranou až do listopadu 1989.

Jako motto bakalářské práce bylo zvoleno heslo „Televize lže, jako když Rudé právo tiskne“, které se objevovalo na plakátech v centru Prahy po 17. listopadu 1989. Toto heslo vystihuje to, jak diváci vnímali zpravodajství Československé televize po 17. listopadu 1989.

Cílem práce je zmapovat, jaké poměry vládly v listopadu 1989 v ČST a do jaké míry byly informace podávány veřejnosti Československou televizí v začátcích pádu reálného socialismu zkreslující.

V neposlední řadě by bylo dobré v úvodu zmínit, že práce byla po celou dobu jejího vzniku konzultována s Mgr. Danielem Růžičkou, který pracuje v České televizi a zároveň se věnuje historii televizního vysílání v ČR. Je jedním ze zakládajících členů Občanského sdružení Totalita.cz, v roce 2009 se podílel na přípravě vysílání projektu ČT Albertov 16:00 k výročí 17. listopadu a je autorem knihy Major Zeman – Propaganda nebo krimi?

Poznámka k pramenům a kapitolám

Hned na začátek je nutno říci, že vzhledem k tomu, kdo měl nad ČST moc, nebylo možné dohledat všechny materiály, které by byly k naprosté přesnosti práce důležité, jelikož dosud nebyly zpracovány archivní fondy České televize z tohoto období. K některým skutečnostem písemné materiály ani neexistovaly. Také je potřeba zdůraznit, že po dvaadvaceti letech od událostí kolem 17. listopadu je téměř nemožné zjistit u části materiálů ČST, které byly do práce použity, jejich autory. Nemůžeme vyloučit, že některé dokumenty byly psány subjektivně. Cílem práce je snaha o objektivní posouzení situace ČST v listopadu 1989 s použitím různorodých pramenů a literatury.

V práci se objevují odlišnosti s tezemi, a to zejména v názvech kapitol. Některé názvy kapitol byly pozměněny pro lepší vyjádření toho, co kapitola obsahuje. Tak se v tezích objevuje kapitola „Vedení“, která byla v konečné podobě bakalářské práce jako samostatná kapitola vypuštěna. Vzhledem k tomu, že vedení Čs. televize přímo souvisí se situací v ČST, byl obsah původně plánované kapitoly přemístěn do kapitoly „Situace v ČST“. Samostatná kapitola „Rozhovory s pamětníky“, která je uvedena v tezích, byla z práce také vypuštěna a rozhovory s pamětníky byly zahrnuty do příloh a výňatky z rozhovorů byly použity přímo v kapitole „Situace v ČST“. Podkapitola „Stávky zaměstnanců“, která měla obsahovat protestní hnutí zvané „Garáže“, by práci nedodala chronologickou přehlednost, tudíž byl její obsah přesunut do kapitoly „Situace v ČST v listopadu 1989“.

Při psaní druhé, rozsáhlejší, části práce o vysílání ČST byly použity zejména materiály z Archivu ČT, jako je Hlášení o vysílání, Archiv příspěvků zpravodajských relací a audiovizuální záznamy Televizních novin a Aktualit vysílaných od 17. do 30. listopadu 1989. Zjišťování odlišností mezi zpravodajstvím ČST a reálným průběhem událostí listopadu 1989 a sledování již zmíněných zpravodajských relací v badatelně Archivu České televize bylo pracné a časově velmi náročné.

1. Situace v ČST

Vývoj Československé televize od jejího počátku velmi ovlivňovala komunistická strana, která měla v Československu na počátku televizního vysílání v roce 1953 zásadní postavení.¹ Československá televize tedy byla od doby svého vzniku ideologickým nástrojem Komunistické strany Československa. Ta využívala televizi ve svůj prospěch a pomocí ní se snažila ovlivňovat postoje a chování jednotlivců i celé společnosti.

Neznámá pro Československou televizi nebyla ani cenzura, na které se podílela Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD)² ustanovená v roce 1953. Po incidentu s filmem³ o Rudém právu bylo v roce 1954 v Československé televizi posíláno obsazení „plnomocníků“, dle slovníku ministerstva vnitra, kteří měli funkci cenzorů, a zároveň byly vytvořeny předpoklady pro předběžnou cenzuru.⁴ Cenzurou rozumíme jakékoliv snahy o kontrolování a korigování obsahů médií, které bývají spojené s výkonem státní moci nebo prosazováním mocensky podložené ideologie. V případě Československé televize v době totalitního režimu můžeme mluvit o cenzuře politické, která omezovala svobodu projevu a vyjadřování, jež mohly ohrozit režim kritikou a prezentováním kritických a opozičních názorů. Na začátku 70. let se předběžná cenzura už nevrátila, ale objevila se praxe cenzury následné⁵ a autocenzura, jejíž podstatou bylo, že se jedinec i redakce spontánně či vědomě vyhýbaly vyjádření nepohodlného názoru, či záběrů na tabuizovaná místa z důvodu strachu z možného postihu vládnoucí mocí. Byla to existenční záležitost.⁶

¹ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 521. ISSN 1210-7050.

² Politický sekretariát ÚV KSČ přijal usnesení z 22. dubna 1953, které dalo impuls k vydání tajného, nepublikovaného usnesení předsednictva vlády č. 17 z téhož dne o zřízení ústředního cenzurního úřadu – Hlavní správy tiskového dohledu (HSTD). Citováno ze strany 392: KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 461. ISBN 80-246-0632-1.

³ První následný cenzurní zásah v pražském studiu má datum 26. ledna 1954. Televize vysílala starší dokument Krátkého filmu o výrobě Rudého práva. Figurovaly v něm však osoby, které musely z Rudého práva odejít, a lámání novin nebylo prezentováno aktuálně, ale ještě dle západního vzoru. Citováno ze strany 525: CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 521–537. ISSN 1210-7050.

⁴ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 525. ISSN 1210-7050.

⁵ Následná cenzura se vykonává až po distribuci média (JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Portál, s.r.o., 2009. s. 365. ISBN 978-80-7367-466-3.)

⁶ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Portál, s.r.o., 2009. s. 365. ISBN 978-80-7367-466-3.

V době totalitního režimu, tedy za vlády KSČ, můžeme mluvit o propagandě, tedy o omezení volnosti působnosti médií a manipulovatelnosti médií s cílem dosažení společenské kontroly. Propagandu lze chápat jako příklad plánované komunikace, příkladem tohoto plánovaného působení je snaha politické elity o vytvoření vlastního pozitivního obrazu.⁷ Podle Šebesty má totalitní propaganda tři funkce: informační, rituální a působící. Pro informační funkci je typické podávání zesílených pozitivních informací o totalitním režimu a zamlčování nebo zeslabování informací o jeho neúspěších.⁸

Od začátku šedesátých let podléhalo obsazování funkcí v Československé televizi „Kádrovému pořádku ČST“⁹, určujícím pravidla navrhování a schvalování pracovních míst. Tento kádrový pořádek určoval schvalování téměř šedesáti programových i technických funkcí.¹⁰ Ústřední ředitel byl schvalován na návrh předsedy vlády politickým byrem ÚV KSČ. Vrcholové funkce schvaloval sekretariát nebo příslušné oddělení ústředního výboru. Další funkce pak schvaloval celozávodní výbor nebo základní organizace KSČ v ČST.¹¹ Oddělení zvláštních úkolů Hlavní správy tiskového dohledu pak střežilo politickou způsobilost externích spolupracovníků televize.¹²

V roce 1957 bylo ze 130 tvůrčích pracovníků Československé televize pouze 53 členy komunistické strany, na tomto základě Sekretariát ÚV KSČ přijal usnesení o kádrovém posílení televize.¹³ V roce 1958 v Československé televizi proběhla

⁷ JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbara. *Masová média*. Portál, s.r.o., 2009. s. 371. ISBN 978-80-7367-466-3.

⁸ ŠEBESTA, Karel. *Jazyk totalitního režimu*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 553-555 (XIX. – s. 6.). [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

⁹ Brzdou, kterou KSČ uzavírala ventily uvolnění společenského klimatu, byly stále dodržované a inovované zásady kádrové práce podle usnesení předsednictva ÚV KSČ ke kádrové a personální práci ze 6. listopadu 1970 a k výběru při přípravě kádrů ve sdělovacích prostředcích ze 14. února 1972. Poslední nalezený kádrový pořádek ČST, zpracovaný kádrovým a personálním útvarem ústředního ředitele, je z dubna 1986. Citováno ze strany 13: CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 65 s.

¹⁰ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562- 565 (XIII. – 31 s.). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

¹¹ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 524 - 525. ISSN 1210-7050.

¹² CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562- 565 (XIII. – s. 31). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

¹³ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 523. ISSN 1210-7050.

třídněpolitická prověrka nestraníků pod záštitou ČVRT¹⁴, při níž hrál roli třídní původ, politická spolehlivost a aktivita, odbornost a charakter byly zanedbávány. Cysařová¹⁵ uvádí, že po třech etapách této prověrky bylo jen z pražského studia vyhozeno 99 pracovníků z různých úseků, kteří podle ČVRT údajně nestačili na práci odborně ani politicky. Koncem padesátých let KSČ rozhodla o zrušení ČVRT a převzetí řízení ČST a Čs. rozhlasu jakožto nástrojů ideologické práce komunistickou stranou.¹⁶ Československá televize se tak stala samostatnou rozpočtovou organizací podřízenou vládě, o otázkách ideových a personálních však rozhodoval Ústřední výbor KSČ.¹⁷

11. 7. 1960 byla Národním shromážděním přijata Ústava Československé socialistické republiky¹⁸. Na základě článku 4 tohoto zákona č. 100/1960 Sb. měla komunistická strana a její ÚV monopolní vliv na sdělovací prostředky. Dále bylo v 8. článku ústavy stanoveno, že je televize státním vlastnictvím (spolu s rozhlasem a filmem).¹⁹

Od roku 1964 do listopadu 1989 platil zákon o Československé televizi, jehož první odstavce zněl: „Československá televize svou činností, založenou na politice Komunistické strany Československa, provádí masově politickou a výchovnou práci, podporuje tvůrčí iniciativu lidu a přispívá k dovršení kulturní revoluce.“ V tomto zákoně byly definovány úkoly Čs. televize a Statut Čs. televize – samostatná ústřední organizace s celostátní působností, s výhradním oprávněním vytvářet televizní programy, s vlastní právní způsobilostí.²⁰

¹⁴ Československý výbor pro rozhlas a televizi (účinný od 1. prosince 1957, zanikl 30. září 1959) byl zřízen vzhledem ke stále vzrůstajícímu významu rozhlasu a televize jako informačního prostředku a jako nástroj k mobilizaci pracujících k řešení úkolů socialistické výstavby. Úkolem tohoto výboru byla kontrola aspektů ideologově-politických, kulturních a uměleckých, hospodářských a technických. Dále byly na základě vládního nařízení 62/1957 Sb., o nové organizaci rozhlasu a televize vytvořeny dvě samostatné organizace, Čs. rozhlas a Čs. televize. (KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 394 - 395. ISBN 80-246-0632-1.)

¹⁵ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 523 - 524. ISSN 1210-7050.

¹⁶ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 524. ISSN 1210-7050.

¹⁷ 24. 5. 1960 ÚV KSČ schválilo usnesení „O stavu a úkolech Čs. televize a jejích vztazích k ostatním kulturním institucím“. Čs. televize se podle něj stala díky svému názornému působení na miliony diváků jedním z nejdůležitějších nástrojů výchovy lidu v komunistickém duchu a dostala se pod dohled ÚV KSČ. Citováno ze strany 398: KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. 461 s. ISBN 80-246-0632-1.

¹⁸ Tato Ústava ČSSR byla zrušena k 1. lednu 1993 a nahrazena Ústavou České republiky. (KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 398 - 399. ISBN 80-246-0632-1.)

¹⁹ KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 398. ISBN 80-246-0632-1.

²⁰ KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 400 - 401. ISBN 80-246-0632-1.

Cyšařová²¹ uvádí, že v roce 1965 byli do televize dosazeni dva náměstci²² (Jaroslav Hondlík a Jiří Plachý)²³ ústředního ředitele z aparátu ÚV KSČ, z důvodu neuspokojivé úrovně ideově-politické práce ČST. Jeden z těchto náměstků měl na starost Televizní noviny a publicistiku, druhý umělecký program. Rok na to, v srpnu 1966, na základě nespokojenosti s programem rozhlasu i televize vydalo předsednictvo ÚV KSČ usnesení k aktuálním otázkám vedení sdělovacích prostředků, kde je novinář označován jako informátor, který je „především aktivním činitelem prosazování cílů a realizace politiky strany, přičemž strana a její orgány určují pro komunisty závazně, které závažné otázky celospolečenského rozvoje učinit předmětem diskuse a polemiky ve smyslu vytváření veřejného mínění“²⁴

V roce 1966 HSTD zanikla a cenzura byla prováděna nově zřízenou Ústřední publikační správou (ÚPS)²⁵. Po nástupu Alexandra Dubčeka 5. ledna 1968 na místo prvního tajemníka ÚV KSČ se situace v Československé televizi postupně i s přičiněním jejího ředitele Jiřího Pelikána uvolnila. Byla vysílána trezorová díla, publicisté začali odhalovat zkreslování historie a nezákonné politické procesy, byly natáčeny pořady na dříve zakázaná témata. V březnu 1968 byla ÚPS zrušena předsednictvem ÚV KSČ, po které následovalo legislativní zrušení cenzury v červnu 1968. V § 17 zákona č. 84/1968 Sb. bylo stanoveno: „Cenzura je nepřipustná“²⁶. V témže roce koncem června bylo vládou schváleno usnesení, ve kterém byla oslabena úloha KSČ v řízení médií.²⁷

Po příchodu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 měla ČST podle moskevského protokolu²⁸ plně sloužit věci socialismu, protokol obsahoval

²¹ CYŠAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 527. ISSN 1210-7050.

²² náměstci byli 31. 3. 1968 ústředním ředitelem Jiřím Pelikánem odvoláni (CYŠAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 529. ISSN 1210-7050.)

²³ KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 226. ISBN 80-246-0632-1.

²⁴ CYŠAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 528. ISSN 1210-7050.

²⁵ Podle Cyšařové pravomoc této organizace bylo pozastavení tajných informací. Činnost cenzorů se snížila, jelikož při pozastavení informace mělo vedení redakcí možnost požádat o přezkoumání soud. (CYŠAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 528 - 529. ISSN 1210-7050.)

²⁶ KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 408. ISBN 80-246-0632-1.

²⁷ CYŠAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 529. ISSN 1210-7050.

²⁸ 1968, 26. srpen, Moskva. - Protokol z jednání delegací SSSR a ČSSR 23. - 26. srpna v Moskvě. [cit. 21.11.2011]. http://www.68.usd.cas.cz/files/dokumenty/edice/826_1.pdf

ustanovení zavazující vedení KSČ k „ovládnutí sdělovacích prostředků“.²⁹ Předposlední srpnový den byl zřízen Úřad pro tisk a informace (ÚTI)³⁰, jehož úkolem bylo jednotně usměrňovat a kontrolovat činnost tisku, rozhlasu, televize a ČTK. ÚTI měl na svědomí mnohé restriktce v televizi, jako byl například zákaz kritiky zemí Varšavské smlouvy a kritiky přítomnosti cizích vojsk v republice.³¹ Od září roku 1968 bylo likvidováno objektivní zpravodajství, publicistické pořady a lidé, kteří podporovali Dubčeka a jeho politiku. Československá televize byla označena za mocensko-politický nástroj komunistické strany. Po srpnu 1969 byla ČST personálně ovládnuta normalizátory. Na nátlak sovětské KSSS byl z funkce ústředního ředitele již v září 1968 odvolán Jiří Pelikán a jmenován nový, nejprve vládní zmocněnec Bohumil Švec a poté Josef Šmídmajer.³²

V období normalizace byla svoboda názoru pro Československou televizi neznámým pojmem. Po nástupu Husákova normalizačního vedení KSČ následovala obnova původního autoritářského modelu včetně obnovení centralizované kontroly a řízení prostředků masové informace a propagandy od počátku sedmdesátých let.³³ Od roku 1969 podával Útvar svobodné informace plánu a řízení ÚV KSČ každý týden Informační zprávy členům Byra pro řízení stranické práce v českých zemích. Tyto zprávy hodnotily česká média, jako je televize, tisk a rozhlas. V roce 1969 v televizi proběhla první masivní personální čistka, kdy byli do ideového sboru ředitele Šmídmajera jmenováni zástupci aparátu ÚV KSČ, vlády a Národní fronty.³⁴

²⁹ od 21. srpna do 4. září 1968 po obsazení objektů televize vojsky Varšavské smlouvy vysílali pracovníci ČST z náhradních pracovišť (CYSAROVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 6.)

³⁰ V roce 1969 byl ÚTI nahrazen pokračovatelem ČÚTI (Český úřad pro tisk a informace). (KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 410. ISBN 80-246-0632-1.) V lednu roku 1981 nabyl účinnosti Federální úřad pro tisk a informace (FÚTI), jež měl za úkol posílení kontroly médií na vládní úrovni. FÚTI předkládal každý týden výsledky monitoringu televize oddělení ÚV KSČ, které pak dávalo šéfredaktorům pokyny k práci. (*zákon č. 180/1980 Sb., o zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace*. [cit. 23. 11. 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1980/sb45-80.pdf>)

³¹ Tisk č. 195: Vládní návrh zákona o některých opatřeních v oblasti periodického tisku a ostatních hromadných informačních prostředků. [cit. 21. 11. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.psp.cz/eknih/1964ns/tisky/t0195_00.htm

³² CYSAROVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: Soudobé dějiny. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 530. ISSN 1210-7050.

³³ KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a jejich role v totalitním systému*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 556-558 (XIX. – 11 s.). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

³⁴ CYSAROVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562 - 565 (XIII. – s. 32). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

Ačkoliv ideologická komise ÚV KSČ uložila řediteli ČST Jiřímu Šmídmajerovi dokončit organizační a personální změny v televizi, ředitel zaměstnance pouze přerazoval mimo obrazovku nebo do přípravy druhého programu. Za sedm měsíců působení Šmídmajera ve funkci ústředního ředitele ČST nebyl vytvořen žádný propagandistický pořad o roce 1968, ani nebyla odsouzena reformní linie televize v roce 1968.³⁵

Podle Cysařové³⁶ nastal zlom po odvolání Šmídmajera a jmenování nového ústředního ředitele ČST Jana Zelenky v srpnu 1969. V televizi zavládla pasivní rezistence, první lživé propagandistické pořady natáčel jediný štáb Miroslava Hladkého, ředitele Zelenku zpočátku podporovaly pouze televizní Lidové milice. V lednu roku 1970 byla sekretariátem ÚV KSČ schválena stálá komise pro koordinaci boje proti antikomunismu, v téže roce byl obnoven Kádrový pořádek ČST.³⁷ Koncem roku 1970 byla předložena sekretariátu ÚV KSČ ředitelem Zelenkou a jeho náměstkem Vladimírem Divišem závěrečná zpráva o průběhu pohovorů za účelem výměny členských legitimací KSČ. Na základě těchto prověřkových komisí ubylo z programových a technických pracovníků v televizní organizaci KSČ kolem padesáti šesti procent členů. Tímto byla také zcela zlikvidována kritická publicistika.³⁸

V době normalizace televize falšovala současnost i historii země. Mnohé československé filmy byly uloženy do trezoru. V sedmdesátých a osmdesátých letech byly vytvářeny pro všechny oblasti televizní tvorby Ideově tematické plány schvalované KSČ. Až do roku 1989 plnilo vedení ČST instrukce KSČ, která dohled nad médiem zостřila.³⁹

³⁵ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 531. ISSN 1210-7050.

³⁶ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562- 565 (XIII. – s. 32). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf

³⁷ V květnu 1970 byl dle usnesení předsednictva ÚV KSČ ze 6. listopadu 1970 znovu ustaven kádrový odbor ČST, který měl na starosti nomenklaturní hodnocení osob. Citováno ze strany 532: CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 521–537. ISSN 1210-7050.

³⁸ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 532. ISSN 1210-7050.

³⁹ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 533. ISSN 1210-7050.

1.2. *Situace v ČST v roce 1989*

Charakteristickým rysem roku 1989 bylo to, že občané Československa začali dávat najevo svou nespokojenost s politickou situací i veřejně. S rozšířením informovanosti, především s možností cestovat na západ a sledovat západoněmeckou a rakouskou televizi, lidé začali porovnávat životní úroveň. Zároveň si začali uvědomovat, že současná ekonomická situace měla na vině neschopnost uspokojovat především materiální potřeby obyvatel.⁴⁰

Samozřejmě, že jedním z hlavních důvodů byla nespokojenost občanů i se samotnou komunistickou stranou a s její neschopností zavádět reformy v duchu perestrojky a glasnosti. Podle Otáhal⁴¹ v Hlavní redakci vzdělávacích pořadů většina zaměstnanců propadla skepsi co se týče dalšího vývoje socialismu, pracovníci Hlavní redakce pořadů ze zahraničí prý nevěřili politické linii KSČ bez rozdílu politické příslušnosti.

Od roku 1989 občané Československa začali projevovat svůj nesouhlas s danými poměry hlavně podepisováním protestních petic. Důležitým faktorem bylo, že do kritiky režimu se zapojili i oficiální umělci.⁴²

V lednu 1989 se k 20. výročí upálení Jana Palacha v Praze konalo několik masových shromáždění, proti kterým velmi brutálně zasahovaly bezpečnostní síly. Televize proti nezávislým skupinám vystupovala ofenzivně, do svého zpravodajství vybírala rozhovory s dělníky a funkcionáři, kteří demonstrace odsuzovali. Demonstranty ČST označovala za antisocialistické, antikomunistické a kriminální živly. Ze záznamů porad vedení⁴³ bychom mohli vyjmout rozhovor šéfredaktora Kardy a zástupce šéfredaktora ÚRTN Pexy, který odhaluje zmanipulovanost rozhovorů. Karda trval na tom, aby byla věnována větší pozornost anketě k událostem na Václavském náměstí, že by měla mít větší propagandistický dopad. Zástupce šéfredaktora Pexa mu odpověděl tím, že anketě je v ÚRTN věnována velká pozornost, že problémy nejsou s vystoupením dělníků a technické inteligence, ale že zástupci kultury nechtějí

⁴⁰ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 41 - 44. ISBN 80-7239-050-3.

⁴¹ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 81. ISBN 80-7239-050-3.

⁴² RŮŽIČKA, Daniel. *Totalita* [online]. Copyright © 1999 - 2011 [cit. 26. 11. 2011]. Vysílání ČST v roce 1989. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/1989/1989_cst.php>.

⁴³ *Záznamy z porad vedení ČST v roce 1989 - leden* (Archiv programových fondů, fond Ve2, inv.j. 160/1118)

vystupovat. V televizi tedy nastal problém se sháněním hlasů do ankety, protože především umělci se rozhodli protestovat proti brutálnímu chování Bezpečnosti.⁴⁴ I někteří pracovníci ČST vyslovovali nesouhlas se zásahy SNB proti demonstrantům v lednu 1989.⁴⁵ Někteří podepsali Iniciativu kulturních pracovníků a podle zprávy SNB se v Hlavní redakci literárně – dramatického vysílání „vytvořila skupina dramaturgů, snažících se o preferenci autorů, signatářů Iniciativy kulturních pracovníků, a otevřeně vystupujících proti vedení československého rozhlasu v otázce nezařazování dramaturgických děl těchto osob.“⁴⁶

26. ledna 1989 bylo Iniciativou kulturních pracovníků zasláno předsedovi vlády ČSSR Ladislavu Adamcovi prohlášení s protesty proti zatčení Václava Havla, podepsané herci Petrem Čepkem, Danielou Kolářovou, Jiřím Bartoškou a dalšími. Na základě této petice byla o čtyři dny později, 30. ledna 1989, svolána ÚV KSČ porada Výboru pro stranickou práci v ČSR s vedoucími tajemníky uměleckých svazů, na které bylo rozhodnuto o represivním⁴⁷ opatření, jako je zákaz vystupování v televizi, který trval až do listopadu 1989.⁴⁸

V televizi měli tedy zákaz vystupování nejen umělci politicky angažovaní v letech 1968/9, ale i umělci, kteří v roce 1989 otevřeně kritizovali režim. O tom, kdo na obrazovku nesmí, neexistovaly žádné písemné dokumenty, výběr těch, kteří mohou na obrazovku, probíhal na základě telefonátů a pohovorů.⁴⁹ 3. listopadu 1989 se ředitel Československé televize RSDr. Libor Batrla na poradě vedení o zákazu vystupování některých umělců v televizi vyjádřil takto: „*V ČST nebyly vyhotoveny žádné seznamy lidí, kteří nesmějí vystupovat na obrazovce. Když však někdo ztratí morální a politický profil, nemůžeme mu dávat prostor na obrazovce. O tom jsme již několikrát hovořili.*

⁴⁴ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 40 - 42. ISBN 80-7239-050-3.

⁴⁵ Dilenský výbor ROH pracoviště programových fondů zaslal závodnímu výboru ROH dopis, v němž protestoval proti způsobu, jakým zasáhly ozbrojené síly proti demonstrantům. Citováno ze strany 81: OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. 162 s. ISBN 80-7239-050-3.

⁴⁶ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 81. ISBN 80-7239-050-3.

⁴⁷ Praxe však potvrdila jejich neuskutečnitelnost, neboť ohrožovala program televize, dabing sovětských filmů apod. Základním stranickým organizacím bylo uloženo, aby provedly pohovory se signatáři-komunisty a upozornili je, že jejich jednání je v rozporu s členstvím v KSČ. Citováno ze strany 45: OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. 162 s. ISBN 80-7239-050-3.

⁴⁸ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 43 - 44. ISBN 80-7239-050-3.

⁴⁹ RŮŽIČKA, Daniel. *Totalita* [online]. Copyright © 1999 - 2011 [cit. 26. 11. 2011]. Vysílání ČST v roce 1989. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/1989/1989_cst.php>.

Pokud jsou pořady již natočené, ve vhodném termínu je odvysíláme. Musíme však zvážit situaci, abychom nevytvořili nálady proti ČST. Musíme dělat rozumnou politiku...“⁵⁰

Podle Otáhal⁵¹ měla největší ohlas petice Několik vět⁵², vzešlá z okruhu Charty 77, kterou od července do listopadu 1989 podepsalo kolem 40 tisíc osob. Text petice byl v televizním zpravodajství tradičně odsouzen jako protisocialistický. Československá televize neměla prezentovat lidi, kteří byli proti politice KSČ, proto byly z programu stahovány pořady a filmy, ve kterých vystupovali první signatáři petice. Česká filharmonie přerušila spolupráci s Československou televizí i Čs. rozhlasem, protože nesouhlasila s diskriminací některých umělců komunistickou stranou. V reakci na Několik vět bylo v roce 1989 vedoucími funkcionáři některých uměleckých svazů vytvořeno prohlášení Několik pádných vět, pod které bylo ale těžké získat podpisy, proto bylo komunistickou stranou dokonce zamýšleno setkání členů v Národním divadle s povinnou účastí a podpisem této petice.⁵³

V roce 1989 připravili v redakci zpravodajství proti vzrůstající aktivitě opozice několik pořadů. Například 23. září byl odvysílán publicistický pořad Říkají si nezávislí⁵⁴, který se zabýval protirežimními demonstracemi z roku 1988 a z lednového Palachova týdne v roce 1989. Cílem tohoto pořadu bylo divákům sdělit, že stát nebude tolerovat činy proti zákonům ČSSR a že nemíní diskutovat s odpůrci platformy socialismu.⁵⁵

V průběhu roku 1989 sledovanost Československé televize podle průzkumu postupně klesala, důvodem byla nespokojenost s obsahem vysílání. Diváci, kteří to technicky mohli, se spíše soustřeďovali na zahraniční sdělovací prostředky, především

⁵⁰ *Záznamy z porad vedení ČST v roce 1989 - leden* (Archiv programových fondů, fond Ve2, inv.j. 160/1118)

⁵¹ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 43. ISBN 80-7239-050-3.

⁵² Z textu prohlášení zveřejněného v knize Františka Emmerta: *Petice žádala propuštění politických vězňů, svobodu shromažďování, svobodnou činnost sdělovacích prostředků a nezávislých iniciativ, respektování požadavků věřících občanů, diskuzi o chystaných projektech a investičních akcích, veřejné diskuse o otázkách dějin*. (EMMERT, František. *Sametová revoluce: Kronika pádu komunismu 1989*. Computer Press, a.s., 2009. s. 27. ISBN 978-80-251-2301-0.)

⁵³ OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. s. 52 - 53. ISBN 80-7239-050-3.

⁵⁴ Tento pořad připravili redaktori TN Jan Valsa a Dagmar Žáková (KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 268. ISBN 80-246-0632-1.)

⁵⁵ KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 268. ISBN 80-246-0632-1.

Ředitel Čs. televize Dr. Jan Zelenka vydal 26. 1. 1989 rozhodnutí o poskytování odměn redaktorům ČST za vytváření zvláště politicky a ideově účinných materiálů (KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 268. ISBN 80-246-0632-1.)

na televizi SRN a Rakouska.⁵⁶ Boj o informace a objektivní zpravodajství proběhl v listopadu 1989 během Sametové revoluce.

V roce 1989 došlo v ČST k personálním změnám, které byly vyvolány pod tlakem probíhající sovětské perestrojky a jejích pokusů u nás. K poslednímu červnu skončil ve funkci ústředního ředitele Dr. Jan Zelenka⁵⁷, který v čele Československé televize stál od srpna 1969 a podílel se na její normalizaci v 70. letech.

Na jeho místo byl od 1. července jmenován jeho dlouholetý náměstek pro uměleckou tvorbu RSDr. Libor Batrla⁵⁸. V říjnu 1989 pak došlo k dalším změnám ve vedení Československé televize. Náměstky ústředního ředitele se stali Jiří Fér (pro řízení publicistických redakcí), PhDr. Ivan Mann (pro program a řízení televizních studií v ČSR), kteří byli všeobecně považováni za „perestrojkové funkcionáře“.⁵⁹

I přes tyto změny zůstávala situace v Československé televizi jako v podniku nepohnutá. Na mnohých řídicích místech byli i nadále lidé spjatí s předešlými dvaceti lety normalizačního vedení televize.⁶⁰

Na chod televize měla i nadále vliv komunistická strana prostřednictvím Celozávodního výboru KSČ a základních organizací KSČ. Bez souhlasu celozávodního výboru nemohlo vedení televize, případně jednotliví vedoucí pracovníci učinit nic. Základní organizace byly vykonavatelem vůle celozávodního výboru, i když v roce 1989 i zde docházelo k názorové diferenciaci mezi členy KSČ. Celozávodní výbor byl řízen obvodním výborem KSČ Prahy 4. Dalším článkem, který měl zásadní vliv na řízení Československé televize, byly odbory Revolučního odborového hnutí. Také zde se začala v průběhu roku 1989 projevovat názorová diferenciacie, na rozdíl od nejvyššího vedení celozávodního výboru ROH, které bylo pod vlivem Ústředního

⁵⁶ (CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 35.)

⁵⁷ **Dr. Jan Zelenka** (1923-1998) byl v letech 1955 až 1962 šéfredaktorem listu Večerní Praha. Poté do roku 1966 redaktorem ČTK. Od roku 1967 do května 1968 byl šéfredaktorem týdeníku Květy. V roce 1967 byl stranickým aparátem dosazen do redakce Literárních novin, které se začaly vymykat politice tehdejší KSČ. V srpnu 1969 jej vláda jmenovala ústředním ředitelem ČST. (KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 345. ISBN 80-246-0632-1.)

⁵⁸ **RSDr. Libor Batrla** (*1933) v 60. letech pracoval jako redaktor v Mladé frontě, kde od prosince 1969 do února roku 1971 zastával funkci šéfredaktora. Od roku 1979 do 1.7.1989 byl náměstkem ústředního ředitele ČST pro uměleckou tvorbu. Od 1. července 1989 byl po Janovi Zelenkovi ředitelem Československé televize do odvolání federální vládou 27. listopadu téhož roku. (KÖPPOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 337. ISBN 80-246-0632-1.)

⁵⁹ *Z ústního sdělení Mgr. Daniela Růžičky*

výboru ROH, které rozhodně nepatřilo mezi perestrojkové. Důsledkem toho byl fakt, že v přenosové technice byl krátce před listopadem 1989 zvolen předsedou dílenského výboru ROH nestraník (Antonín Dekoj).⁶¹

V Československé televizi pak, stejně jako v dalších podnicích v tehdejším Československu, působily Socialistický svaz mládeže, Svaz československo-sovětského přátelství, jednotka Lidových milicí a také jednotka Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti.⁶²

⁶⁰ CYSAROVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 535–537. ISSN 1210-7050.

⁶¹ *Z ústního sdělení Mgr. Daniela Růžičky*

⁶² CYSAROVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 23.

1.3. *Situace v ČST jako v instituci v listopadu 1989*

V této kapitole bylo čerpáno zejména ze dvou pramenů, z bulletinu GARÁŽ OF ČST⁶³ a z bulletinu ČT INFO⁶⁴.

Od 20. 11. docházelo na pracovištích Československé televize k značným protestům proti brutálnímu zásahu proti studentům 17. listopadu. Jednotlivé dílenské výbory ROH začaly vyzývat k protestním postupům. Závodní výbor ROH se sešel na mimořádné schůzi, odhlasoval a odeslal za všechny odboráře ČST protestní dopis Federálnímu shromáždění, České národní radě, Předsednictvu vlády ČSSR a Předsednictvu vlády ČSR proti hrubému násilí na Národní třídě dne 17. 11. 1989.⁶⁵

V úterý 21. 11. pak svolali některé dílenské výbory ROH samostatně členské schůze, dílenský výbor ROH přenosové techniky svolal své členy do garáží přenosové techniky.

Mezi důležité události, které přispěly k objektivnímu zpravodajství ČST, rozhodně musíme zařadit již zmíněná shromáždění pracovníků ČST v garážích přenosové techniky, která probíhala a ve dnech 21. 11. až 30. 11., a pro které se vžil název „garáže“. K těmto mítinkům docházelo zejména proto, že právě zaměstnanci televize věděli nejvíce o tom, jaké v ČST vládou poměry, kdo určuje to, co se bude vysílat a jaká cenzura ve vysílání probíhá. Setkání probíhala v garážích přenosové techniky proto, že to byl vhodný prostor pro mnoho lidí, zaměstnanci si v garážích nainstalovali televizní techniku tak, aby se shromáždění mohla nejen natáčet, ale hlavně živě přenášet do interní televizní sítě Československé televize, tak aby i v objektech televize mimo Kavčí hory byli zaměstnanci informováni. A v neposlední řadě techniku použili k zajištění své vlastní bezpečnosti, aby odradili od případného zásahu příslušníky SNB. Tehdejší ekonomický redaktor Ing. Martin Švehla na otázku, zda měl někdo snahu vysílání „garáží“ přerušit odpověděl: „*To víte, že by bývali byli někteří rádi, ale to tam ti technici nikomu neumožnili.*“⁶⁶ Antonín Dekoj na stejnou otázku odpověděl: „*To určitě. Ale všechny details neznám. Jestliže ti lidé mají společnou*

⁶³ *Garáž OF ČST - Informační zpravodaj ČST Praha*. Praha : Občanské fórum ČST Praha, 1989.

⁶⁴ *Bulletin ČT INFO č. 10-12*. Praha: Česká televize, 1999.

⁶⁵ Zpráva 29, Informační zpravodaj ČST Praha: Pondělí 20. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 5. ČS televize Praha. 2. 12. 1989.

⁶⁶ Viz. příloha č. 3 rozhovor Ing. Martin Švehla

myšlenku, a občas se najde někdo, kdo by to nějakým způsobem chtěl přerušit, tak ten tým – aniž by musel jeden, dávat nějaké pokyny – se tváří konzistentně naprosto sám o sobě. Je to dokonalé, protože víte, že ti lidé to nedovolí zmařit. I když mu neřeknete „prosím tě, hlídej to“ ... on to hlídá sám. Takže jestliže by někdo tu trasu rozpojil, tak by to někdo zjistil a udělal obchozí trasu... Určitě ty pokusy byly, ale myslím si, že neměli šanci proti tomu – je to velké slovo – ale jednotnému celku.“⁶⁷

První setkání na počátku zhruba sta⁶⁸ zaměstnanců ČST v garážích přenosové techniky proběhlo 21. 11. v devět hodin ráno v čele s Antonínem Dekojem pod záštitou DV ROH přenosové techniky. Antonín Dekoj na to, kdy se zrodila myšlenka sejít se v garážích, vzpomínal: „...protože v momentě, kdy se tady začaly dít takové „věci“, že někdo někoho mlátí na Národní třídě, a my máme přenosáky, které jsou schopné pracovat, a chtěli bychom se tedy eventuálně dostat ven, aby se o té situaci informovalo - protože televize má povinnost informovat veřejnost - tak se tak ale nedělo. Tak se udělalo takové sezení, řeklo se „dobře, tak spřátelení kolegové jsou osvětlovači a takové ty profese nejbližší“ těm exteriérovým profesím. Stačilo tedy zavolat, že zítra bychom se sešli na podporu této a této myšlenky, to znamená – máme vozy, něco se děje, my o tom neinformujeme.“⁶⁹ V úvodu přečetl předseda ZO KSČ přenosové techniky stranické protestní prohlášení, které odboráři odmítli a začali tvořit vlastní protest. Zaměstnanci zde požadovali na řediteli ČST RSDr. Batrlovi a řediteli provozní techniky Ing. Pružinovi, aby ve vysílání zveřejnili Prohlášení pracovníků přenosové techniky, provozu společné techniky, úseku elektroniky a úseku osvětlovací techniky pracující na přenosech. Toto prohlášení bylo nesouhlasem zaměstnanců se šířením lživých informací Československou televizí. Nejdůležitějším požadavkem byla objektivita zpravodajství ČST, zaměstnanci se jednohlasně shodli na tom, že pokud televize nezačne vysílat pravdu, připojí se ke generální stávce. Dále bylo na tomto shromáždění přečteno prohlášení Občanského fóra, které ředitel RSDr. Batrla označil za pamflet. Po nátlaku zaměstnanců ředitel nakonec slíbil, že Prohlášení pracovníků ve zpravodajské relaci Televizní noviny odvysílá. Ovšem to, jakým způsobem bylo Prohlášení pracovníků v Televizních novinách odvysíláno, se zaměstnancům hluboce nelíbilo. Antonín Dekoj na způsob podání Prohlášení pracovníků v TN vzpomínal: „...ale mám takový pocit, že to bylo komentované tím alibistickým podtextem. Myslím si, že to nepřečetli celé, a zase

⁶⁷ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

⁶⁸ „...původně plánováno pár lidí - ale během dopoledne to narostlo ne jenom na plné garáže, ale i na plný dvůr“ (Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj)

to bylo komentované jako nějaké „bojůvky“ s těmi frázemi, na které jsme byli zvyklí. Myslím si, že to bylo nějak takhle, ale opravdu detaily si nepamatuji.“⁷⁰

Eliška Balzerová v garážích přenosové techniky žádala jménem herců, aby ČST informovala pravdivě o událostech 17. listopadu a dalších dnů. Paní Balzerová na to, jak se tenkrát do ČST dostala, vzpomíná takto: „Já jsem měla to štěstí, že jsem tehdy měla natáčet pořad, který se jmenoval *Nedělní chvilka poesie*. Měla jsem tam, myslím, s Janou Štěpánkovou a Věrou Galatíkovou něco recitovat. Byly to takové nedělní pořady, které se dnes velmi zesměšňují, ale tehdy to tak bylo. Když jste v televizi účinkovala nebo něco natáčela, tak jste byla na takzvané soupisce, a měla jste tam volný vstup. Takže jsem byla na papíře napsaná a mohla dovnitř... Do televize jsem prošla, hned ke mně někoho přidružili, ale už tam byli lidé z takzvané druhé strany a dovedli mě to těch garáží. Tam mě vysadili na nějaký nákladník a řekli, ať řeknu co se děje vevnitř.“⁷¹ O tom, co se dělo v garážích dále řekla: „Vyzvala jsem tam tedy lidi, aby šli s námi. A myslím, že jsem odcházela s příslibem – protože nic nebylo písemně, mám jen to, co mi zůstalo v hlavě – že televize ozvučí Václavské náměstí při generální stávce – což bylo velké vítězství – a opravdu se tak stalo. Já jsem pak v divadle podala referát o tom, co se v televizi děje.“⁷²

V úterý kolem poledne se Prahou roznesla zpráva, že se k městu blíží ozbrojená síla o čtyřiceti tisících mužích.⁷³ Marta Skarlandtová na tuto zprávu vzpomíná takto: „To jsme dostali avízo, že na Prahu jedou tanky. Ted' jsme právě v tom uváděcím oddělení, to bylo oddělení, kde pracovaly hlasatelky a odbavovaly se tam všechny pořady, kromě zpravodajství, přemýšleli, jestli vystoupit s nějakou uklidňující výzvou, aby lidé v žádném případě nedávali nějakou příčinu k zásahu. Jenže ted' jsme nevěděli, jestli je to vůbec pravda, a co máme dělat. Vůbec jsme nevěděli na koho se obrátit, kde si tuhle informaci ověřit.“⁷⁴ Uklidnění nastalo, až když se premiér Ladislav Adamec osobně zaručil, že k žádnému zásahu už nedojde.⁷⁵

Vzhledem k nespokojenosti s odvysíláním Prohlášení pracovníků ČST v TN se následující den 22. 11. zaměstnanci sešli v garážích v osm hodin znovu. Pracovníci zde

⁶⁹ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

⁷⁰ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

⁷¹ Viz. příloha č. 4 rozhovor Eliška Balzerová

⁷² Viz. příloha č. 4 rozhovor Eliška Balzerová

⁷³ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 10. ISBN 80-7046-033-4.

⁷⁴ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

⁷⁵ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 10. ISBN 80-7046-033-4.

vyslovili nesouhlas s tím, jakým způsobem bylo Prohlášení pracovníků veřejnosti podáno, s trvajícím neobjektivním zpravodajstvím ze dne 21.11. Například zaměstnanec ČST pan Dušek, řekl: „...zpravodajství je odrazem současných nemorálních postojů vedení ČST, proto hledejme kolem sebe lidi čestné, schopné a kteří nám mají co říci. A jestliže vedení není schopno stát za námi, prosím je, aby uvolnilo místo lidem, kteří za námi stát budou.“⁷⁶ Byl odměněn velkým potleskem ze strany zaměstnanců. Na tomto shromáždění předkládali zaměstnanci další požadavky, například odvysílání záběrů FAMU ze dne 17. 11., zveřejnění nejdůležitějších petic, pravdivé informování o reakci zahraničního tisku o dění v ČSSR. Dále na tomto shromáždění pracovníci pracoviště RK 9 (režijní komplex), kde se mělo odpoledne vysílat Studio Kontakt, oznámili, že pokud materiály natočené dne 22. 11. v Praze budou stříhány, tak je neodvysílají. Ve středu byli určeni zástupci pracovníků ČST pro jednání s vedením, do této skupiny patřila například Marta Skarlandtová, Petr Gerold a František Filip. Před jednáním nad předloženými požadavky s vedením ČST probíhajícím od 10.00 zaměstnanci požadovali vydání příkazu k odjezdu přenosové techniky na Václavské náměstí k instalaci zařízení na přímý přenos. Marta Skarlandtová na otázku jak se jim s vedením vyjednávalo, odpověděla: „Hrozně. Hrozně, protože ten Batrla dlouho nechápal, která bije. On byl úplně vyvedený z míry...“⁷⁷ Vedení Československé televize se nemělo k tomu, aby přistoupilo na zaměstnanecké požadavky na přímý přenos z centra Prahy, proto své rozhodnutí protahovalo do poslední chvíle, kdy už není technicky možné přenos připravit. Nakonec bylo vyjetí tří vozů přenosové techniky na Václavské náměstí schváleno a instalace zařízení proběhla v kriticky krátkém čase. Mezitím se okolo budov ČST shromáždili studenti, kteří přišli podpořit zaměstnance ČST v jejich boji za pravdivé a objektivní vysílání.

V 15.30 začal druhý program ČST vysílat Studio Kontakt⁷⁸. Ještě před zahájením vysílání pořadu zástupce šéfredaktora Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež Dr. Karel Hořice odmítl nadále nést odpovědnost za Studio Kontakt, jelikož zaměstnanci RK 9 stáli za požadavky „garáží“. Následně Ing. Pružina nenávratně vykázal z pracovišť všechny, kteří odmítali spolupracovat s Dr. Hořicem. Poté se na vysílání odmítla podílet i moderátorka Marcela Augustová, která byla jako její kolegové

⁷⁶ Zpráva 34, Informační zpravodaj ČST Praha: Středa 22. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 6. ČS televize Praha. 5. 1. 1990.

⁷⁷ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

ze studia vykázána. Pracovníci, kteří zbyli v RK 9, náhle ztratili své spojence z „garáží“. Antonín Dekoj na otázku, jestli na Václavském náměstí věděl, že byli někteří pracovníci vykázáni ze studia, odpověděl: „*Ne, to jsem nevěděl. To jsem v ten moment určitě nemohl vědět. Až potom ex post z těch souvislostí, co kdo říkal, a jak jsme si to mezi sebou vyměňovali. Pak jsem se dozvěděl, jak to bylo.*“⁷⁹

Ve Studiu Kontakt bylo odvysíláno šest přímých vstupů z Václavského náměstí, poté následovaly čtyři vstupy po cenzuře. Necenzurované přímé vstupy byly zastaveny, jakmile jeden respondent velmi kriticky odsoudil stávající činnost KSČ. Rozhovor s dělníkem Janem Lexou zněl takto: „*Dneska Rudé právo uveřejnilo to, že studenti napadli Milici tyčí, klacky, holemi. Rakouská televize, když jsem byl doma v Jižních Čechách u maminky, vysílali pravý opak, to co jsem viděl ze záznamů, dávali jim k nohám kytice a za štítů kytice, ale že by tam byly vidět hole, to ne, to teda vidět nebylo... a proč to teda neuveřejní, čeho se vlastně vláda bojí, proč to všechno převrací, z čeho mají obavy, z čeho? Z toho, že už nám prostě dvacet let lžou, my nejsme žádné loutky, my jsme jenom lidi, nás taky nemůžou vodit jenom pořád na provázku...*“⁸⁰ V té chvíli byl živý vstup ustřížen z vysílání a nahrazen videoklipem, diváci pak mohli rozhovor doposlouchat díky zvukaři, který zvuk z Václavského náměstí nechal běžet dále. Následně na popud Dr. Hořice vystoupila na obrazovku moderátorka Libuše Kotherová (Šmuclerová) se slovy: „*Slyšela jsem jenom první část odpovědi dotyčného, který odpovídal našemu reportérovi, ale musíme vám všem u obrazovek říci, že všichni pracovníci, kteří vysíláme, se s tímto stanoviskem neztotožňujeme. Proto prozatím přenos přerušujeme. Prozatím.*“⁸¹ Po písničce následoval další živý vstup, ve kterém bylo vidět, jak se připravoval s projevem Václav Havel, dokonce dopoledne do televize telefonoval, zda bude vysílat přímý přenos z Václavského náměstí. Projev Václava Havla byl hned odstřížen a nahrazen písničkou, zvukař se opět pokusil nechat ve vysílání alespoň zvuk, ale to mu překazil Dr. Hořice. Po takto odvysílaném Studiu Kontakt se čerstvě vyhozený⁸² redaktor Milan Vacek vydal do divadla S. K. Neumanna, poblíž kterého bydlel, hercům říci o situaci v Československé televizi a požádat je o podporu „garáží“.

⁷⁸ Studio Kontakt bylo pásmo pořadů pro mládež moderované živě ze studia. Tento pořad vysílala ČST na druhém programu třikrát týdně, v pondělí, ve středu a v pátek. Poprvé bylo Studio Kontakt vysíláno v červnu 1989. (Z ústního sdělení Mgr. Daniela Růžičky)

⁷⁹ Viz příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

⁸⁰ *Albertov 16:00: Přímý přenos z minulosti*, 1. DVD. Česká televize: 2009. stopáž 1:52:18.

⁸¹ *Bulletin ČT INFO č. 12*. Česká televize: 1999. s. 12.

⁸² Jelikož se ohradil proti „hře na přímý přenos“ (*Bulletin ČT INFO č. 12*. Česká televize: 1999. s. 13.)

Tento způsob vysílání Studia Kontakt se nelíbil ani funkcionářům a členům KSČ. Měli za to, že televize vysílala pouze konfrontační názory studentů, nikoliv „správné“ názory dělníků a jiných, kteří nesouhlasí se stávkou.⁸³

Podle Kroniky Sametové revoluce bylo vysílání krátkých šotů z demonstrace na Václavském náměstí ve Studiu Kontakt důležitým krokem, neboť venkov byl neustále dezinformován, právě i proto, že ústředního tisku bylo soustavně málo. Objevilo se několik názorů, že tisk byl z vlaků cíleně vyhazován, aby se do krajů nedostal.⁸⁴

Ve středu 22. 11. došlo v prostorách výtvarných složek na Kavčích horách k operativní tajné schůzce Občanského fóra, herců a pracovníků Československé televize. Účastníky byli například Jiří Kantůrek, Jiří Bartoška, Ladislav Kantor a Pavel Kačírek.⁸⁵ Paní Marta Skarlandtová vzpomíná, že pana Kantůrka pašovali do ČST přes vrátnici v montérkách jako instalatéra. Situaci specifikovala tak, že jako lidé z „garáží“ byli do všeho zapálení a nedocházelo jim, co všechno se může stát: *„...to jsme stáli, naštěstí před zamčenou, zasedací síní celozávodního výboru KSČ, protože tam to bylo prošpikované stoprocentně nějakými záznamovými zařízeními, ale nám to nějak nedošlo. A Bartoška pak říkal: Ježíš marja, se podívejte před čím stojíme“*⁸⁶

Ze strachu, že bude ČST obsazena a bude přerušeno vysílání, vyvezli technici přenosové vozy z televizního areálu. Antonín Dekoj na vyvezení přenosových vozů vzpomínal takto: *„My jsme ale udělali takovou rádoby chytrost. Myslím si, že kdyby byli na druhé straně moudřejší, tak jsme to udělat nemohli. My jsme si řekli, že není nic jednoduššího, než ty Kavčí hory zavřít a nedovolit nikomu vyjet. To bylo v takových těch rovinách, kdy nějací policajti v bílých helmách byli viděni na hlavní vrátnici, jak se tam někde schovávají, nebo naopak, že to můžou tady rozpustit atd. Těch úvah bylo – někdy podložených nějakými dílčími informacemi, někdy i mýty různými – tak jsme řekli, že by bylo dobré mít připravené nějaké přenosové vozy také venku. Konkrétně náš vůz, ten byl dvoukamerový, který měl vlastní agregát, což bylo pro to úplně optimální, s takovým vozem můžete jet kamkoliv, na vlastní agregát spustit, po telefonu s kamarády ze spojů... to byla, jak říkám, naprosto unikátní doba. Protože ti lidé fungovali na*

⁸³ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 40 – 41.

⁸⁴ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 10. ISBN 80-7046-033-4.

⁸⁵ Zpráva 37, Informační zpravodaj ČST Praha: Středa 22. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 7. ČS televize Praha. 6. 1. 1990.

⁸⁶ viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

přátelské zavolání... tam ty osobní vazby udělaly moc. Takže já jsem ten přenosový vůz měl na Klaudiánce u hřbitova. ⁸⁷

Ráno 23. 11. se pracovníci televize opět sešli v garážích, kde pod výhrůžkou celotelevizní stávky opakovali požadavky na přímý přenos z Václavského náměstí v době od 16.00 do 18.00 a odvysílání záběrů FAMU ze 17. listopadu. Jeden z organizátorů „garáží“ Petr Gerold upozornil zaměstnance ČST na přítomnost příslušníků VB v areálu Kavčích hor a žádal je, aby nedali žádný podnět k zásahu těchto složek. V garážích se také diskutovalo o cenzuře živých vstupů ve Studiu Kontakt šéfredaktorem Dr. Karlem Hořicem předchozího dne. Na závěr shromáždění zazněl tehdy dost odvážný požadavek na zrušení vedoucí role KSČ ve státě.

V noci ze středy na čtvrtek 23. 11. byl areál Kavčích hor obsazen uvnitř i vně příslušníky pohotovostního pluku VB v bílých helmách.

Po ultimativních požadavcích pracovníků televize bylo ještě téhož dne asi 100 těchto příslušníků z areálu ČST vykázáno na základě příkazu vedení ČST. Večer v TN pak ředitel televize RSDr. Libor Batrla lživě hovořil o zajištění bezpečnosti areálu ČST pozvanými 25 pracovníky Bezpečnosti. 1. místopředseda federální vlády Matěj Lúčan zodpovědný za sdělovací prostředky na mimořádném zasedání ÚV KSČ 24. listopadu 1989 obsazení televize komentoval takto: *„V televizi se stávkuje, technici odmítli prostě poslouchat ředitele. Vytáhli přenosové vozy do ulic a přenášeli ty rozhovory. Tisíc dvě stě lidí přímo stávkuje a ti ostatní?... Vytipovali jsme si kádry, které jsou spolehlivé a dá se s nimi pracovat, aby vysílání tak nějak šlo. Trpěl jsem, zda vůbec nějaké vysílání bude. Zároveň jsme učinili opatření, kdyby se nedalo vysílat. Hledali jsme různé cesty, jak zabezpečit přes různé kanály, respektive i vypnout, když bude potřeba... Se soudruhem Václavíkem (ministr národní obrany ČSSR) jsme se také dohodli o stáhnutí techniků, kteří by v případě potřeby do toho šli. Jenže my musíme volit určitý štáb lidí, kteří tam tu techniku na místě ovládají, nebo se nejméně musí zaučit, aby tu moderní techniku zvládli. Dohodli jsme se tedy na ostraze budovy, aby tam nechodili jako do holubníku. Posílili jsme tam soudruhy z ministerstva vnitra, poslali tam své příslušníky, proto aby tam nechodili agitovat...“* ⁸⁸

⁸⁷ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

⁸⁸ *Bulletin ČT INFO č. 11. Česká televize:1999. s. 17.*

24. listopadu byly na prvním programu ve 20:25 odvysílány záběry z Národní třídy natočené studenty FAMU. V odpoledních hodinách byly tyto první materiály FAMU sestřiženy, celkově byla akce týkající se odvysílání záběrů z Národní třídy pro ty, kteří se na ní podíleli, velkým rizikem. Toto vysílání nebylo předem naplánováno ani ohlášeno, muselo probíhat tajně, aby StB nepřerušila vysílání na Kavčích horách nebo vysílačích.⁸⁹ Na druhém programu byl v pozdějších hodinách vysílán pořad *Sondy*, kde byly záběry ze 17. listopadu opakovány.⁹⁰ Marta Skarlandtová na přípravu vysílání záběrů vzpomíná takto: „*To se vůbec nevědělo, že se to bude vysílat. Věděl tedy o tom náměstek Fér, to musím říct. A ten nám na to řekl, ať to neříkáme. My jsme to tenkrát chtěli dostat do programu, aby i lidé věděli, že se to bude vysílat. A on řekl, ať to nikde neavizujeme, ať to vyjede z odbavovacího pracoviště z mosta do prosta, že by to StB mohla stříhnout.*“⁹¹

V sobotu 25. 11. byl zvolen Stávkový výbor ČST Praha o sedmadvaceti členech, který navazoval na práci organizační skupiny „garáží“. Výbor odmítl jednat s vedením celopodnikové organizace KSČ, která do té doby měla v televizi velký vliv, a vyžadoval k jednání pouze vedení ČST. Stávkový výbor navrhl jako prozatímní řídicí orgán Ústřední programovou radu ze zástupců redakcí, jelikož tehdejší vedení ČST nebylo schopno zajistit vysílání, které by odpovídalo nastalé situaci. Návrh byl ředitelem RSDr.

⁸⁹ **Akce VLNA:** StB vypracovala tajnou akci VLNA, aby byla připravena na případ ztráty kontroly nad médii, jako je televize a rozhlas, a jejich případném neautorizovaném vysílání. Po celou dobu vlády KSČ měla StB nad médii kontrolu, ovšem v roce 1968 se jí nepodařilo odříznout média od reformní skupiny komunistů a kontrolovat Československou televizi s rozhlasem. Toto považovala StB za svůj velký krach, proto připravila tajnou akci pro případ, že by tato situace nastala znovu. Projekt VLNA vznikl na ministerstvu vnitra v roce 1977 s cílem takzvané ochrany sdělovacích prostředků před zneužitím nepřátelskými osobami a před znehodnocením vysílacích zařízení. StB byla připravena použít i zbraně k ukončení jakéhokoliv necenzurovaného vysílání. Byly vypracovány celkem tři projekty pod tímto názvem, VLNA I. byla věnována Československému rozhlasu, VLNA II. Československé televizi a VLNA III. přenosovým sítím. Pod kontrolou tedy měla být jak výroba, tak i šíření informací. Do akcí spadala i kontrola zaměstnanců sdělovacích prostředků agenty StB. StB měla zpracované přesné postupy případného zásahu v Československé televizi, vypracované měla dvě varianty, lehkou a ostrou. V lehké variantě by byli aktivováni spolupracovníci StB a prověření zaměstnanci televize, v ostré by zaútočilo komando StB a následně převzalo kontrolu nad vysíláním a celou Československou televizi.

V listopadu 1989 byla tato akce VLNA spuštěna, StB měla převzít kontrolu nad televizi za pomoci armády. 23. listopadu v jednu hodinu odpoledne tyto materiály k akci obdrželo ústřední operační středisko federálního ministerstva vnitra, které následně začalo aktivizovat jednotlivé složky. Po dobu akce byl areál KH obsazen příslušníky SNB, v televizi byly také přítomny jednotky Lidových milicí a vojáci československé armády. Akce v televizi trvala do 28. listopadu. (*Tajné akce StB*, Akce VLNA. TV, ČT 1. 7. 9. 2009, 22:15. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10209991308-tajne-akce-StB/409235100221026-akce-vlna/>)

⁹⁰ Zpráva 46, Informační zpravodaj ČST Praha: Pátek 24. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 8. ČS televize Praha. 7. 1. 1990.

⁹¹ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

Batrlou a náměstkem Mannem přijat. Pod tlakem Stávkového výboru vedení souhlasilo s přímým přenosem ze shromáždění Občanského fóra na Letenské pláni. Vstupy z Letné střídaly vstupy z celopražského aktivu funkcionářů KSČ v pražském Paláci kultury.⁹²

V sobotu přečetla redaktorka Jana Hrušková a hlasatelka Marta Skarlandtová v Národním divadle Rozhodnutí pracovníků ČST.⁹³ Paní Skarlandtová se k této události vyjádřila takto: „*Považovala jsem to za velmi důležité. Čím více mohly věci dostat mezi lidi, o to šlo. Říci, že to nejsou jen ti zvykaní Pražáci, ale že se to týká všech.*“⁹⁴

25. listopadu byl večer odvysílán pořad Na aktuální téma, ve kterém mohl poprvé Václav Havel prezentovat své myšlenky. Ing. Martin Švehla vzpomínal: „*Myslím si, že takový významný okamžik byl, když jednoho dne přišlo vedení televize s tím, že Václav Havel chce vystoupit ve vysílání. Ve vedení televize se probíralo co s tím. Jedni říkali „dělat že to neslyšíme“ a druzí říkali „tak to odvysíláme někdy odpoledne... Pan Havel pak v pořadu nechtěl ani žádnou otázku, já jsem mu dal mikrofon a on mluvil.*“⁹⁵

V neděli 26. 11. proběhly tajné volby 15 zástupců do Ústřední programové rady (ÚPR).⁹⁶ Paní Skarlandtová vzpomíná, že lidé v ÚPR zvolení z „garáží“ se neztotožňovali s volbou Miroslava Pavla ústředním ředitelem: „*V Ústřední programové radě byla půlka nanominovaná redakcemi a půlka „garážemi“. Já jsem tam byla nominovaná za „garáže“ a věděla jsem minimálně o jednom člověku, že je upsaný StB. A ten byl nominovaný teda redakcemi. Takže to byla taky taková veselá taškařice, tam se potom strhnul boj o ústředního ředitele.*“⁹⁷

V pondělí 27. 11. byli zaměstnanci ČST na shromáždění v garážích informováni o výsledcích uplynulého víkendového jednání, dále se zaměstnanci přihlásili k zásadám OF „Co chceme“ ze dne 26. 11., a tím založili celotelevizní Občanské fórum.

Zaměstnanci Československé televize podpořili generální stávkou 27. 11. od 12 do 14 hodin. Pracovníci ze zpravodajství zajistili, i přes ředitelův zákaz, aktuální vstupy

⁹² *Bulletin ČT INFO č. 10.* Česká televize:1999. s. 14.

⁹³ Zpráva 50, Informační zpravodaj ČST Praha: Sobota 25. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST.* Číslo 9. ČS televize Praha. 7. 1. 1990.

⁹⁴ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

⁹⁵ Viz. příloha č. 1 rozhovor Ing. Martin Švehla

⁹⁶ V rovných a tajných volbách bylo ze 34 kandidátů zaměstnanci ČST zvoleno 103 platnými hlasovacími lístky 15 zástupců (Zpráva 51, Informační zpravodaj ČST Praha: Neděle 26. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST.* Číslo 9. ČS televize Praha. 7. 1. 1990.)

⁹⁷ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skarlandtová

z některých míst stávky, jako například z ČKD, Václavského náměstí a ČVUT a dalších míst republiky. Ostatní zaměstnanci ČST se zúčastnili manifestačního průvodu vycházejícího z Kavčích hor přes Pražského povstání, ČKD, hotel Panorama zpět na Kavčí hory k tzv. jižní vrátnici. Na závěr průvodu bylo uspořádáno shromáždění některých podniků Prahy 4 u televizního areálu, kde byli účastníci seznámeni s programem Občanského fóra, který přečetl Jiří Kantůrek. Vstupy z tohoto shromáždění byly pak vysílány v rámci zpravodajského bloku o průběhu stávky.

V pondělí byl také federální vládou premiéra Ladislava Adamce odvolán z funkce ústřední ředitel ČST Dr. Libor Batrla, novým ředitelem byl jmenován dosavadní mluvčí federální vlády Ing. Miroslav Pavel.⁹⁸

Ve středu 29. 11. byl svolán mítink v garážích přenosové techniky, na kterém měl být nový ústřední ředitel uvítán, ale ten se, z důvodu pracovních povinností u premiéra Adamce, nakonec nemohl zúčastnit.

Představen byl proto zaměstnancům televize v garážích až 30. 11. V krátkém projevu řekl: „*Televize přestala být ideovým nástrojem jedné politické strany... neměli bychom se nyní soustřeďovat na to, kdo na které židli bude sedět, neměli bychom dělat personální puče...*“⁹⁹ Následně se nového ředitele Petr Gerold ptal, zda bude respektovat Ústřední programovou radu jako partnera při rozhodování a řízení ČST, Ing. Miroslav Pavel odpověděl: „Ano.“

Mítinky v garážích Československé televize probíhaly i v prosinci, pod jejich tlakem byla následně v televizi ukončena činnost komunistických organizací, Lidových milicí a Svazu československo-sovětského přátelství.

⁹⁸ **Ing. Miroslav Pavel** (*1941) od roku 1966 do roku 1985 pracoval v deníku Mladá fronta. Pak zastával funkci vedoucího ekonomické rubriky deníků Práce. V ČST od roku 1975 moderoval devět let pořad To nechce klid. V roce 1988 byl jmenován do funkce ředitele tiskového odboru Úřadu předsednictva vlády ČSSR a zároveň se stal mluvčím federální vlády. Miroslav Pavel byl jmenován do funkce ústředního ředitele ČST 27. listopadu 1989, funkce mu vydržela do 10. ledna 1990, kdy byl nahrazen Jindřichem Fairaizlem. (KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. s. 343. ISBN 80-246-0632-1.)

⁹⁹ Zpráva 63, Informační zpravodaj ČST Praha: Středa 30. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 10. ČS televize Praha. 7. 1. 1990.

1.3.1. Vzpomínky pamětníků na zpravodajství ČST a situaci v redakci zpravodajství

Co se týká zpravodajství¹⁰⁰ před pádem reálného socialismu¹⁰¹ obecně, obrazovky měly stále předvádět, že „při přestavbě ekonomiky vycházíme z obecně platných principů socialismu – z vedoucí úlohy dělnické třídy a jejího předvoje komunistické strany, společenského vlastnictví výrobních prostředků...“¹⁰² K této době patřilo protiřečení jako široká informovanost - pod vedením komunistické strany média široce informovala, ale jen o svých činnostech, a to častokrát i zkresleně.¹⁰³ Typickým znakem totalitního zpravodajství bylo zamlčování skutečností, dezinformování a snahy o manipulaci veřejnosti.¹⁰⁴

Zájem diváků o sledování televize závisel především na intenzitě vnitropolitického dění. V posledních letech před Listopadem 1989 neměli diváci téměř žádnou důvěru k dalším zpravodajským a publicistickým pořadům vedeným tehdejší politikou KSČ, sledovanost těchto pořadů se tedy pohybovala v rozmezí 5 – 19 %.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Zpravodajské obsahy v sobě nesou zakotvené představy o podobě společnosti, které, můžeme označovat jako ideologii. Projevem této soustavy idejí a představ může být kromě artikulovaných názorů i to, která témata a kteří aktéři jsou podstatní... Média neustále vybírají, kdo a co do zpravodajských obsahů patří a co nikoliv, připisují a přiznávají tak implicitně některým jednotlivcům, institucím a jevům důležitost, zatímco jiným ji odepírají. Citováno ze strany 165: TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, s.r.o., 2006. 191 s. ISBN 807367096-8.

¹⁰¹ Podle hodnocení programu prvního pololetí 1986 televize neopomněla žádnou z událostí, považovaných tehdy za významné – XVII. sjezd, různá zasedání a 65. výročí založení KSČ, volby... mírový program Sovětského svazu... Dny Sovětské armády... k těmto pečlivě předem připravovaným akcím přispívaly všechny redakce, především však zpravodajství a publicistika, které zaujímaly 40,3 % celkové vysílací plochy. Citováno ze strany 21: CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 65 s.

V ideovém plánu z let 1988 – 1989 dostala ÚRTN za úkol vysílat aktuální informace v nově vzniklých pořadech Na aktuální téma, Volná tribuna, kterých se mohli zúčastnit jen ideově vzdělaní občané, dále vznikl pořad Telemosty a Intersignál (podle statistik tento pořad sledovalo jen 5 % diváků) CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 23, 34

¹⁰² CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 24.

¹⁰³ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 24.

¹⁰⁴ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 29.

¹⁰⁵ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 35.

Podle statistik činil celodenní průměr sledovanosti televize v roce 1988 na prvním programu 21 %¹⁰⁶ a na druhém 15 %. V hlavním vysílacím čase stoupla sledovanost prvního programu televize na 48 % a druhého na 18 %. Televizní noviny jako hlavní zpravodajská relace měly v posledních letech totality stoupající trend, v roce 1984 TN sledovalo 48 % diváků, v roce 1986 už 55 % diváků a o dva roky později, v roce 1988, TN sledovalo již 58 % diváků. Největší zájem měly ovšem třídy se základním vzděláním (vysokoškoláků mělo zájem jen 53 %). V porovnání s rokem 1968 sledovalo v roce 1989 TN zhruba stejné procento lidí, ale s klesajícím trendem úměrně vyššímu stupni vzdělání.¹⁰⁷

Marta Skardlantová na otázku, jak hodnotí situaci v redakci zpravodajství v listopadu 1989, odpověděla takto: *„Já nevím, jestli to můžu vůbec hodnotit. To byl stát ve státě. Byla to hlásná trouba, zpravodajství speciálně byla hlásná trouba. Myslím si, že do té perestrojky snad větší váhu dostala ta ekonomická redakce, protože bylo jasné, že to jejich slavné sovětské hospodářství je na dně. Takže, jak z toho ven. Tak si myslím, že tam ty ekonomové nebo ti ekonomičtí redaktori měli takovou větší volnost, možná. Ale jinak, co všechno nahoře rozhodli, tak se to troubilo ven. Ale do těch poměrů já jsem nikdy neviděla. Ti si tam tak žili v té své zpravodajské budově, a my jsme všichni byli v té hlavní a vůbec jsme se s nimi nestýkali. Oni nestáli o nás, my jsme nestáli o ně.“*¹⁰⁸

Eliška Balzerová o zpravodajství před 17. listopadem řekla: *„To všichni víme – to bylo co slovo, to lež. Dneska se to vysílá zpětně jako nějaké části programu - co se v ten den před dvaadvaceti lety dělo. To je opravdu k smíchu, tam byly samé úspěchy, 100% splněný plán, horníci rubali na 100%, slepice snášely na 100%, volby byly na 100% - nikdo nechodil volit, ale kupodivu se volilo na 100% - takže zmanipulováno... Ty zprávy tomuto byly ekvivalentní – to znamená strach, neustále ukazovali, jak někoho někde načapali, jak provážel nějaké materiály a zavřeli ho – takže jste se to bála udělat.“*¹⁰⁹

¹⁰⁶ jedno procento sledovanosti představovalo 44 tisíc diváků (CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 35.)

¹⁰⁷ CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. s. 35.

¹⁰⁸ Viz. příloha č. 1 rozhovor Marta Skardlantová

¹⁰⁹ Viz. příloha č. 4 rozhovor Eliška Balzerová

Na to, kdy zaznamenala, že je zpravodajství ČST již objektivní odpověděla: *„Když to začalo být pravdivé a reálné, odráželo to skutečnost, co se děje - a ukazovali záběry z generální stávky, projevů Havla a zpívání Kryla a Marty Kubišové na Melantrišském balkoně – tak pak už jsme opravdu věděli, co se děje a ozývala se realita. Která potom začala být i pro divadlo nebezpečná, protože jsme říkali „nikdo nejde do divadla, všichni se už koukají na televizi“ – a toto byl ten zvrat, kdy byly televizní zprávy zajímavější než divadlo.“¹¹⁰*

Ing. Martin Švehla na otázku, jak by hodnotil situaci ve zpravodajství Televizních novin v listopadu 1989, odpověděl slovy: *„Radikálně se to změnilo během 17., 18., 19., to byl – pokud se dobře pamatuji – pátek, sobota, neděle. Do toho 17. to byla taková rutina, která pokračovala. Samozřejmě jsme všichni cítili jak se ta situace politická jakoby vyhrocuje. Pro nás to tehdy bylo spíše takové změkčení...“¹¹¹*

O redakci zpravodajství pak řekl: *“ Ono to zpravodajství bylo přece jenom taková televize v televizi – my jsme byli v samostatné budově a byli jsme taková oddělení od celé velké televize.“¹¹²*

Antonín Dekoj na otázku, jak by hodnotil zpravodajství před listopadem 1989, odpověděl: *„Naprosto jednoznačně - tendenční tlachalové, kteří vystudovali novinářinu.“¹¹³*

Na to, jestli věděl, co se dělo mezi zpravodajskými redaktory vzpomínal: *„Co se dělo mezi nimi nevím, neměl jsem tam žádné spřízněné duše. Byli to ambiciózní jedinci, schopní všeho. Taková Eva Kotvová, kromě tancování měla velké politické ambice – nevím kde skončila... tito všichni soudruzi mezi sebou soupeřili asi také. Kdo bude oddanější režimu – teď nevěděli jakému... Z toho čtilo „koho chleba jíš, toho píseň zpívej“. Já jsem si pokládal vždycky otázku, jestli ti lidé tomu věří sami. V tu dobu se říkal takový vtip: Oni mají východní kecy a západní módu. Já té novinářině v tu dobu nevěřil, to byl spíše takový certifikát, že je vpuštěn do klubu těch, kteří můžou šířit myšlenky. Že by za tou vysokou školou – za tou novinářinou – se tehdy skrýval novinářský talent? Ano, oni museli být schopni v tom, že měli chuť se prosadit – to určitě. Ale že by to byli nějakí lingvističtí mistři, tu češtinu uměli, a tak. Tak to si*

¹¹⁰ Viz. příloha č. 4 rozhovor Eliška Balzerová

¹¹¹ Viz. příloha č. 3 rozhovor Ing. Martin Švehla

¹¹² Viz. příloha č. 4 rozhovor Ing. Martin Švehla

myslím, že ne. Zaplat' Panbůh, protože to zase pomáhalo nám obyčejným - my jsme říkali „no tak ty krásně lžeš, ani tu češtinu neumíš...“¹¹⁴

¹¹³ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

¹¹⁴ Viz. příloha č. 2 rozhovor Antonín Dekoj

2. Vysílání ČST

2.1. Hlášení o vysílání a skutečně odvysílané pořady

V této kapitole jsou zachyceny změny ve vysílání, které se týkaly především událostí následujících po 17. listopadu, kdy došlo k zásahu proti studentům. Použité materiály k této kapitole byly Týdeníky Československé televize č. 47¹¹⁵, 48¹¹⁶, 49¹¹⁷ a Hlášení o vysílání z dnů 17. – 30. 11. 1989.¹¹⁸

Je důležité upozornit na to, že plánování pořadů, které se měly vysílat, probíhalo tehdy s velkým předstihem. Například číslo 47, které obsahovalo televizní program na 13. – 19. listopad, mělo uzávěrku programové části již 30. 10. 1989.

V roce 1989 vysílala ČST na 1. programu, jehož vysílání bylo zahájeno v roce 1953¹¹⁹, a na 2. programu, na kterém bylo vysílání zahájeno v roce 1970. Vysílání ovšem nebylo celodenní, jak tomu je dnes, obvykle se vysílalo přibližně od 8 hodin s několika hodinovou pauzou přes poledne, vysílání končovalo před půlnocí. Některé dny byly výjimky a vysílání začínalo až odpoledne.¹²⁰ V jednotlivých dnech koncem listopadu 1989 si můžeme povšimnout, že ČST vysílala neobvykle i přes poledne v důsledku událostí 17. 11. 1989.

V této části práce jsou zaznamenány pouze programové změny ve vysílání ČST, nikoliv řádné i mimořádné zpravodajské relace, které Československá televize v důsledku událostí odvysílala.

¹¹⁵ Týdeník Československá televize 13. – 19. 11. 1989, č. 47, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127. Redakční uzávěrka 27. 10. 1989, uzávěrka programové části 30. 10. 1989, vychází od 6. 11. – 9. 11. 1989

¹¹⁶ Týdeník Československá televize 20. – 26. 11. 1989, č. 48, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127. Redakční uzávěrka 3. 11. 1989, uzávěrka programové části 6. 11. 1989, vychází od 13. 11. – 16. 11. 1989

¹¹⁷ Týdeník Československá televize 27. – 3. 12 1989, č. 49, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127. Redakční uzávěrka 10. 11. 1989, uzávěrka programové části 13. 11. 1989, vychází od 20. 11. – 23. 11. 1989

¹¹⁸ Hlášení o vysílání 17. - 30. 11. 1989. *Československá televize Praha: Hlavní redakce programu.*

¹¹⁹ 9. 2. 1954 vláda Československé republiky schválila usnesení, ve kterém prohlásila televizní vysílání od 25. února 1954 za pravidelné a stanovila uživatelský poplatek (15 Kč). (KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo.* Praha: Karolinum, 2003. s. 393. ISBN 80-246-0632-1.)

¹²⁰ *Československá televize do roku 1992* [online]. [cit. 9. 11. 2011]. 1996–2011. ČST v datech. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz>>.

17. 11. 19891. program ČST

Ačkoliv se tento den uskutečnilo shromáždění studentů na Albertově a proběhl následný útok na studenty na Národní třídě jednotkami VB, nebylo touto akcí vysílání ČST nijak poznamenáno. Změny ve vysílání byly pouze v důsledku vložení publicistického pořadu Kanonizace Anežky Přemyslovny v 22:31 místo dokumentu Hrad Beckov. Dále vznikl časový posun na základě přímého přenosu pořadu Festival tance a přátelství konaném v Ústí nad Labem, který byl ukončen o 20 minut později než bylo původně plánováno. Tento časový posun nebyl ničím výjimečný, protože u přímých přenosů, které neorganizuje televize, nelze dopředu zaručit, že bude dodržen stanovený konec programu a tudíž i přímého přenosu.

2. program ČST

Na druhém programu proběhlo vysílání beze změny v porovnání s naplánovaným programem.

18. 11. 1989

V sobotu 18. 11. nebyly na 1. ani 2. programu změny ve vysílání. Zaznamenán byl pouze časový posun na 1. programu v důsledku delšího trvání pořadu Festival tance a přátelství, který nebyl ovlivněn událostmi 17. listopadu.

19. 11. 19891. program ČST

Na prvním programu byly v 13:56, 15:43 a v 16:41 navíc zařazeny Zprávy. Na základě toho vznikl časový posun, a proto odpadly v 18:15 Zpívánky. Dále byly v 18:20 do vysílání zařazeny další Zprávy. Všechny tyto původně neplánované relace přesáhly ve vysílání 5 minut. Ve 21:58 ČST odvysílala pětiminutové Aktuální vystoupení předsedy vlády ČSR Fr. Pitry, kterým byl přerušena záznam inscenace Národního divadla v Praze Vassa. Toto přerušení naplánovaného programu bylo určitým zlomem v dosavadním vysílání ČST, protože to bylo poprvé, kdy televize dala divákům signál, že se děje něco mimořádného. Zvykem Československé televize bylo dodržet předem naplánovaný program.

2. program ČST

Na druhém programu byly navíc v 9:55 odvysílány pětiminutové Zprávy. Další zprávy o necelých sedmi minutách byly zařazeny v 16:09 a způsobily posuny a změny v programu, na základě kterých ČST odvysílala neplánovaný Romantický klavír J. Maláska. Aktuality vysílané v 21:28 byly o 4 minuty delší. Stejně jako na prvním programu bylo vysíláno ve 21:58 Aktuální vystoupení předsedy vlády.

20. 11. 1989

20. listopadu byly Televizní noviny, začínající v 19:30 na prvním i druhém programu o 10'45 delší, zejména kvůli přetlaku událostí, které se ten den staly.

21. 11. 1989

1. program ČST

Televizní noviny vysílané v 19:30 byly opět delší, tentokrát o necelých 14 minut. Ve 21:09 bylo do vysílání mimořádně zařazeno více jak šestiminutové Aktuální vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ s. M. Jakeše. Zprávy ve 23:17 také přesáhly svou plánovanou délku, a to téměř o čtvrt hodiny. Na základě těchto mimořádných programových změn byl z vysílání vynechán pořad Hlásí se CO ČSSR a přímý přenos Hudby z respira.

2. program ČST

Na druhém programu bylo do vysílání zařazeno v 15:31 čtyřminutové Mimořádné zpravodajství TN. Dále zde proběhly stejné změny týkající se Televizních novin a vystoupení Jakeše jako na 1. programu.

22. 11. 1989

1. program ČST

V 8:50 bylo zreprizováno vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ se stopáží 6'15'' z předešlého večera. Televizní noviny i Zprávy v 23:27 byly o necelých 5 minut delší.

2. program ČST

Na druhém programu začal v 15:30 komponovaný publicistický pořad pro mladé Studio Kontakt, který místo původního programu vysílal hudební klipy a poté i reportážní vstupy z Václavského náměstí.

23. 11. 1989

1. program ČST

Televizní noviny byly o 6 minut delší. Ve 20:45 bylo odvysíláno Vystoupení ministra obrany ČSSR armádního generála Milana Václavíka, které posunulo o 6 minut zahájení vysílání pořadu Sondy. Večerní Zprávy byly o 7'15'' delší.

2. program ČST

V 16:25 byly odvysílány Minuty dne, které byly o 4'15'' delší než bylo původně plánováno. V 19:15 byl na pokyn šéfredaktora Hlavní redakce programu V. Mrzeny zařazen pořad Na aktuální téma. Do hlášení o vysílání byla vepsána poznámka: Na žádost šéfredaktora PR ČTK s. Poláka, po ověření zpětným dotazem a konzultací s. Mrzenou zařazena oprava zprávy ČTK o dohodě MŠMT ČSR a rektorů VŠ o ukončení stávků studentů VŠ.¹²¹

24. 11. 1989

1. program ČST

V 11:10 byly do vysílání navíc zařazeny šestnáctiminutové Zprávy. V 14:58 bylo vloženo upozornění na zařazení aktuálních pořadů. V 15:00 a 15:45 byly opět zařazeny původně neplánované Zprávy, které přesáhly 10 minut. Ve 20:30 byl do vysílání mimořádně zařazen pořad 17. listopad 1989 se stopáží 4'30'', který poprvé zveřejnil záběry z Národní třídy 17. 11. 1989. Večerní Zprávy trvaly 20 minut místo plánovaných deseti. Celkově z vysílání odpadly 2 pořady: Pohybem ke zdraví a Dnes jsme se zeptali.

2. program ČST

Na druhém programu začalo v 15:30 Studio Kontakt, ve kterém byly vysílány záznamy z Václavského náměstí. V 20:00 byl zrušený hokej Sparta ČKD Praha vs.

¹²¹Československá televize Praha: Hlavní redakce programu. 23. 11. 1989 [cit. 25. 10. 2011]. Hlášení o vysílání.

Škoda Plzeň nahrazen filmem Což takhle dát si špenát. Ve 22:40 byl odvysílán publicistický pořad Sondy s podtitulem „Natočeno 23. listopadu“, který poprvé ukázal v celé šíři situaci v Praze včetně rozhovorů s různými lidmi.

25. 11. 1989

1. program ČST

Již od rána v televizním programu probíhaly značné změny, ranní Zprávy se stopáží 20 minut místo 5 minut začínaly o deset minut dříve, aby mohl včas začít následující přímý přenos. V 9:46 byl odvysílán téměř dvouapůlhodinový přímý přenos z Chrámu Svatého Víta, po něm následovaly Zprávy. Ve 12:27 byla odvysílána Tisková konference k mimořádnému zasedání ÚV KSČ, která byla v 13:13 přerušena záznamem z Paláce kultury s vystoupením nového generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka. Ve 14:12 začala ČST vysílat dvouhodinový přímý přenos Shromáždění na Letné, který byl přerušován záznamy z jednání v Pakulu. Aby se srovnal časově plánovaný program s aktuálními změnami, byl v 16:15 navíc odvysílán pořad 7x s národním umělcem Josefem Sukem. V 16:49 byly do vysílání zařazeny Zprávy se stopáží 33 minut. Jelikož byly večerní Televizní noviny o 18 minut delší, byl vynechán pořad Křeslo pro hosta plánovaný na 20:00 s představitelem Svazu protifašistických bojovníků generálporučíkem Františkem Šádkem. Ve 20:18 televize vysílala Vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka, poté byl do vysílání místo zábavného pořadu Pět přání zařazen film Starci na chmelu. Po desáté hodině večerní byl odvysílán pořad Na aktuální téma se stopáží 43 minut. V 23:02 bylo opakováno vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka. Celkově z vysílání na prvním programu ČST odpadlo 13 pořadů jako například Triangl, Výpravy za poznáním a Křišťálové srdce a další.

2. program ČST

Na druhém programu nebyly oproti programu prvnímu takové změny ve vysílání, odpadly pouze 3 pořady. Aby se časově srovnal plánovaný program s aktuálními změnami, byl jako doplněk režie dne ve 14:43 odvysílán pořad Hraje orchestr ČST, v 17:01 byl navíc zařazen pořad Výpravy za poznáním vzhledem ke kratší stopáži sportovního přenosu. Stejně jako na prvním programu byly Televizní noviny delší. Ve 20:00 měl být vysílán film Případ Gorgonová, místo kterého byl odvysílán dokument z cyklu Malá televizní encyklopedie umění Raná a Vrcholná

Gotika, který se měl vysílat až v 22:20. V 20:48 byl opět odvysílán pořad Sondy „Natočeno 23. 11. 1989“ se stopáží 70 minut. Dále bylo po dvaadvacáté hodině odvysíláno Studio Dialog, které trvalo hodinu a čtvrt. Tento pořad byl stěžejním, protože přinášel informace a názory reagující na vývoj v republice, diskuze se zúčastnil například Miroslav Kusý, Martin Šimečka a Fedor Gál.

26. 11. 1989

1. program ČST

V 11:02 byl do vysílání třikrát vložen oběhový titulek s upozorněním na zvláštní zpravodajské pořady od 12:30, v 11:57 byly navíc zařazeny Zprávy. Ve 12:30 byly vysílány půlhodinové Zprávy, z důvodu srovnání času ve vysílání byly zařazeny doplňky režie dne Chvilé pro písničku a Hraje orchestr ČST, ve 13:27 následovaly opět půlhodinové Zprávy. Ve 13:08 byl několikrát opakovaně vložen titulek s upozorněním na další zpravodajské relace. Minutu před druhou hodinu začala ČST vysílat Shromáždění na Letné, se stopáží 193'15''. V 16:12 režie dne opět vsunula do vysílání doplněk Hraje orchestr ČST, ke kterému běžely informační titulky: „Za chvíli mimořádné zpravodajství TN“. Vysílání půlhodinového Mimořádného zpravodajství TN začalo v 16:16, dále běžely pořady dle naplánovaného programu. V 18:21 bylo do vysílání opět vsunuto Mimořádné zpravodajství TN se stopáží 35 minut. Večerní Televizní noviny přesáhly svou naplánovanou stopáž, a to o 15 minut. Ve 21:14 byl navíc zařazen pořad Na aktuální téma, který trval 41 minut. Celkově odpadlo z vysílání na prvním programu 10 pořadů, jako například Auto-moto revue, A při tom zpěvu, Jaká jsi, emancipace? a Impuls.

2. program ČST

Celkově na druhém programu z vysílání odpadlo 5 pořadů, některé pořady jako například Staroměstská radnice se nevysílaly v pořadí, v jakém byly naplánovány, dále bylo také do vysílání zařazeno několik doplňků režie dne. Během dopoledne byl 3x velnut oběhový titulek s upozorněním na zvláštní zpravodajské relace na 1. programu. V 16:43 byla navíc zařazena Aktuální publicistická beseda z Brna se stopáží 32 minut. Na základě toho začaly původně dvacetiminutové Aktuality ve 21:52 místo ve 21.30 se stopáží 38 minut.

27. 11. 19891. program ČST

Podle předem naplánovaného televizního programu se mělo na 1. programu vysílat od 16:15, ale vysílání začalo již v 11:34 Mimořádným zpravodajstvím TN se stopáží 156 minut. Toto televizní zpravodajství obsahovalo přímé vstupy z průběhu generální stávky. Dále byly vysílány pořady a filmy, které nebyly v původním programu. V 17:39 byly odvysílány osmdesátiminutové Zprávy. Večerní Televizní noviny byly o 10 minut delší, následovalo vysílání pořadů, které nebyly předem naplánované. Celkově z vysílání odpadlo 8 pořadů, například Federální kriminální ústředna pátrá, Paní Berta Garlanová a Zelená Hora 1989.

2. program ČST

Vysílání na druhém programu mělo začít v 15:30, ale stejně jako na prvním programu bylo zahájeno již v 11:34 zpravodajstvím. Odpoledne druhý program vysílal od 15:30 Studio Kontakt, ve kterém byly vstupy a přenosy z Václavského náměstí. Ve Studiu Kontakt byla v 15:36 vymezena necelá čtvrt hodina pro Občanské fórum s Václavem Havlem a v 15:55 byl odvysílán dokument Studentská manifestace ze 17.11. Z vysílání na druhém programu odpadly 4 pořady.

28. 11. 19891. program ČST

Na prvním programu vysílání 28. listopadu opět neprobíhalo tak, jak bylo původně plánováno, odpadlo 8 pořadů a do vysílání bylo vsunuto několik pořadů navíc. V 11:00 byla odvysílána Volná tribuna – Vláda se stopáží 57 minut. Ve 12:27 byly Zprávy, po kterých následovalo oznámení pro diváky v podobě fotografie Prahy doprovázenou hudbou s titulkem „Čekáme na zahájení TK“. Ve 13:20 začala Tisková konference o jednání představitelů NF a federální vlády s představiteli Občanského fóra, která trvala 11 minut. Odpolední vysílání na prvním programu mělo začít v 16:10, ale začalo již ve 14:05 pořadem Večer s W. A. Mozartem, který nebyl na programu, ve 14:31 následovaly Zprávy. Poté byly až do konce vysílání zařazovány pořady, které na původním programu nebyly, některé pořady z programu se vysílaly v jiných časech. V 16:42 a 17:45 byly opět navíc zařazeny Zprávy. V 18:03 začal na prvním programu přímý přenos Celostátního aktivu členů KSČ se stopáží 56 minut.

2. program ČST

Na druhém programu probíhalo vysílání téměř beze změny, odpadl pouze pořad Cvičme, cvičme strečink. V 18.49 byl zařazen půlhodinový pořad Na aktuální téma místo Středočeského Zpravodajského magazínu TN.

29. 11. 1989

1. program ČST

Z vysílání na prvním programu odpadly téměř všechny naplánované pořady a místo nich bylo vloženo několik doplňků režie dne, jako například Hraje orchestr. Ve 13:56 začala ČST vysílat přímým přenosem Zasedání FS ke změně ústavy, které bylo ukončeno kolem 21. hodiny. Mezitím ve 20:05 bylo odvysíláno Vystoupení předsedy vlády ČSSR L. Adamce se stopáží 14 minut.

2. program ČST

Na druhém programu probíhalo dopolední vysílání podle naplánovaného programu. V odpoledních hodinách byly ve vysílání malé změny a odpadly 4 pořady z důvodu posunu vysílání přímého přenosu ME v košíkové ČSSR – Izrael.

30. 11. 1989

1. program ČST

Dopoledne na prvním programu odpadly z vysílání 3 pořady, které byly nahrazeny jinými. Z odpoledního vysílání byly vyřazeny 4 pořady. Mimo naplánovaný program bylo vysíláno ve 20:03 půlhodinové Studio Dialog, ve 21:24 pořad Na Aktuální téma se stopáží 42 minut a ve 22:05 pořad Sondy „Natočeno 27. 11.“, který trval necelou hodinu.

2. program ČST

Na druhém programu probíhalo vysílání téměř beze změny v porovnání s naplánovaným programem, ve večerních hodinách odpadly 4 pořady. Po Televizních novinách bylo ve 20:04 zahájeno vysílání „Občanského fóra“ ze Semaforu.

2.1. Zpravodajství Čs. televize od 17. do 30. listopadu 1989 v hlavních zpravodajských relacích a pravdivost a objektivita v nich podávaných informací

Tato kapitola je zaměřena na zpravodajské relace v období od 17. do 30. listopadu 1989. Jednotlivé informace, které podávala ČST divákům, jsou srovnávány s reálným průběhem listopadových událostí v Československu. Jako stěžejní materiály k této kapitole byly použity audiovizuální záznamy vysílání Televizních novin a Aktualit¹²² a Archiv příspěvků Redakce zpravodajství ČT.¹²³

17. listopadu se ČST poprvé zmínila o shromáždění studentů na Albertově ve večerních Televizních novinách, které začínaly v 19:30, v reportáži Petra Studenovského. Ta byla do hlavních zpráv zařazena jako 10. v pořadí¹²⁴, protože předtím byly odvysílány reportáže z oficiálních politických akcí toho dne. Reportáž hovoří mimo jiné i o tom, že se celé akce zúčastnili i občané, kteří zneužili masové události k protisocialistickým vystoupením. Dále je v reportáži zmiňováno, že se část shromážděných vydala do centra města, kde se pokusila narušit veřejný pořádek. Zpravodajský příspěvek se stejným obsahem byl odvysílán ve 21:30 v Aktualitách, ve kterých ČST navíc divákům sděluje, že byla přijata opatření k udržení klidu a pořádku v ulicích města Prahy. O záběrech odvysílaných v reportáži bychom mohli říci, že rozhodně neilustrovaly studentský průvod z Albertova, kamera ukázala pouze zahraniční novináře, několik málo transparentů (například s heslem „Svoboda“) a následně klidnou Národní třídu.

Diváci se tedy z reportáže dozvěděli pravdu o tom, že se studenti vydali z Albertova na Vyšehrad položit květiny ke hrobu K. H. Máchy, ale o tom, že byli studenti ve večerních hodinách na Národní třídě bezdůvodně napadeni jednotkami SNB, televize mlčela. Ba naopak, celému národu sdělila, že to byli právě studenti, kteří byli narušiteli veřejného pořádku v ulicích hlavního města Prahy.

¹²² Aktuality se vysílaly od 1. 5. 1981 na 2. programu (každý den kromě soboty), po listopadu 1989 na ČTV, a to do konce roku 1991. V roce 1992 se tato relace vysílala pod názvem Zpravodajství ČTV. Bylo to převážně domácí zpravodajství (oproti Televizním novinám, které měly být kompletním zpravodajským pořadem z domova i ze světa). *Z ústního sdělení paní Hany Petráskové (Archiv ČT)*.

¹²³ Tyto materiály jsou dostupné v archivu ČT.

¹²⁴ Televizní noviny: Manifestace. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 1989-11-17. Sign: TN-1989-11-17

Následující den, **18. 11.**, přečetl v Televizních novinách moderátor Josef Morávek ve studiu zprávu ČTK, která oficiálně a neobjektivně reagovala na události spojené s policejním zásahem na Národní třídě 17. listopadu. Zpráva znovu zmiňovala snahu studentů učinit z akce vystoupení proti socialistickému společenskému zřízení, proti KSČ a vládě. Dále se ve zprávě ČTK hovořilo o narušení klidu a veřejného pořádku zejména na Národní třídě a na Perštýně. Televize podala divákům zkreslenou informaci ČTK o tom, že pořádkové síly vyzývaly více než 50 minut k rozchodu a vyklizení prostoru, aby mohl být obnoven provoz na komunikaci. To, že na Národní třídě od příslušníků SNB zaznívaly výzvy k rozchodu, je pravda, ale studenti zároveň tyto výzvy uposlechnout nemohli, protože již byli pořádkovými silami svíráni mezi Perštýněm a Voršilskou ulicí.¹²⁵ Ze zprávy ČTK se diváci dozvěděli, že asi na 2000 osob pokračovalo v demonstraci se stupňujícím se agresivním chováním. Ten, kdo se akce nezúčastnil nebo o ní neslyšel od přátel, se nedozvěděl, že studenti byli příslušníky SNB utlačováni a místo agresivního chování naopak projevovali maximální strach. Zpráva ČTK hovořila o tom, že lidé výzvy VB neuposlechli a při vytlačování demonstrantů z prostoru bylo zraněno 17 lidí, ČTK se nezapomněla zmínit i o 7 zraněných příslušnících VB. Doopravdy bylo zásahem příslušníků SNB zraněno kolem 150 lidí¹²⁶, když příslušníci SNB mlátili bezdůvodně všechny demonstranty. Dále bylo v reportáži uvedeno, že bylo 143 lidí předvedeno na oddělení VB, z nich 9 bylo zadrženo pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu a 70 lidí bylo zajištěno pro přečin.

ČST tento den do Televizních novin nezařadila záběry z Václavského náměstí a centra Prahy, kde studenti a občané Československa na Národní třídě provolávali „Tady se to stalo!“ Kdyby televize podávala úplné a objektivní informace o dění v hlavním městě, zaznamenali by i všichni občané ČSSR, jak závažný byl zákrok na Národní třídě.

18. listopadu vzniklo několik provolání a prohlášení k pátečním událostem; například provolání studentů DAMU nebo herců, jejichž text provolání byl ještě tentýž den zveřejněn v zahraničních rozhlasech. Proč tato provolání nezveřejnila i Československá televize, bychom mohli přikládat za vinu vedoucím funkcionářům zpravodajství, kteří se podřizovali dosavadní praxi: žádné útoky proti komunistické straně. O tom, že v 16:30 student DAMU Martin Mejstřík ohlásil na Václavském

¹²⁵ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 2. ISBN 80-7046-033-4.

¹²⁶ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 2. ISBN 80-7046-033-4.

náměstí u sochy Sv. Václava stávkou jako rozhodnutí herců a posluchačů DAMU, se televize také nezmínila.¹²⁷

Tento den televize vysílala v přímém přenosu z historické budovy Národního divadla pásmo nazvané Návštěva v Národním divadle. Součástí byly reportáže z jednotlivých provozů divadla, vzpomínky a vyprávění herců a jiných umělců a pracovníků Národního divadla. Kupodivu se v tomto přenosu nijak neprojevil neklid z pražských ulic, který zde po pátečním zásahu panoval. Přenos dopředu zrušen, ani nijak mocensky podchycen, být nemohl, protože události se seběhly velmi rychle a naplánovaný přenos nešlo technicky ani organizačně zrušit. Jediná věc, kterou ovšem nepražští diváci nemohli pochopit, byla skutečnost, že moderátor při reportáži ze začátku odpoledního představení oznámil, že se představení nekoná. Nezasvěcený divák nemohl tušit proč.¹²⁸

19. listopadu¹²⁹ začínaly Televizní noviny běžným přehledem zpráv, ve kterém mimo obraz moderátor Josef Morávek sdělil, že úvod Televizních novin bude věnován všem dostupným zprávám o fámě mrtvého studenta.

Následně Morávek ospravedlňoval chybnou informaci podanou 18. 11. ohledně počtu zraněných na Národní třídě tím, že byla citována jako jediný dostupný zdroj zpráva ČTK, která se opírala o zprávu Ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR. Dále Morávek hovořil o tom, že rozhlasová stanice Hlas Ameriky zveřejnila informaci o úmrtí studenta matematicko-fyzikální fakulty UK Martina Šmída. Morávek objasnil, že na této fakultě studovali 2 studenti tohoto jména, jeden z Prahy a druhý z Berouna. Dále moderátor divákům oznámil, že televize obdržela „před chvílí“ informaci o zadržení signatáře Charty 77 Petra Uhla na základě rozšiřování fám o mrtvém studentovi.

¹²⁷ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 5. ISBN 80-7046-033-4.

¹²⁸ *Z ústního sdělení Mgr. Daniela Růžičky*

¹²⁹ Ve 21:58 Československá televize přerušila vysílání Aktuálním vystoupením předsedy vlády České socialistické republiky Františka Pitry, který reagoval na události na Národní třídě 17. listopadu slovy: *"Naše společnost nastoupila cestu demokratizace a přestavby. Jde o složitý proces. Pochopitelně mladá generace má na změnách největší zájem. My s mladou generací počítáme. Přestavba je však trnem v oku některým kruhům-zneužily situace. Zásah pořádkových sil provázel fámy o mrtvých a těžce zraněných. Kdo zneužil mladé lidi a studenty? Některá divadla odkládají představení"*. František Pitra dále varoval před rozjitřenými city, výzvami k stávkám: *"Neuváženosti nemohou vést společnost kupředu. Cílem KSČ je neustále lépe uspokojovat potřeby lidu, aby v každé rodině zavládl pocit klidu a jistoty, úkoly vyžadují odpovědnost..."* (Vystoupení s. Pitry. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 1989-11-19, 21:58. Sign: 2V81331. Celková stopáž 4'30.) Ve svém vystoupení předseda vlády řekl lživou informaci o tom, že zásahu pořádkových sil na Národní třídě se nezúčastnily žádné další ozbrojené složky. Do akce byly zapojeny i zvláštní oddíly „červených baretů“. (*Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 7. ISBN 80-7046-033-4.)

A pokračoval s informací, že zahraniční sdělovací prostředky rozšířily 18. listopadu zprávu o úmrtí studenta na následky zranění způsobené pořádkovými silami v pátek při studentské manifestaci. Morávek sdělil, že někteří diváci volali do televize a žádali více informací o této zprávě. Poté následoval sled reportáží, které měly být odpověďmi na otázky kolem údajné smrti studenta. V jedné z reportáží ředitel Záchrané služby dementoval zprávu o mrtvém studentovi, dále uvedl, že po páteční manifestaci bylo zraněno celkem 38 lidí, z toho 10 lidí zůstalo hospitalizováno. V další reportáži se objevil student Martin Šmíd z Berouna, který tvrdil, že se manifestace nezúčastnil. Na otázku co říká tomu, že po Praze koluje falešná úmrtní oznámení s jeho jménem, odpověděl, že se pravděpodobně jedná o někoho jiného. Dále následovala černobílá reportáž, ve které se Pavel Dumbrovský ptal druhého Martina Šmída, zda slyšel o tom, že se po Praze povídá o jeho smrti. Šmíd odpověděl: „*Ano, jelikož poslouchám zprávy.*“¹³⁰ Také se zmiňoval o tom, že na manifestaci byl až do konce, příspěvek je ustřížen ve chvíli kdy řekl: „*Šáhla na mě smrt...*“¹³¹ Tyto reportáže byly opakovány i ve 22:30 v Aktualitách.

Dále byla v Televizních novinách odvysílána reportáž z Václavského náměstí, na kterém se kolem 16. hodiny začali shromažďovat lidé na základě výzev západních rozhlasových stanic, k uctění zemřelého účastníka páteční studentské manifestace.

Po opakování příspěvků o Šmídovi v Aktualitách začínajících ve 21:20 zveřejnil moderátor Miroslav Fořt zprávu ČTK: „*Vyšetřovatel SNB dne 19. listopadu 89 zahájil trestní stíhání, a zároveň vznesl obvinění proti Ing. Petru Uhlovi pro trestné činy poškozování zájmu republiky v cizině a šíření poplašné zprávy.*“¹³² Tato zpráva měla mít uklidňující charakter, divák měl být ukonejšěn tím, že viník je znám a bude potrestán.

Dále se po krátkém šotu z Václavského náměstí v reportáži hovořilo o dopolední schůzce předsednictva MěV SSM a předsednictva Městské vysokoškolské rady SSM, která přijala prohlášení, ve kterém se páteční zákrok označuje za neadekvátní a politicky neuvážený. Dále se v něm žádalo prošetření postupu pořádkových sil a zveřejňování co nejpodrobnějších, pravdivých a potvrzených skutečností. Tomuto prohlášení byla věnována v Aktualitách velká pozornost, oproti tomu o ustanoveném Stávkovém výboru UK nepadlo ve zpravodajství ani slovo. Televize se opět vůbec nezmiňovala o tom, že

¹³⁰ *Televizní noviny*, 19. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'23.

¹³¹ *Televizní noviny*, 19. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'23.

¹³² Aktuality: Fořt. In: *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 1989-11-19. Sign: A-1989-11-19

v sobotu v 16:30 vyhlásili studenti a herci stávkou. To, že v neděli nehrálo žádné divadlo a v Činoherním klubu vzniklo Občanské Fórum, v televizi zaznělo až v úterý 21. 11.¹³³

20. listopadu Televizní noviny moderované Štefanem Nižňanským ještě před přehledem zpráv uveřejnily informaci o shromáždění na Václavském náměstí. 1. reportáž se zabývala situací v Praze, byly zveřejněny záběry zaplněného Václavského náměstí, podle redaktora, 50 tisíci lidmi¹³⁴, kteří skandovali hesla vyjadřující nedůvěru k současné politice KSČ, některým vedoucím představitelům a vládě. V horní části Václavského náměstí udržovali pořádek příslušníci VB. Za stálého provolávání hesel se kolem páté hodiny průvod vydal na Národní třídu, následně se u Národního divadla pozdravil s herci, a poté se vydal na náměstí Krasnoarmějců. Reportáž dále referovala o tom, že podle odhadu svědků bylo v ulicích hlavního města shromážděno asi 200 tisíc občanů, někteří z nich chtěli pokračovat na Hrad. Tato reportáž byla odvysílána i v nočních Aktualitách.

Poté se v televizi hovořilo o stávkách studentů, ke kterým byly následně vysílány rozhovory se studenty. Ačkoliv se myšlenka studentské stávky zrodila na fakultách Akademie múzických umění¹³⁵, ČST rozhovory natáčela na MFF UK a ČVUT, kde bylo stávkové hnutí v úplných počátcích. Martin Táborský, student druhého ročníku ČVUT, na otázku proč stávkují, odpověděl dosti nejednoznačně: „*Chceme se tak nějak dohodnout na společných požadavcích, a uvidí se, jestli jsme jednotní. A já si myslím, že ano.*“¹³⁶ Když se ho dále reportér ptal, jestli si myslí, že by se nenašlo jiné řešení, opět odpověděl téměř nic neříkající větou: „*No já si myslím, že už věci došly tak daleko, že je třeba ukázat, že my všichni si něco myslíme, že jsme prostě jednotní a nebojíme se to ani ukázat.*“¹³⁷ Je jasné, že televize nechtěla zveřejňovat režimu nepohodlné názory, proto byl vybrán tento rozhovor. Také je patrné, že sám student se bál na obrazovku říct něco kritického, protože nevěděl, jak celá situace dopadne, zda nebude za svůj názor trestně stíhán či jinak perzekuován.

Další rozhovor se studenty gymnázií uvedl moderátor Nižňanský slovy: „*Tady je několik názorů, tak jak jsme je získali, předkládáme vám je neupravené.*“¹³⁸ Reportáž

¹³³ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 7. ISBN 80-7046-033-4.

¹³⁴ Odhady ČTK a západních tiskových agentur byly kolem 100-200 tisíc účastníků. (DVOŘÁK, Jan. *Týden, který obrátil televizi*. Praha, 1999. s. 10. Bakalářská práce. IKSŽ FSV UK.)

¹³⁵ DVOŘÁK, Jan. *Týden, který obrátil televizi*. Praha, 1999. s. 11. Bakalářská práce. IKSŽ FSV UK.

¹³⁶ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹³⁷ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹³⁸ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

referovala o tom, že se studenti gymnázia Na Vítězné pláni připojili ke stávce, při které budou vést v hodinách dialogy. Na otázku jestli studenti již s dialogy začali, a na jaké téma je budou vést, studentka odpověděla: „*Dialog se začal rozvíjet, byl tu organizační zmatek, doufáme, že od zítřka se ten dialog povede, a že se povede na téma kulturní, ale třeba i historická, která jsou nám dost nejasná a dost složitá, si myslíme, pro nás.*“¹³⁹ Z tohoto rozhovoru také není patrné, proč studenti stávkují. Následoval rozhovor se studenty v Bratislavě, který byl evidentně stříhaný a opět nic neříkající.

O situaci v Liberci telefonoval redaktor Jindřich Honzík: „*V Liberci dnes vybočovaly některé jevy z normálu, divadla nehrají, po většinu dne po městě procházel cca dvoutisícový dav mladých, kteří tak na demonstraci s nejasným cílem zameškali celý vyučovací den.*“¹⁴⁰ Z tohoto příspěvku by si divák ČST vzal to, že studenti naprosto bezdůvodně hromadně stávkují, aby se nemuseli učit.

Z Plzně telefonoval redaktor Zdeněk Levý, který divákům sdělil: „*Vedení lékařské fakulty UK uspořádalo sezení, na kterém byly vysvětlovány události v Praze, mladí lidé odsoudili porušování pořádku a vyvolávání napětí ve společnosti... Plánované představení pro ZŠ neuskutečnilo dopolední divadlo dětí a herci tak velmi zklamali své mladé diváky.*“¹⁴¹ O tomto příspěvku bychom mohli říct, že televize začínala s hrou na city. Důležité je také to, že v regionech se podle ČST nic nedělo a redaktoři to tak prezentovali.

Dále redaktor Oldřich Danihelka přečetl ve studiu stanovisko státních orgánů, ve kterém se psalo: „*... vlády trvale usilují o důslednou realizaci společenské přestavby a demokratizace. Pro přestavbu je rozhodující aktivní podpora lidu a mládeže, proto nás tak znepokojují pokusy narušovat pořádek a vyvolávat nedůvěru k činnosti vlády a socialistického řízení. Takový postup jen nahrává odpůrcům přestavby a je v rozporu se skutečnými zájmy této země... jsme pro čestnou a poctivou politiku...*“¹⁴² V závěru stanoviska zazněla věta: „*Proto vlády ČSSR, ČSR a SSR souhlasí s opatřeními, která měla za cíl obnovit pořádek, chránit majetek a životy občanů.*“¹⁴³

Následovaly již barevné záběry pražského Martina Šmída v diskuzi s redaktory zpravodajství na pracovišti vysílací směny. Záběry byly doplněny komentářem

¹³⁹ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹⁴⁰ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹⁴¹ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹⁴² *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

¹⁴³ *Televizní noviny*, 20. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 40'40.

redaktora, který se omlouval za včerejší poruchu kamery a černobílé vysílání. Televize uklidňovala diváky tím, že Šmíd potvrdil, že je zdravý a nezraněn.¹⁴⁴

20. 11. se v TN poprvé objevily zahraniční reakce na události v ČSSR, tento nový pohled zpravodajství na domácí dění se v následujících dnech opakoval. Zdroje reakcí ze zahraničí byly dvojí, komentáře stálých zpravodajů v socialistických zemích a monitoring tiskových agentur a denního tisku. Celkově byl výběr příspěvků poměrně objektivní, paradoxní ovšem bylo, že se příspěvky často týkaly událostí, o kterých ČST referovala okrajově nebo vůbec, například projevy a prohlášení Občanského fóra a dalších nezávislých iniciativ.

Noční Aktuality začaly stejnými záběry a komentářem z Václavského náměstí, jako byly vysílány v Televizních novinách. Poté Vasil Mohorita přečetl ve studiu prohlášení sekretariátu ÚV SSM: „*Apelujeme na všechny naše členy, hlavně mladé lidi, aby jednali a postupovali uvážlivě, ku prospěchu naší vlasti - Československé socialistické republiky*“¹⁴⁵ Toto stanovisko sekretariátu ÚV SSM přečetl Vasil Mohorita také v podvečer na Václavském náměstí u sochy Sv. Václava.¹⁴⁶ Televize opět nedala prostor požadavkům studentů, které byly od soboty opakovaně zveřejňovány na veřejných shromážděních. Dále pokračovalo prohlášení ÚV Československého svazu žen, které televize zveřejnila i v TN. V Aktualitách bylo řečeno, že posluchači Farmaceutické fakulty v Hradci Králové se připojili k prohlášení MěV SSM a zahajují stávkou, ovšem ve vysílání TN moderátor řekl, že se ke stávce nepřipojují.

Televize se v reportáži Miroslava Fořta zmínila o tom, že česká divadla nehrají a jejich divadelní soubory se radí o tom, jaké názory přijmou nebo nepřijmou do svých prohlášení, a jakým způsobem budou diskutovat s diváky, kteří přijdou do divadel vést s herci dialog. Po této reportáži přečetl Fořt ve studiu Prohlášení předsednictva ČNR: „*Stojíme pevně za politikou ÚV KSČ, za linii NF Čechů a Slováků, za naplňování zájmů národů a národností naší vlasti. Vyjadřujeme přesvědčení, že ti, kteří podleli v prvním okamžiku emocím, zhodnotí nyní tyto události střízlivým rozumem. Obracíme se na pracující mládež, dělníky, rolníky, inteligenci a všechny občany s naléhavou výzvou k rozumu a odpovědnosti. Nedopusťme chaos, který by rozvrátil vše. Nedejme se strhnout do víru dramatických událostí, již konce nelze dohlédnout, které by však s určitostí*

¹⁴⁴ Více o údajné smrti Martina Šmída popisuje jeho otec Milan Šmíd na www.louc.cz (ŠMÍD, Milan. Lhář Zifčák, povrchní novináři a nepřesný Čulík: glosa k 17. listopadu 1989. *Louč* [online]. 17. 11. 2003. Dostupný z WWW: <<http://www.louc.cz/04/1111117.html>>.)

¹⁴⁵ *Aktuality*, 20. 11. 1989, 21:30. Celková stopáž 32'46.

¹⁴⁶ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 8. ISBN 80-7046-033-4.

znamenalý znatelný pokles životní úrovně obyvatelstva a úpadek morálních hodnot. Jsme přesvědčeni, že všichni československý lid, který nejednou prokázal svoji historickou odpovědnost, projeví i v tomto okamžiku jednotně svoji vůli pokračovat pod vedením Komunistické strany Československa a celé NF nastoupené v cestě přestavby a demokratizace. Cestě všestranného rozkvětu naší socialistické vlasti.“¹⁴⁷

Dále v nočních Aktualitách televize informovala diváky o situaci v Praze v podvečer v reportáži o průvodu studentů a občanů Československa. Redaktor Holubec v reportáži zmínil, že davu na Mánesově mostě pořádkové síly VB přehradily cestu. Po neúspěšné snaze demonstrijících navázat s příslušníky VB dialog se dav rozešel. To, že se dav rozešel, nebyla úplná pravda, demonstranti se totiž vydali na Staroměstské náměstí, kde vyvěsili heslo „Konec vlády jedné strany“.¹⁴⁸

Tento den byl ve vysílání zpravodajství učiněn první, nesmělý krok k objektivitě, který ovšem druhý den skončil.

21. listopadu¹⁴⁹ úvod Televizních novin přinášel záběry z Václavského náměstí, které byly doplněny komentářem moderátora Štefana Nižňanského: „*Zástupci Občanského fóra na Václavském náměstí upozorňují, aby se účastníci nedali strhnout provokačními akcemi, a zdůrazňují, že se distancují od letáků a hesel, které nabádají k fyzické likvidaci komunistů...*“

Dále byly do úvodu TN zařazeny názory lidí na politickou situaci. Evidentně ustřížený rozhovor se studentem začínal slovy: „*Nechceme tím vyjádřit nespokojenost se státním zřízením, to rozhodně ne, na to upozorňujeme, proto jsem říkal, že ty stávky a demonstrace by měly být prostě bez emocí, bez hesel, s jasným programem a určit s kým dialog vést a kdo ho bude vést za nás...*“ Poté následoval rozhovor s dělníky ocelárny, ve kterém se redaktor ptal, jaký mají názor na situaci v Praze: „*No názory nejsou dobrý, třeba na to jakej byl ten zásah, jestli byl oprávněnej nebo ne.*“ Na to, co si myslí o požadavcích studentů další dělník odpověděl: „*Asi jsou oprávněný, ale lidem se nelíbí ta forma, tyhle ty masový shromáždění, protože na ulici se těžko něco vyřeší.*“ Televize

¹⁴⁷ *Aktuality*, 20. 11. 1989, 21:30. Celková stopáž 32'46.

¹⁴⁸ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 8. ISBN 80-7046-033-4.

¹⁴⁹ Ve 21:09 ČST odvysílala vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše, ve kterém apeloval na diváky, aby přestali demonstrovat, a také slíbil hájit výdobytky socialismu. Dále řekl, že si plně uvědomuje, že další vývoj socialismu není možný bez reforem. Ve vystoupení se také zmínil, že dialog vítají se všemi, kteří jsou pro socialismus. (Vystoupení s. Jakeše. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 21. 11. 1989, 21:09. Sign: 2V81331. Celková stopáž 6'18.)

dále přinesla rozhovor se zaměstnancem ČKD, který jednoduše řekl: „*Vadí mi, že k nám na vrátnici chodí studenti a ponúkají mi abych nepracoval.*“

Po rozhovorech následovala reportáž o zasedání Ústředí rady odborů, kde byly vyřčeny názory k vnitropolitické situaci v ČSSR. Člen předsednictva ÚRO AZNP Mladá Boleslav Ladislav Fuňka zde řekl, že se distancují od takových jevů, které jednoznačně narušují klid a pořádek ve společnosti. Poté ve studiu informoval Miroslav Fořt diváky o setkání předsedy vlády Ladislava Adamece s představiteli studentských, uměleckých a občanských kruhů pražské veřejnosti, kteří žádali o rozsáhlý dialog, Adamec je ujistil, že vláda připravuje zásadní společenskou přestavbu. Dále následovala reportáž o zasedání MěV KSČ v Praze k vnitropolitické situaci v ČSSR, kde mimo jiné Miroslav Štěpán řekl: „*Vést dialog je nesmírně důležité, byla by chyba, kdybychom dialog na všechna témata odmítali. Diskutujeme se všemi, kteří chtějí s námi diskutovat a jsou přístupni přemýšlet o našich argumentech... Chaos není náš program. Požadujeme a podporujeme pořádek.*“¹⁵⁰, poté následovala diskuse o znovuzískání důvěry komunistické strany.

Téměř ke konci Televizních novin přišla na řadu reportáž o situaci v Praze, která divákům sdělila, že kolem jedné hodiny se na Vinohradské třídě před budovou rozhlasu shromáždilo několik tisíc lidí, kteří provolávali hesla a požadovali otevřené informace ve sdělovacích prostředcích. Dále bylo řečeno, že v 16 hodin bylo Václavské náměstí zaplněno a lidé vyslechli různá prohlášení z balkonu Melantrichu. Ovšem o záběrech na sochu Sv. Václava se svíčkami na Václavském náměstí, na hloučky lidí na Vinohradské třídě a na balkon Melantrich bychom mohli říci, že úplně nevystihují situaci, jaká tento den v centru Prahy probíhala. V reportáži sice bylo OF zmíněno, ale opět se nedostalo ke slovu. Projev Václava Havla z balkonu budovy Melantrichu, ve kterém byl vysvětlen smysl a cíl OF, mohl tedy vyslechnout jen přímý účastník shromáždění na Václavském náměstí, stejně tak to bylo i s prohlášením OF, které přečetl herec Petr Burian.¹⁵¹

Televize také přinesla informace o situaci v Bratislavě, kde byl natočen rozhovor se studentkou: „*Chceme dialog, aby se bavili s námi o tom, co nás trápí.*“ Na otázku co je trápí, odpověděla: „*Jednak stav politiky a jednak to je i školství.*“

Ke konci TN přišel do studia Oldřich Danihelka s prohlášeními a stanovisky zaměstnanců z různých pracovišť ohledně prošetření událostí ze 17. listopadu. Zde

¹⁵⁰ Zasedání MěV KSČ v Praze. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 21. 11. 1989, 19:30. Sign: TN-1989-11-21. Celková stopáž 2'55.

¹⁵¹ *Kronika Sametové revoluce*. Praha : ČTK, 1989. s. 10. ISBN 80-7046-033-4.

mimo jiné přečetl i prohlášení vzniklé na půdě Československé televize v garážích přenosové techniky: „*K tomu i pracovníci přenosové techniky, provozu společné techniky, úseku elektroniky a úseku osvětlovací techniky pracující na přenosech důrazně protestují proti zásahu bezpečnostních složek dne 17. 11. 1989. Žádají, aby celá tato osudná událost byla vyšetřena a viníci potrestáni. Dále jako pracovníci sdělovacích prostředků trvají na tom, aby televizní zpravodajství informující naši veřejnost bylo pravdivé, objektivní a úplné, v této souvislosti jsou ochotni i ve svém volném čase dát všechny síly pro splnění tohoto účelu. Dále uvádějí, že pokud tyto požadavky nebudou splněny, připojí se ke dvouhodinové stávce.*“¹⁵² Tento způsob prezentace prohlášení zaměstnancům Československé televize vůbec nevyhovoval, protože jej redakce upravila a zkrátila. V původním prohlášení se například píše, že zaměstnanci jsou ochotni zdarma pracovat na přímém přenosu z Václavského náměstí.¹⁵³

Ve večerních Aktualitách, začínajících ve 21:30, byla jako první zařazena situační zpráva z Václavského náměstí s komentářem redaktora Hrabovského: „*Na Václavském náměstí a na dalších místech v centru hlavního města sledovaly situaci dva štáby TN. Od 16. hodiny se na Václavském náměstí shromáždilo kolem 150 tisíc občanů. Demonstranti zdůraznili, že nestojí o násilí, že jim nejde o narušení podstaty socialismu, ale o jeho obnovu na demokratických zásadách. Ve večerních hodinách se shromáždění bez jakýchkoli násilných momentů v klidu rozešlo.*“¹⁵⁴

Dále v Aktualitách vystoupila ve studiu ministryně školství J. Synková s výzvou ke studentům: „*...Žijeme v krásné a štedré zemi... Před více než 40 lety jsme se rozhodli budovat socialistický stát... Většina vašich rodičů úspěchu tohoto díla věnovala celý svůj život... Toho dnes chtějí využívat ti, jejichž cílem je rozbít socialistický stát a znevážit dosažené výsledky... Adresuji vám upřímné a naléhavé slovo - přímocarost je přirozenou vlastností mládeže, přesto vás chci pořádat, abyste důkladně rozvažovali svá stanoviska a své činy, nenechte se svést k nerozvážnostem těmi, kteří chtějí mařit výsledky práce nás všech... Jediná cesta je tvůrčím způsobem jednat, využívat veškeré doby ke studiu a bránit vnášení chaosu do života škol... Každá zameškaná hodina znamená pro vás i pro celou společnost nenahraditelné ztráty... Vraťte se do tříd a poslucháren, na ulici se nelze ani učit, ani studovat... S nevyjasněnými otázkami a problémy se obraťte na učitele, vychovatele a rodiče... Žádám pedagogy, aby využili*

¹⁵² *Televizní noviny*, 21. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 43'13.

¹⁵³ *Garáž OF ČST - Informační zpravodaj ČST Praha*. Praha: Občanské fórum ČST Praha, 1989.

*svých znalostí ke správné orientaci žáků, aby pomohli obnovit normální práci školy tam, kde došlo k jejímu narušení... Rodiče žádám, aby pomohli ke zklidnění situace a zabránili zneužití dětí k neuváženým činům...*¹⁵⁵

Poté následovalo několik reportáží, například z AZNP Mladá Boleslav a automobilky Škoda Plzeň, kde redaktoři hovořili s dělníky, kteří odsuzovali stávkou. Navazovala reportáž ze setkání rektorů vysokých škol v sídle MV KSČ, kde byla posouzena situace na VŠ v Praze. Poté přečetl ve studiu M. Kašík stanovisko vlády ČSR k událostem po 17. listopadu 1989: „*Vláda ČSR vzala na vědomí, že předseda vlády ČSR požádal generálního prokurátora o důsledné prošetření příčin, které vedly k zásahu a vyslechla průběžnou informaci o průběhu šetření... Vyzývá spoluobčany a mládež, aby upustili od demonstrací a stávek...*“¹⁵⁶

Pro *Aktuality* bylo natočeno prohlášení šéfa činohry ND profesora M. Lukeše o současné situaci a poselství národního umělce Hrušínského, který řekl: „*Dialog může vést člověk s člověkem, ale ne s někým, kdo jako člověk jenom vypadá...*“¹⁵⁷ Nakonec nebyl tento příspěvek odvysílán, možná právě pro tuto moudrou větu.

Charakteristické pro Televizní noviny z **22. listopadu** bylo odsouzení generální stávky plánované na 27. listopad. Nalezneme zde rozhovory s dělníky a odboráři, kteří se stávky odmítali zúčastnit. Jako důvody uváděli vesměs socialistické fráze, jako například „stávky by mohly přivodit nedobrý stav našeho hospodářství... základem socialistického státu je práce...“ Tou dobou se studenti a herci začali rozjíždět do podniků v různých koutech republiky, aby informovali dělníky o tom, co se skutečně děje. Tyto informativní výjezdy byly známkou nedostatku objektivního zpravodajství v televizi.¹⁵⁸

Moderátor Štefan Nižňanský se v Televizních novinách také zmínil, že do redakce přišlo několik petic, které obsahují požadavky na prošetření pátečních událostí. Dále hovořil o tom, že petice jasně odmítají výzvy k destabilizaci společnosti na protisocialistických požadavcích.

¹⁵⁴ Situace - Praha. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 21. 11. 1989, 21:30. Sign: A-1989-11-21. Celková stopáž 0'34.)

¹⁵⁵ *Aktuality*, 21. 11. 1989, 21:30. Celková stopáž 34'02.

¹⁵⁶ *Aktuality*, 21. 11. 1989, 21:30. Celková stopáž 34'02.

¹⁵⁷ Zpráva 33, Informační zpravodaj ČST Praha: Úterý 21. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 6. ČS televize Praha. 5. 1. 1990.

¹⁵⁸ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 12. ISBN 80-7046-033-4.

Televizní noviny přinesly opět několik rozhovorů týkajících se studentských stávek, například názor předsedy PV ZV ROH Zdeňka Klouda: „*Vysvětlovali jsme si se studenty názory, v některých věcech je vůbec nechápeme, některé požadavky jsou zřejmě asi oprávněné, ale myslím si, že to zahání do takových krajností, které se nám jako pracujícím lidem vůbec nelíbí.*“ Následoval rozhovor s prvním proděkanem právnické fakulty v Košicích Prof. JUDr. Jozefem Drugasem, CSc.: „*...nejpodstatnější ale je, že studenti vycházejí důsledně ze socialistických pozic, které jsme studentům nevnutili my profesori, ale oni si to zformulovali sami. A co je velmi důležité, že se chtějí důsledně vyvarovat jakýmkoliv protisocialistickým názorům a chtějí zabránit i těm, kteří by se o něco takového pokoušeli...*“ Tímto rozhovorem s vysoce postaveným zástupcem zkoušela televize novou taktiku oproti předchozímu dni, kdy byli k rozhovorům vybíráni především dělníci. Televize se tentokrát nesoustředila na názory lidí z ulice a dělníků, ale vybírala zástupce inteligence.

Televizní noviny odvysílaly schůzku vedoucího tajemníka městského výboru KSČ v Praze Miroslava Štěpána s kardinálem Františkem Tomáškem. Setkání Štěpán zahájil slovy: „*Já se omlouvám, že jsem vás vyrušil. Dokonce jsem si říkal, že jsme se měli poznat dříve a ne když, prostě, jak se řekne je živo, živěji než dříve...*“¹⁵⁹ a následně se kardinála ptal, co si myslí o situaci, která panuje v Praze. František Tomášek odpověděl, že se v pondělí večer vrátil z Říma, a že se se situací teprve seznamuje. Ve večerních Aktualitách se moderátor Miroslav Fořt o tomto setkání také zmínil. V pátek 24.11. byl do Občanského Fóra ČST doručen důrazný protest pana kardinála Františka Tomáška proti zkreslujícímu způsobu informování o jeho rozhovoru s Miroslavem Štěpánem.¹⁶⁰

Ke konci TN přečetl redaktor Brom zprávu z jednání Výboru pro stranickou práci v ČSR: „*Výbor plně podporuje vystoupení M. Jakeše. Program přestavby a demokratizace nelze uskutečňovat v atmosféře emocí, napětí a chaosu. Stávky a další nátlakové akce, k nimž je veřejnost vyzývána, by vedly k nedozírným škodám v národním hospodářství, k vážným poruchám v zásobování trhu, a ve svých důsledcích by stav napětí ve společnosti jen prohloubily. Současná doba vyžaduje klidnou a tvořivou pracovní atmosféru, nutnou pro zajištění sociálních jistot dětí a mládeže, všech občanů. Výbor pro stranickou práci se obrací s naléhavou výzvou ke všem pracujícím ... ke*

¹⁵⁹ *Televizní noviny*, 22. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'17.

¹⁶⁰ Zpráva 44, Informační zpravodaj ČST Praha: Pátek 24. 11. 1989. In *GARÁŽ OF ČST*. Číslo 8. ČS televize Praha. 7. 1. 1990.

všem, jimž de o naši socialistickou společnost - nedopusťme další prohlubování napětí!“¹⁶¹ Podporu projevu Miloše Jakeše vyslovilo také předsednictvo odborové rady.¹⁶²

I **23. listopadu** televize apelovala na diváky, aby nestávkovali. Televizní noviny přinášely divákům důvody, proč není rozumné se připojit ke generální stávce, plánované na 27. 11. 1989. Bylo zveřejněno několik rozhovorů s dělníky, ve kterých zaznívaly argumenty jako „nebudeme mít co jíst“, svářeč Bohumil Kos z Chomutova se vyjádřil takto: „... stojím pevně na pozici socialismu. I mladí kluci nám potvrzují, že jiné zřízení než socialismus nechtějí a o generální stávce si myslí, že by to byl začátek chaosu v republice, slíbili nám, že do stávky v pondělí nepůjdou.“¹⁶³

Na začátku TN přišel do studia redaktor Jiří Vaníček se zprávou, že do redakce bylo doručeno na sto prohlášení, a pokračoval větou: „Zastavím se u některých, které, dá se říci, reprezentují jednotlivé skupiny. Mnoho pisatelů odmítá generální stávku jako řešení situace...“¹⁶⁴ Vaníček z prohlášení přečetl, že generální stávku odmítají například oceláři z Třineckých železáren, že havíři dolu Julius Fučík v Bílině potřebují na svou práci klid a v KÚNZ v Českých Budějovicích berou jakoukoliv výzvu na přerušení péče o pacienty jako neslučitelnou se základní etikou na celém světě.

Televizní noviny odvysílaly noční záběry ze shromáždění na Václavském náměstí s komentářem redaktora Petra Studenovského hovořícím o tom, že se na Václavském náměstí odpoledne shromáždilo 200 tisíc lidí všech věkových kategorií, kteří přišli podpořit požadavky stávkujících studentů. Dále redaktorka zmiňovala, že většina řečníků kritizovala přístup nejvyšších stranických funkcionářů k politické situaci a vyslovovali požadavek na řešení dlouho přetrvávajících problémů včetně různých kádrových změn. Televize ale nezveřejnila přesné, daleko odvážnější požadavky, než ty, které zazněly z úst redaktorky. Shromáždění na Václavském náměstí totiž podpořili požadavky studentů a OF, především na zrušení ústavního článku o vedoucí úloze KSČ a na odstoupení zkompromitovaných představitelů KSČ a vlády.¹⁶⁵

V reportáži redaktora Dumbrovského ze zasedání předsednictev Ústřední rady odborů zazněla v rozhovoru s předsedou ÚRO Zavadilem věta: „...nepovažuje za

¹⁶¹ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶² *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 12. ISBN 80-7046-033-4.

¹⁶³ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶⁴ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶⁵ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 13. ISBN 80-7046-033-4.

*správné, aby generální stávka byla východiskem k řešení problému... chceme využít zkušenosti z minulosti, z února 1948, z minulých let, prostě bojovat za naši politiku, za naši pravdu*¹⁶⁶

Téměř týden po 17. listopadu televize přinesla první objektivnější reportáž z ČKD Praha, kde se sešli zástupci jednotlivých závodů. Přestože přinesla ustřížený proslov Miroslava Štěpána k dělníkům: „*Měli jsme zasedání předsednictva MěV KSČ a hodnotili jsme situaci, je velmi naléhavá. Každý krok, který bude podniknut, bude sledovat to, aby věci napomohly socialismu, aby každý poctivý hlas a dobrá práce byla doceněna, aby každý návrh byl vyslyšen, využit a uplatněn. Na zítřejším zasedání ÚV strany jistě budou projednány nejen hodnocení, těch jsme měli dost, ale bude také projednán konkrétní akční postup a musí být konkrétní kádrové změny. Ale, co chci také říct...*“¹⁶⁷ Následoval stříh, jelikož dělníci přerušili projev skandováním „Demisi!“ Poté projev pokračoval jen krátce: „*...i demise a takové další věci mohou a musí třeba být, ale bavme se, co bude zítra a pozítří...*“¹⁶⁸ Konec projevu Miroslava Štěpána o tom, že „*v žádné zemi neexistuje, aby patnáctileté děti určovaly, kdy má odejít prezident a kdo jím má být*“¹⁶⁹ a následné skandování dělníků "nejsme děti!" televize neodvysílala. Ale i takto se diváci dozvěděli, že zaměstnanci ČKD Štěpána vypískali, a to především z rozhovoru, který poskytl v anketě z ČKD jeden dělník: „*...stávkou nic nedosáhneme, nesouhlasil jsem, když lidi tady vypískali 1. tajemníka, měli mu nechat říct názor...*“¹⁷⁰

Zhruba v polovině Televizních novin moderátor divákům oznámil, že se v zahraničních sdělovacích prostředcích objevila zpráva, že z funkce ústředního ředitele ČST odstoupil RSDr. Libor Batrla a na jeho místo byl jmenován Matěj Lúčan. Zároveň se prý objevila informace, že je Československá televize obsazena orgány ministerstva vnitra. Po této informaci následoval proslov RSDr. Batrly: „*Jsou to desinformace, není to pravda, dále řídím ČST... Vláda Československé socialistické republiky, která přímo řídí ČST, uložila této státní instituci a jejímu ústřednímu řediteli, aby zabezpečil její bezporuchový chod a plnění úkolu, které z jejího poslání vyplývají... Zaměstnanec jsem požádal o zabezpečení maximální objektivity...*“¹⁷¹

¹⁶⁶ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶⁷ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶⁸ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁶⁹ *Televizní noviny*: Štěpán - ČKD. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 1989-11-23. Sign: TN-1989-11-23

¹⁷⁰ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁷¹ *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

Po vystoupení ústředního ředitele přišel do studia redaktor Jiří Vaníček se slovy: „Vrátím se k rezolucím, které jsme do redakce dostali. Velice častým požadavkem je nutnost daleko širší informovanosti, proto jsme tady. O těchto otázkách jsme besedovali se studenty, kteří k nám přišli na Kavčí hory, přišli s transparentem „Vysílejte pravdu“. Studenti akceptovali, že mnozí spoluobčané mohou mít i odlišné názory od těch, které někdy zaznívají třeba na Václavském náměstí. My jsme studenty informovali o tom, že pracujeme v normálních pracovních podmínkách a vyjádřili jsme snahu i naše odhodlání, aby ČST nadále objektivně vysílala, protože jako nejmasovější sdělovací prostředek může nejlépe informovat o událostech v celé naší republice.“¹⁷²

Redaktorova zpráva vznikla na základě shromáždění studentů před budovou ČST, kde odpoledne 23. listopadu demonstrovali za objektivní zpravodajství. Možná i výsledkem tohoto shromáždění byla první nestranná večerní reportáž z manifestace na Václavském náměstí.

V nočních Aktualitách bychom si mohli všimnout příspěvku o situaci v divadlech. Redaktor Miroslav Fořt při uvedení příspěvku oznámil, že stávkový výbor i členové klubu Městských divadel původně plánované rozhovory odmítli z důvodu, že televize neobjektivně informuje o situaci. Reportáž obsahuje pouze rozhovor, který poskytl ředitel Divadla E. F. Buriana Václav Mareš, ze kterého by se dalo vyjmout to nejdůležitější: „...Nelíbí se mi způsob, jak státní orgány rozhodly o 17. listopadu a jejich opožděné a nepřiměřené reakce...“¹⁷³

Další kritiku na způsob informování ČST bychom našli v reportáži o veřejné schůzi ZO KSCČ podniku Mikrotechna, kde se vyskytla i žádost na ČST o zveřejnění pravdy o zásahu LM na závodech. Žádost vznikla na základě článku v Rudém právu o tom, že LM na závodech nezasahovaly.

Dále M. Fořt přečetl ve studiu stanovisko svazácké organizace Pohotovostního pluku VB ČSR v Praze k zásahu 17.11.: „Vývoj událostí 17. 11. je podáván jednostranně, je nám líto, že se studenti nechali strhnout násilníky a provokatéry... Skuteční viníci, kteří dali k zákroku podnět, musí být odhaleni a potrestáni... Víťame dialog o dalším vývoji, ten musí být přenesen z ulic na půdu Národního shromáždění...“¹⁷⁴

¹⁷² *Televizní noviny*, 23. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 35'42.

¹⁷³ *Aktuality*, 23. 11. 1989, 21:40. Celková stopáž 35'09.

¹⁷⁴ *Aktuality*, 23. 11. 1989, 21:40. Celková stopáž 35'09.

Dále přečetl zprávu ČTK¹⁷⁵ o setkání ministryně školství Synkové se studenty v Praze na Suchdole. Zpráva ČTK hovořila o tom, že studenti ukončí svou stávkou 26. listopadu a v pondělí 27. listopadu začnou normální výuku. Mluvčí vysokoškoláků zprávu ČTK okamžitě dementovali a zdůraznili, že vyslovili ministryni Synkové nedůvěru již v průběhu jednání. Následující den ČST zprávu ČTK dementovala také a omluvila se za klamné informace.

Televizní noviny **24. 11.** neobsahovaly přehled zpráv, hned po znělce redaktor Vaníček podal divákům aktuální informaci z mimořádného zasedání ÚV KSČ v Praze: „*Informace hovoří o tom, že v 19:00 se přihlásil o slovo Miloš Jakeš a sdělil ÚV KSČ, že on osobně a i jeho ostatní členové předsednictva a sekretariátu Ústředního výboru komunistické strany Československa se dohodli, že dávají k dispozici své funkce, aby mohlo být zvoleno nové vedení strany...*“¹⁷⁶ Tato informace zahájila i noční Aktuality. ČST si směla pořídit ze zasedání jen pár záběrů a nemohla být přítomna po celou dobu jednání. Až do večera nepronikly na veřejnost z jednání ÚV KSČ žádné zprávy. Občané Československa proto byli celý den netrpěliví, což se projevovalo na odpoledních manifestacích.

Následně moderátor Nižňanský divákům sdělil: „*V průběhu celého dne jsme se dostávali i dnes do křížové palby kritiky za to, že podle jedněch zveřejňujeme záběry z ulic z našich míst, kde se konají protestní shromáždění studentů a občanů, od druhých, že je ukazujeme zkresleně a málo. My musíme informovat, a proto musíme vždy podat situační zprávu.*“¹⁷⁷ Tímto sama televize přiznala nesouhlas občanů s jejím způsobem podávání informací.

Ve večerních Televizních novinách 24. 11. byl poprvé zmíněn Václav Havel v reportáži Petra Studenovského z Václavského náměstí: „*...Po informaci o rostoucím počtu podniků, které se rozhodly vstoupit do dvouhodinové manifestační stávkou, promluvili ke shromážděným občanům Alexander Dubček, Václav Havel, Vladimír Merta, Ivan Hašek, Věra Čáslavská a další, kteří shodně vybidli čs. vládu k neprodlené reakci na požadavky Občanského fóra.*“¹⁷⁸

¹⁷⁵ tuto informaci poskytl ČTK náměstek ministryně školství, mládeže a tělovýchovy ČSR Milan Šulista (*Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 13. ISBN 80-7046-033-4.)

¹⁷⁶ *Televizní noviny*, 24. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'50.

¹⁷⁷ *Televizní noviny*, 24. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'50.

¹⁷⁸ *Televizní noviny*, 24. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 33'50.

Československa televize informovala o politické situaci v reportáži z mimořádného zasedání OV KSČ v Karlových Varech, kde soudruh Z. Helmich přečetl provolání: „...žádáme ÚV KSČ, aby všichni členové předsednictva a sekretariátu, kteří nesou svůj díl zodpovědnosti za politickou krizi ve straně a ve státě, byli neodkladně odvoláni ze stranických a státních funkcí... aby ÚV zabezpečil konsolidaci ve sdělovacích prostředcích a zajistil objektivní informovanost veřejnosti... urychleně zveřejnit pravdivý materiál události ze 17.11.1989... jedině důsledné řešení kádrové situace zabrání generální stávce a vrátí důvěru veřejnosti v politiku strany...“ Touto reportáží byla jasně daná najevo politická krize v Československu, sama televize již zveřejnila takto zásadní kritiku „z vlastních řad“ vedoucí politické strany.

ČST se v Televizních novinách zmínila, že Václav Havel obdržel od švédského ministra zahraničních věcí Stena Andersona Cenu Olofa Palmeho. Televize se zapoměla zmínit, že cena byla udělena za mimořádný a vytrvalý boj za pravdu, demokracii a lidská práva.¹⁷⁹

V nočních Aktualitách byla odvysílána reportáž z Václavského náměstí doplněná o rozhovory s účastníky shromáždění. Lidé se zde sešli na základě zprávy odvysílané ČST o tom, že vedení ÚV KSČ na mimořádném zasedání dalo k dispozici své funkce. Toto shromáždění bylo možná první, kterému dala podnět zpráva vysílaná Československou televizí.

Dále byly v Aktualitách vysílány záběry k vyvrácení fám o tom, že na Bílé hoře jsou připraveni vojáci k zásahu proti demonstrantům. Dřevěné a kovové konstrukce zde byly připraveny pro účastníky Spartakiády.

Dále Aktuality diváky informovaly o promítání záznamu z demonstrace studentů 17. 11. v Praze, které proběhlo před Technologickou fakultou ČVUT.

V Aktualitách se ČST omluvila za to, že 23. 11. uveřejnila nepravdivé informace na základě zprávy ČTK o ukončení studentských stávek v neděli. Na obrazovce vystoupil náměstek ministryně školství Milan Šulista s tím, že to bylo nedorozumění. Tvrdil, že k včerejšímu jednání přistupovali s přesvědčením, že jednali s kompetentní skupinou stávkového hnutí na VŠ a byli přesvědčeni, že odchází s těmi závěry, které formulovali do prohlášení ČTK.

Následovaly záběry na plakáty s hesly „Televize lže! Stávka studentů v neděli nekončí!“ ve vestibulu metra. Záběry byly komentovány redaktorkou: „Zprávu, kterou

¹⁷⁹ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 14. ISBN 80-7046-033-4.

včera vydala ČTK, že stávka skončila, jsme dementovali včera a dnes v řadě zpravodajských relací, zároveň jsme vysvětlili, jak k tomu došlo. Proč ti, co plakáty rychle vylepovali, je stejně rychle zase neodstraní? ¹⁸⁰

V průběhu Aktualit přerušil redaktor M. Fořt reportáž kvůli aktuální informaci: „Právě jsme dostali zprávu z mimořádného zasedání ÚV KSČ, že ÚV jednomyslně schválil odstoupení generálního tajemníka, předsednictva a sekretariátu ÚV. Novým generálním tajemníkem byl v tajných volbách zvolen Karel Urbánek.“

V sobotu **25. 11.** začínaly Televizní noviny v 19:30 informací moderátora Štefana Nižňanského, že ČST celý den vysílala přímé přenosy z významného dění ve vnitropolitickém životě, které doplňovala o mimořádné zpravodajství. Na první místo v následujícím přehledu zpráv bylo zařazeno mimořádné zasedání ÚV KSČ, kde byl novým generálním tajemníkem zvolen Karel Urbánek.

V Televizních novinách byly poprvé zmiňovány požadavky Občanského fóra v reportáži ze sta tisícového shromáždění občanů na Letenské pláni: „...žádali demokratické volby, pluralismus názorů, a aby se vedoucí postavení jedné strany neurčovalo pomocí zákonů... Občanské fórum si stojí za tím, že monopol jedné strany vede k sebeuspokojení a nebezpečným deformacím...“ ¹⁸¹

Televizní noviny byly celkově již objektivnější, poskytovaly pravdivé informace o dění v Československé republice a ČST dokonce vysílala již necenzurované přímé přenosy. Ale stále bychom si v Televizních novinách mohli všimnout určité podpory a respektu KSČ. Příkladem je reportáž z interiéru ČST, kam přišlo 6 členů městského výboru KSČ, jimž nebylo umožněno vystoupení na shromáždění občanů pořádaném Občanským fórem na Letné. Na obrazovce si postěžovali, že je pan Kocáb z časových důvodů nechtěl pustit k mikrofonu. Televize tedy zveřejnila i jejich proslov se slovy: „V rámci objektivity přečtěte i Vy Vaše prohlášení...“ ¹⁸²

Televize také zveřejňovala nesouhlas některých občanů s kádrovými změnami v KSČ. Příkladem je rozhovor se zaměstnancem ČSAD Kladno, který řekl, že se zaměstnanci ČSAD Kladno shodli na podpoře požadavků studentů stávkou, protože se jim nelíbí stranické změny, které považují za přesuny, nikoliv řešení.

¹⁸⁰ *Aktuality*, 24. 11. 1989, 21:45. Celková stopáž 32'15.

¹⁸¹ *Televizní noviny*, 25. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 55'42.

¹⁸² *Televizní noviny*, 25. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 55'42.

V polovině TN přečetl moderátor Nižňanský ve studiu aktuální zprávu ČTK o tom, že prezident zastavil trestní stíhání proti Jánovi Čarnogurskému, Miroslavovi Kusému, Jiřímu Rumlovi, Petrovi Uhlovi, Rudolfovi Zemanovi a prominul trest Ivanu Jirousovi, Ivanovi Polanskému a Františkovi Stárkovi. Požadavek propuštění politických vězňů zazněl již 19. 11. v Občanském Fóru.¹⁸³

26. listopadu bylo zpravodajství Československé televize již objektivní a vyvážené. Televizní noviny referovaly o situaci v různých městech Československa, například v Bratislavě, Ostravě, Brně, Bánské Bystrici, Košicích, Plzni. Reportáže divákům přinášely informace z různých zasedání, jako například z mimořádného plenárního zasedání Ústřední rady odborů v Praze, z mimořádného zasedání ÚV ČSL a z Aktivu KSČ v Paláci Kultury, ze kterého mimo jiné během dne probíhaly přímé přenosy.

V reportáži ze shromáždění na Letenské pláni zazněl útržek proslovu Alexandra Dubčeka: „...*mnohé věci, které se dosud nemohly řešit, byly zadupány v politickém vedení.*“¹⁸⁴ Televize během dne opět vysílala přímý přenos z Letné. Do ČST se znovu vydali komunisté, kteří se nedostali na Letné ke svému proslovu, televize jim v rámci objektivní dává opět slovo v Televizních novinách.

V reportáži z Bratislavy zazněly požadavky občanů na zrušení vedoucí úlohy KSČ a svobodné volby. Zde můžeme zaznamenat změnu oproti předchozím dnům, kdy televize požadavky o zrušení vedoucí úlohy komunistické strany nezveřejňovala.

Na závěr TN promluvil moderátor Nižňanský k divákům: „*Úplně na závěr jménem zpravodajského kolektivu vám děkujeme za přízeň, kterou jste nám po celý týden i přes velmi složitou situaci i v naší práci zachovali. Děkujeme a přejeme pěkný nedělní večer.*“¹⁸⁵

V Aktualitách byl zveřejněn rozhovor s dělníkem Vladimírem Havlíčkem: „...*byly učiněny první kroky, ale mělo by odstoupit celé vedení, strana by si měla vydobýt zpět své místo a nebyť jedinou stranou u nás...*“¹⁸⁶, můžeme si všimnout, že v předešlých dnech bychom ve vysílání ČST rozhovory s názory tohoto typu nenašli. V průběhu Aktualit redaktorka Vladimíra Pavlíčková přečetla informaci stávkového

¹⁸³ SUK, Jiří. Občanské fórum listopad - prosinec 1989: 2. díl - Dokumenty. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998. s. 14. ISBN 80-85270-78-1.

¹⁸⁴ *Televizní noviny*, 26. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 44'33.

¹⁸⁵ *Televizní noviny*, 26. 11. 1989, 19:30. Celková stopáž 44'33.

¹⁸⁶ *Aktuality*, 26. 11. 1989, 21:52. Celková stopáž 38'34.

výboru dopravního podniku Metro: „ *V pondělí 27. 11. od 12 do 14 hodin bude provoz metra zastaven a stanice uzavřeny.*“¹⁸⁷

Dokonce i sportovní rubrika v závěru TN začínala být věnována rozhovorům o situaci v Československu se sportovci, kteří se nacházeli v zahraničí.

27. listopadu moderoval večerní Televizní noviny Jiří Vaníček, který v úvodu řekl, že TN budou navazovat na zpravodajský blok, který ČST vysílala již od dopoledních hodin. Jako druhá zpráva do přehledu zpráv byla zařazena informace o tom, že federální vláda vyslovila souhlas se žádostí RSDr. Libora Batrly o uvolnění z funkce ústředního ředitele ČST a jmenovala Ing. Miroslava Pavla. Ke konci TN moderátor diváky seznámil s životopisem nového ústředního ředitele Československé televize.

Televizní noviny široce informovaly o politickém dění a o kádrových změnách, které v KSČ probíhaly. Příkladem je reportáž z hotelu Intercontinental, kde po mimořádném zasedání ÚV KSČ proběhla tisková konference, na níž byly oznámeny kádrové změny v ÚV KSČ. Následně moderátor Jiří Vaníček ve studiu přečetl jména členů předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ.

Televize také divákům přinesla reportáž o setkání nového generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka s horníky pracujícími v dolu Nosek v Tuchlovicích, kde havíři bez zábran říkali své názory a dotazy. Karel Urbánek je informoval o kádrových změnách, které spočívají ve větším zastoupení dělníků ve vedení strany.

Televizní noviny divákům referovaly o tom, jak probíhala generální stávka a přinesla záběry z velkých manifestací na různých místech ČSSR komentované redaktorkou: „*Těžko někdo spočítá, kolik občanů ČSSR se připojilo k dvouhodinové generální stávce. Záběry převzaté z přímého přenosu, však potvrzují, že manifestací na podporu požadavků OF se v celé republice zúčastnily miliony lidí - drtivá většina vyjádřila touhu po obnově socialismu na demokratickém základě, svobodné volby, konec monopolu v politice i v hospodářství, svobodu slova a myšlenky...*“¹⁸⁸ V dalším příspěvku televize oznámila, že v podvečer na Václavském náměstí zaznělo doporučení ukončit stávky a manifestace, protože požadavky OF byly splněny, nebo se plní. Stávky studentů definitivně skončily až koncem prosince 1989.

¹⁸⁷ *Aktuality*, 26. 11. 1989, 21:52. Celková stopáž 38'34.

¹⁸⁸ Televizní noviny: Generální stávka. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 1989-11-27. Sign: TN-1989-11-27

Po příspěvku o setkání studentů s pedagogy v budově pražské právnické fakulty, kde vystoupili i zástupci OF a ministr federální vlády ČSSR Marián Čalfa, moderátor Vaníček ve studiu informoval, že před generální stávkou se sešli zástupci VŠ z celé ČSSR a oznámil divákům jejich požadavky, jako například stažení zkompromitovaných funkcionářů zcela z veřejného života, zrušení článku ústavy o vedoucí úloze KSČ a osvobození politických vězňů.

TN divákům přinesly stanovisko vojenské prokuratury k zásahu 17. listopadu. Tiskový mluvčí Hlavní vojenské prokuratury Rudolf Tomašovič sdělil, že byl spáchán trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele zakročujícími příslušníky SNB, a že bylo zahájeno trestní stíhání. Zároveň diváky – občany požádal o pochopení, že vyšetření si vyžádá jistý čas.

Na závěr Televizních novin moderátor Jiří Vaníček oznámil, že v dialogu pokračuje i televize a nabídl divákům možnost zavolat do studia a telefonicky se zeptat členů federální vlády. Tento způsob diskuze je další ukázkou toho, že televize se vymanila z dosavadní praxe podřízenosti komunistické straně. V praxi se stávalo běžně, že lidé, kteří telefonovali do televize v rámci různých reportáží, byli patřičně prověřováni. Kdyby do televize mohl volat v přímém přenosu kdokoliv, hrozilo by, že respondent pronese předem neprověřené názory či sdělení, a tomu se snažila televize zabránit.

Noční Aktuality přinášely divákům záběry z generální stávky z různých měst ČSSR, například z Plzně, Olomouce a Kladna včetně názorů občanů. Koncem Aktualit moderátor Ladislav Langer vyvrátil fámu o tom, že stávka studentů a herců končí na základě prohlášení Jiřího Schwarze z Realistického divadla.

Po Televizních novinách byla ve 20:14 odvysílána diskusní beseda s názvem Vláda, kterou s místopředsedou vlády Jaromírem Žákem a předsedou státní plánovací komise a zároveň ministrem paliv a energetiky Antonínem Krimníkem vedl nový ústřední ředitel Ing. Miroslav Pavel. V besedě Pavel mimo jiné vysvětlil divákům důvod svého jmenování do funkce ústředního ředitele ČST. Přislíbil, že ve svém novém postavení chce přispět k zlepšení informovanosti veřejnosti využitím svých novinářských zkušeností.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Vláda. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 27. 11. 1989, 20:14. Sign: 2V30250. Celková stopáž 56'59.

28. 11.¹⁹⁰ Televizní noviny zahrnovaly přímé vstupy s rozhovory z celostranického aktivu KSČ, což můžeme považovat za novinku ve způsobu podávání informací. Televize divákům přinesla také reportáž z tiskové konference federální vlády, kde Marián Čalfa informoval o výsledcích jednání delegace federální vlády, Národní fronty a Občanského fóra.

Ke slovu se v Televizních novinách dostal také mluvčí OF Jiří Kantůrek, který přečetl Stanovisko Občanského fóra.

Moderátor Jiří Vaníček přečetl ve studiu zprávu ČTK o tom, že prezident Gustav Husák toho dne vyhověl žádosti Miloše Jakeše o uvolnění z funkce předsedy Rady obrany.

TN referovaly o schůzi zástupců vysokoškoláků v divadle Disk, ze kterého přinesly i rozhovory se studenty ohledně stávky, jejichž názory se lišily. Například názor studenty VŠE Markéty Jůrové: „...*dokud nebudou splněny požadavky studentů*“¹⁹¹ nebo studentky PF UK Dany Škroupové: „...*měla by skončit, záleží na rozhodnutí všech VŠ*...“¹⁹². Po tomto příspěvku o schůzi v divadle Disk moderátor Vaníček divákům oznámil aktuální zprávu, že zasedání celostátního koordinačního výboru vysokoškoláků právě skončilo a stávka pokračuje.

Televize dále podala například informaci o zveřejnění zakázaných trezorových filmů, které diváci nemohli více jak dvacet let vidět. Rozhodnutí o uvolnění pro veřejnost trezorových¹⁹³ filmů a knih vydali ministři kultury ČSR a SSR 27. listopadu 1989.¹⁹⁴

V nočních Aktualitách předseda stávkového výboru VŠST Ivo Luňák hovořil o tom, že studenti pokračují ve stávce, protože nejsou záruky, že požadavky budou splněny, a protože OF v Liberci začalo vystupovat jménem studentů. Aktuality dále přinášely záběry z Václavského náměstí, kde stovky lidí diskutovaly o nejnovějších politických událostech.

¹⁹⁰ Uvolnění situace v ČST a počáteční změnu skladby pořadů bychom mohli pozorovat na dvou zásadních pořadech vysílaných v úterý 28. 11. 1989. Jednak to byla diskuzní beseda Na Aktuální téma vysílaná v 18:49, v níž byla řečena stanoviska předních osobností k vnitropolitické situaci v listopadu 1989. (Na aktuální téma. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 28. 11. 1989, 18:49. Sign: 2V65358. Celková stopáž 32'44.)

Druhým zmíněným pořadem byl první díl Studia Dialog vysílaný na prvním programu ve 22:41, jež byl veden na téma, co to dialog vlastně je. (Studio Dialog. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 28. 11. 1989, 22:41. Sign: 2V692156. Celková stopáž 52'41.)

¹⁹¹ Televizní noviny: Disk. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 28. 11. 1989. Sign: TN-1989-11-28

¹⁹² Televizní noviny: Disk. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 28. 11. 1989. Sign: TN-1989-11-28

¹⁹³ z knihovnických fondů podléhajících zvláštnímu režimu (*Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 18. ISBN 80-7046-033-4.)

29. listopadu¹⁹⁵ Televizní noviny informovaly o setkání předsedy vlády Ladislava Adamce s představiteli politických stran a společenských organizací, kde Adamec informoval o výsledcích jednání s OF a vyjádřil záměr urychleného doplnění vlády o členy ostatních politických stran a nestraníky. Dále bylo v TN řečeno, že Karel Urbánek předal generálnímu prokurátorovi ČSSR, generálnímu prokurátorovi ČSR a členovi vedení Ústřední kontrolní a revizní komise KSČ prohlášení Federálního ministerstva vnitra a životního prostředí ČSR, ve kterém byly nové skutečnosti týkající se zásahu 17. 11. 1989. Zároveň požádal, aby šetření bylo maximálně urychleno, o jaké skutečnosti se jednalo, nebylo publikováno.

Televize také informovala o tiskové konferenci Vasilu Mohority v Paláci kultury, kde odpovídal například na otázku životní úrovně či další existence Lidových milicí: „*Jsmo v závěsu událostí, z této situace se musíme dostat, a potom bude možné konkrétně odpovídat na tyto dotazy.*“¹⁹⁶ a na otázku ohledně požadavku na odstoupení prezidenta republiky Gustáva Husáka odpověděl: „*žádal jsem, abychom k této funkci přistupovali s úctou, abychom ji nediskreditovali.*“¹⁹⁷ Dále zde Mohorita uvedl, že svobodné volby by mohly být do 12 měsíců, a že je k třeba se k roku 1968 vrátit a poskytnout objektivní informace, Mohorita také na TK informoval, že požádal o uvolnění z funkce předsedy ÚV SSM.

Do Televizních novin byl zahrnut přímý vstup z jednání Federálního shromáždění a vystoupení tiskového mluvčího ministerstva obrany Stanislava Pohořala, který na obrazovce vyvracel zprávy o údajných snahách zneužít armádu k řešení politické situace.

Noční Aktuality informovaly o jednání Federálního shromáždění, které schválilo prohlášení k současné vnitropolitické situaci, zřídilo společnou komisi FS a ČNR pro dohled nad vyšetřováním zákroku 17. 11. a změnilo ústavní zákon - vypuštění článku 4 o vedoucí úloze KSČ ve společnosti a v Národní frontě a článku o výchově a duchu

¹⁹⁴ *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. s. 18. ISBN 80-7046-033-4.

¹⁹⁵ Po Televizních novinách bylo ve 20:05 odvysíláno vystoupení Ladislava Adamce o délce necelých čtrnácti minut, ve kterém hovořil o východiscích z krizové situace, o hospodářské reformě a nespravedlivých obviněních. Dále zde informoval o tom, že na hrozící nebezpečí ve stranických orgánech mnohokrát upozorňoval a nebyl vyslyšen. Také si zde stěžoval na byrokratické a nekvalifikované zásahy do práce vlády. (Vystoupení s. L. Adamce. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 29. 11. 1989, 20:05. Sign: PTN-1989-11-29. Celková stopáž 13'45.)

¹⁹⁶ TK – Mohorita. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 29. 11. 1989, 19:30. Sign: TN-1989-11-29. Celková stopáž 4'20.

¹⁹⁷ TK – Mohorita. In *Archiv příspěvků zpravodajské redakce*. 29. 11. 1989, 19:30. Sign: TN-1989-11-29. Celková stopáž 4'20.

marxismu-leninismu. O tiskové konferenci Občanského fóra v Laterně Magice se Aktuality také nezapomněly zmínit.

30. listopadu televize tedy plně a objektivně informovala o důležitém dění v Československu. Televizní noviny diváky informovaly o plánu sociálního a hospodářského rozvoje, který vláda ČSSR projednala, tato reportáž byla zařazena i do Aktualit. Znovu, jako předešlý den, byla do TN zařazena reportáž o objasňování událostí ze 17. listopadu. V reportáži se hovořilo o tom, že generální tajemník ÚV KSČ Karel Urbánek předal generálnímu prokurátorovi ČSSR dopis ministra vnitra Václava Jirečka, který uváděl další skutečnosti, jež měly přispět k objasnění událostí 17.11. Karel Urbánek opět požádal o maximální urychlení šetření událostí. Dále Televizní noviny přinesly zprávu o tom, že se konala tisková konference o společném jednání zástupců KSČ a OF, tento zpravodajský příspěvek byl vysílán i v Aktualitách.

Na závěr TN moderátor Jiří Vaníček diváky pozval na sledování dalšího vydání Studia Dialog a pořadu Na aktuální téma.

V nočních Aktualitách vysílaných ve 21:30 redaktor Holubec divákům připomněl, že minulý den ČST přinesla reportáž setkání horníků dolu Nosek s Karlem Urbánkem. Havíři ovšem kritizovali, že setkání se účastnili hlavně funkcionáři a milicionáři převlečení do montérek.

V Aktualitách se také objevil velitel výsadkového svazku Prostějov Jiří Hudský, který dementoval zprávy o účasti „Červených baretů“ na zásahu 17. listopadu. Dále Aktuality informovaly o tom, že studenti VŠST začali po centru Prahy odstraňovat plakáty a se svou stávkou pokračují. Aktuality divákům také oznámily, že po 21 letech do ČSSR na dva dny přiletěl zpěvák, novinář a spisovatel Karel Kryl.

Závěr

Na závěr nutno podotknout, že ČST zhruba od 20. listopadu pod tlakem protestujících zaměstnanců ČST postupně zaplňovala Televizní noviny a další zpravodajské relace reportážemi a rozhovory týkajícími se politické situace i dění v Praze. Problém však byl v ideovém pojetí reportáží a rozhovorů. Příprava zpravodajství byla stále pod vlivem funkcionářů, kteří uplatňovali vedoucí úlohu KSČ, tudíž se do zpráv nedostávaly režimu nepohodlné názory a skutečnosti. Třebaže v druhé polovině listopadu 1989 měla veřejnost jasnou představu, jak by se měla situace v Československu vyvíjet, ČST téměř do konce listopadu na obrazovku vybírala lidi s názory přísně obhajujícími dosavadní politiku KSČ a socialismus.

Pro komunistickou stranu bylo také typické, že pomocí televize chtěla diváky ovlivnit různými vystoupeními vysokých funkcionářů ze svých řad. V neděli 19. listopadu se svou reakcí na události vzniklé po 17. 11. vystoupil předseda vlády František Pitra. Ministryně školství Jana Synková a generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš vystoupili 21.11., 23.11. televize odvysílala vystoupení ministra obrany ČSSR armádního generála Milana Václavíka a v neposlední řadě 25.11. bylo odvysíláno vystoupení nového generálního tajemníka ÚV KSČ Karla Urbánka. Oproti tomu formujícímu se opozičnímu hnutí televize nedala v prvním týdnu po 17. listopadu na obrazovce prostor, Občanské fórum a Veřejnost proti násilí dostaly v televizi poprvé prostor až 25. a 26. 11. díky přímému přenosu z Letenské pláně.

Řekla bych, že poslední záchvěv politiky KSČ byl, když skrze masmédiu se snažila lidem vnutit názor, že většina občanů Československa preferuje chod státu na socialistických základech. Komunistická politika doufala v platnost pravidla „Co se řekne v televizi je pravda“, bohužel pro ni to tentokrát neplatilo, lidé televizi v listopadu 1989 nevěřili. V průběhu vysílání Televizních novin od 17. listopadu po celý týden je znát boj mezi tím, ukázat, co se v Praze děje, a tím události zamlčet či bagatelizovat, či rovnou dle starého zvyku označit za protisocialistické akce, organizované ze Západu. V posledních dnech vedoucí úlohy KSČ se na lžích televize přestávala podílet většina zaměstnanců, a to bych řekla, byl velký krok k odpoutání Československé televize od podřízenosti KSČ. Díky tlaku zaměstnanců ČST se během týdne z ideologického nástroje jedné politické strany (KSČ) postupně stalo svobodné médium přinášející pravdivé a objektivní informace.

Summary

It is necessary to mention that the Czechoslovak television approximately from 20th November under the pressure of employees filled *Televizní noviny* and other news broadcast by new reports and interviews related to the political situation and events in Prague. However, the problem was caused by ideological approach of these news reports and interviews. The preparation of broadcasting was still influenced by officials who led the Communist Party and so the opinions and news which were uncomfortable for the regime could not be broadcast. Although the public had a clear vision about the future development in Czechoslovakia by the end of November, the Czechoslovak television chose people suitable for broadcasting in a frame of persons with opinions strictly defending contemporary policy of the Communist Party and socialism.

It was also characteristic for the Communist Party to influence the viewers by a various spectrum of appearance their members on TV. On Sunday November 19, the Prime Minister František Pitra performed on TV his reaction on the events caused by the 17th November. The Secretary of Education Jana Synková and the General Secretary ÚV KSČ Miloš Jakeš performed on 21st November, the television broadcast the performance of the Secretary of Defence the General Milan Václavík on 23rd November and at least but not last the performance of the new General Secretary ÚV KSČ Karel Urbánek was broadcast on 25th November. In contrast in the first week after the 17th November the television did not leave any space for opposition movements which were developing, *Občanské fórum* and *Veřejnost proti násilí* were allowed to perform on TV on the 25th and 26th November due to a live broadcast from *Leteňská pláň*.

I would say the last piece of the policy of the Communist Party on TV was the moment when tried to persuade people that the majority of Czech citizens preferred the state on the socialistic base. The Communist policy hoped in validity of the rule „What is on TV is the truth“, unfortunately it was not valid in this time and people did not have any confidence in TV. In the course of broadcasting of *Televizní noviny* from 17th November to the end of the week there is seen a very clear fight between to show what was really happening in Prague and to silence or to trivialize or as it was common before to declare it as anti-socialistic action organized from the West. In the very last days of the leadership of Communist Party the majority of all the employees of TV stopped to engage themselves in lying on TV and I would say it was a big step to the

liberation of the Czechoslovak television from the supremacy of communists. Due to the pressure of the employees of the Czechoslovak television the megaphone of the regime transformed gradually into the media informing objectively, truthfully and universally.

Seznam použitých zkratk

AMU	Akademie múzických umění
APF ČT	Archivní programové fondy České televize
AZNP	Automobilový závod, národní podnik
CZV KSČ	Celozávodní výbor Komunistické strany Československa
ČKD	Českomoravská Kolben Daněk
ČSLA	Československá lidová armáda
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSR	Česká socialistická republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČST	Československá televize
ČT	Česká televize
ČTK	Československá tisková kancelář
ČÚTI	Český úřad pro tisk a informace
ČVRT	Československý výbor pro rozhlas a televizi
ČVUT	České vysoké učení technické
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
DV ROH	Dílenský výbor ROH
FAMU	Filmová fakulta Akademie múzických umění
FS	Federální shromáždění
FÚTI	Federální úřad pro tisk a informace
HRPD	Hlavní redakce publicistiky a dokumentaristiky
HSTD	Hlavní správa tiskového dohledu
KH	Kavčí hory
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KÚNZ	Krajský ústav národního zdraví
LM	Lidové milice
MěV SSM	Městský výbor SSM
MFF UK	Matematicko-fyzikální fakulta
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ND	Národní divadlo
OF	Občanské fórum
OF ČST	Občanské fórum Československé televize
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
RK	Režijní komplex
ROH	Revoluční odborové hnutí
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSM	Svaz socialistické mládeže
RD	Režie dne
RSDr.	Rerum socialium doctor
StB	Státní bezpečnost
TK	Tisková konference
TN	Televizní noviny
UK	Univerzita Karlova
ÚPR	Ústřední programová rada
ÚPS	Ústřední publikační správa
ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚRTN	Ústřední redakce Televizních novin
ÚŘ ČST	Ústřední ředitel Československé televize
ÚTI	Úřad pro tisk a informace
ÚV ČSL	Ústřední výbor Československé strany lidové
ÚV KSČ	Ústřední výbor KSČ
VB	Veřejná bezpečnost
VPN	Veřejnost proti násilí
VŠ	Vysoká škola
zák.	Zákon
ZO KSČ	Základní organizace KSČ
ZV ROH	Závodní výbor ROH

Použitá literatura

Literatura:

- CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce (1985–1990)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 65 s.
- CYSAŘOVÁ, Jarmila: *Československá televize a politická moc 1953–1989*. In: *Soudobé dějiny*. Číslo 3–4, ročník 2002. s. 521–537. ISSN 1210-7050.
- CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562- 565 (XIII. – s. 30-33). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf
- EMMERT, František. *Sametová revoluce: Kronika pádu komunismu 1989*. Computer Press, a.s., 2009. 72 s. ISBN 978-80-251-2301-0.
- HRADECKÁ, Vladimíra. *Kádrová politika a nomenklatura KSČ*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 548-552 (XIX. – s. 1-5). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf
- JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Portál, s.r.o., 2009. 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3.
- KONČELÍK, Jakub. *Cenzura*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 562-565 (XIX. – s. 15-18). 890 s. [on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf
- KÖPPLOVÁ, Barbara, et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum, 2003. 461 s. ISBN 80-246-0632-1.
- KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a jejich role v totalitním systému*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Vyd. elektronicky. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 556-558 (XIX. – s. 9-11). 890 s. on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf
- *Kronika Sametové revoluce*. Praha: ČTK, 1989. 47 s. ISBN 80-7046-033-4.
- MÜLLEROVÁ, Alena; HANZEL, Vladimír a kol. *Albertov 16:00: Příběhy sametové revoluce*. Praha: Lidové noviny, 2009. 266 s. ISBN 978-80-7422-002-9.

- OTÁHAL, Milan. *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*. Brno: Doplněk, 1999. 162 s. ISBN 80-7239-050-3.
- OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v Českých zemích 1968 - 1989*. DOKOŘÁN, 2003. 230 s. ISBN 80-86569-52-7.
- OTÁHAL, Milan; VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí*. Praha: Lidové noviny, 1999. 859 s. ISBN 80-7106-337-1.
- SÍGL, Miroslav. *Události totality, svobody a demokracie*. Akcent, 2010. 489 s. ISBN 978-80-7268.
- SUK, Jiří. *Občanské fórum listopad - prosinec 1989: 2. díl - Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998. 330 s. ISBN 80-85270-78-1.
- SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: Aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize*. Prostor, 2009. 508 s. ISBN 978-80-7260-219-3.
- ŠEBESTA, Karel. *Jazyk totalitního režimu*. In: *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 553-555 (XIX. – s. 6-8).
[on-line]: http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf
- ŠTOLBOVÁ, Eva. *Sametová historie*. Praha: Vega-L, 2009. 147 s. ISBN 978-80-87275-02-3.
- TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, s.r.o., 2006. 191 s. ISBN 807367096-8.

Prameny:

- *Albertov 16:00: Přímý přenos z minulosti*, 1. DVD. Česká televize: 2009.
- *Archiv ČT* (Archiv příspěvků zpravodajské redakce, Hlášení o vysílání)
- *Audiovizuální záznamy Televizních novin a Aktualit dostupných v Archivu ČT*, 17. – 30. 11. 1989
- *Bulletin ČT INFO č. 10-12*. Praha: Česká televize, 1999.
- *Garáž OF ČST - Informační zpravodaj ČST Praha*. Praha: Občanské fórum ČST Praha, 1989.
- *Záznamy z porad vedení ČST v roce 1989* (Archiv programových fondů, fond Ve2, inv.j. 160/1118)

Diplomové práce:

- DVOŘÁK, Jan. *Týden, který obrátil televizi*. Praha, 1999. 50 s. Bakalářská práce. IKSŽ FSV UK.

- BARTOŠ, Jonáš. *Role médií při pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989*. Praha, 2011. 78 s. Diplomová práce. UK FSV IPS.

Časopisy:

- *Týdeník Československá televize 13. – 19. 11. 1989*, č. 47, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127.
- *Týdeník Československá televize 20. – 26. 11. 1989*, č. 48, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127.
- *Týdeník Československá televize 27. – 3. 12 1989*, č. 49, ročník 24, vydává Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ, ISSN 0323 1127.

Web:

- www.louc.cz
- www.totalita.cz
- www.ceskatelevize.cz
- www.ustrcr.cz
- www.68.usd.cas.cz
- www.psp.cz
- www.mvcr.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Martou Skarlandtovou (hlasatelka ČST), 1. 12. 2011

Příloha č. 2: Rozhovor s Antonínem Dekojem (přenosový technik), 6. 12. 2011

Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Martinem Švehlou (ekonomický redaktor), 6. 12. 2011

Příloha č. 4: Rozhovor s Eliškou Balzerovou (herečka), 8. 12. 2011

Příloha č. 5: Shromáždění v garážích přenosové techniky (2 fotografie)

Příloha č. 6: Prohlášení pracovníků přenosové techniky, provozu společné techniky, úseku elektroniky a úseku osvětlovací techniky ze dne 21. listopadu 1989, přijaté v garážích přenosové techniky

Příloha č. 7: Dodatečné prohlášení pracovníků ČST Praha a žádost vznesená na vedení ČST ze dne 22. listopadu 1989, přijaté v garážích přenosové techniky

Příloha č. 8: Prohlášení Stávkového výboru ČST Praha ze dne 25. listopadu 1989

Příloha č. 9: Sdělení Stávkového výboru ČST Praha ze dne 26. listopadu 1989

Příloha č. 10: Rozhodnutí shromáždění zástupců pracovních kolektivů Čs. televize v Praze ze dne 25. listopadu 1989

Přílohy

Příloha č. 1: Rozhovor s Martou Skarlandtovou (hlasatelka ČST), 1. 12. 2011

Jakou pracovní pozici jste v ČST v listopadu 1989 zastávala?

Já jsem pracovala jako programová hlasatelka, to byla taková profese, kdy před každým pořadem vylezla taková pěkně načesaná paní nebo příjemný pán a řekl divákům, co uvidí, a když ten pořad skončil, tak zase vylezl a řekl, co viděli a co zase uvidí. A čím více informací o tom měl, tak se snažil toho diváka zainterесovat. Bylo to takové hodně osobní vůči divákům.

Angažovala jste se v „garážích“, kde byla od 21. 11. uskutečňována shromáždění zaměstnanců přenosové techniky a poté i jiných oddělení. Co Vás k tomu vedlo?

My jsme měli s bratrem autorské představení v divadle Reduta na Národní třídě, a toho 17. listopadu jsme tam hráli. A když skončilo představení, tak jsme chtěli vyjít ven, a ono to nešlo. Diváci se nemohli dostat, my jsme se nemohli dostat, a slyšeli jsme hrozný věci z té Národní třídy. Byla tam s námi shodou okolností i naše maminka, tehdy sedmdesátiletá, a když jsme se konečně z té Reduty dostali ven na tu Národní, která byla v příšerném stavu, tam byly ještě ty obrněné transportéry, různé svršky osobní, v tom průchodu na zdi krev a policajti se psy, tak z mojí maminky první, úplně tak bezděky, vypadlo „to jsem naposledy viděla za Němců“. To nám nějak s definitivní platností došlo, že se dějí opravdu tak hrozný věci, že k tomu člověk už nemůže být lhostejný. Musím předeslat, že jsem nikdy nebyla v KSČ, ač to nebylo tak úplně snadné, ale prostě nebyla. Tak jsem se pak začala pít po tom, jestli teda se v té televizi něco děje nebo neděje. Dozvěděla jsem se o těch garážích, a vlastně na ty úplně první garáže jsem přišla, až když byl konec a stačila jsem jenom podepsat prohlášení, které z těch garáží vyšlo. Ale pak jsem tam byla denně. Když jsme druhý, a to je právě to co vám nepovím, asi druhý den požadovali setkání s ústředním ředitelem, což byl tehdy Batrla, tak on prostě vzkázal, že se s davem bavit nebude, ať si garáže zvolí nějaké zástupce, tak garáže si zvolili sedmičku lidí pro to jednání. K mému velkému překvapení si zvolili taky mě, potom například Čest'u Kopeckého, Michala Třice, to byl střihač, Honzu Horského, to byl také produkční, Janu Hruškovou z publicistiky. A teď ta sedmička se tak měnila, buďto tam někdo přibyl, nebo když na jednání nemohl, tak ho nahradil zase někdo jiný. František Filip se tam objevil také chvíli, bylo to takové velice spontánní. Něco jako organizovaný postup nebo nějaká strategie, to se nazvat nedá.

Mezitím nějak paralelně vznikal Stávkový výbor, a tomu předsedal Jakub Bažant, ale jak ten Stávkový výbor vznikl a z jakého popudu to vůbec nevím, protože to šlo zase úplně mimo nás. Tak probíhala ta jednání, kde se s námi Batrla bavit nechtěl, my jsme vždycky do těch garáží šli zvěstovat, k čemu jsme dospěli a že nás pořád zastrašují, že vysílání vypnou. Že mají připravené, StB, náhradní vysílání na Žižkovském vysílači. Že to se prostě může stát, tak my jsme dávali hlavy dohromady, co teda máme dělat, jak máme postupovat, jestli máme hodně tlačit na pilu, a prostě všichni vstoupili do stávky a televize zmlkne anebo jestli by byla lepší strategie snažit se ty informace divákům nenápadně, nebo ne nenápadně i nápadnějším způsobem, prostě chtít protlačit na obrazovku.

A zlom nastal v momentě, kdy jsme se dozvěděli, že studenti FAMU 17. listopad na Národní třídě natočili, a že tedy z toho je materiál na kazetě. A tak jsme se tam urodili v takovém širokém okruhu, garáže to odsouhlasily, že tou největší strategií je ten záznam dostat na obrazovku. A zároveň, že budeme hlídat zpravodajské vysílání. Martin Švehla, který se zachoval, musím říct, docela... ten první pochopil situaci tedy, ten se zachoval vstřícně na rozdíl od Chaloupky, to byl, tuším, zástupce šéfredaktora. On si nás tam fotil a říkal, že si to vypijeme, že první z televize poletíme.

Jak se vám jako zástupcům „garáží“ jednalo s vedením?

Hrozně. Hrozně, protože ten Batrla dlouho nechápal, která bije. On byl úplně vyvedený z míry, on taky do těch garáží nikdy nepřišel.

Nikdy tam nebyl?

Ten náměstek programu Fér tam přišel, aspoň co já vím. Jestli tam Batrla přišel na chvíli a pak zase odešel, to já vám teda nepovím. Ale mám pocit, že tam nikdy nebyl... Ten náměstek Fér a Martin Švehla byli takoví perestrojkoví lidé, Batrla měl být taky perestrojkový, ale ten tedy vůbec nebyl, ten vůbec nevěděl. On léta dělal Zelenkovi náměstka a pak najednou byl generálním ředitelem, a teď si myslí, že to tam bude všechno hodné, jako to bylo, ale ono najednou ne. Ale mám opravdu pocit, že v těch garážích nebyl (RSDr. Libor Batrla do garáží přišel 21. 11. 1989 – pozn. autora). Ten právě řekl, že s námi, když jsme ho tak začali tlačit ke zdi, ať už to bylo jak ty věci dostat do vysílání, Studio Kontakt, TN, odpolední vysílání atd., tak on řekl, že s námi vůbec jednat nebude. Že už toho má dost, a ať se vrátíme do své práce. A tenkrát jsem řekla „když on s námi nebude jednat, to tak s námi musí jednat jeho nadřízený, tak kdo je jeho nadřízený? Jestli se nemýlím, tak to je ÚV KSČ, tak že tedy s námi bude jednat ÚV KSČ zástupce programu“. A on se nějak rozčilil, měl taková očička poplašená, a že

teda jako to ne. A poté tu odpovědnost hodil na šéfredaktory. A v Televizních novinách, když ten Chaloupka si nás tak akorát vyfotil, že nás tedy napráská a budem první, co poletí, tak to hodil na Martina Švehlu. A ten tedy chápal velmi rychle.

Ale vím také, že jsme tenkrát chtěli, aby uveřejnili podmínky stávky, těch požadavků bylo deset? To už také nevím... Byly to nějaké body, požadavky, kvůli kterým se jde do generální stávky. Tak to uveřejnit nechtěli, tak jsme požádali Hrabovského, který tenkrát dělal ekonomický magazín – bylo to nějak před TN v půl sedmé, což byl takový už sledovaný čas – a on to odmítl také.

Pamatujete si, jak se v garážích 22. 11. vyjednávalo o tom, aby vyjely přenosové vozy na Václavské náměstí? Vedení tenkrát vyjetí vozů dlouho nechtělo povolit.

Posádky byly připravené, to bylo na tom to úžasné, že byly připravené kdykoliv vyrazit. Ale oni potřebovali jednak nějakého šéfa, který to do toho vysílání dá. Což nikdo prostě do toho vysílání dát nechtěl, žádná redakce se za to postavit nechtěla, protože se bála. A pak potřebovali šéfa techniky, aby výjezd přenosových vozů posvětil. Oni se nemohli sebrat, vůz jen tak, oni by se ani z té hlídané vrátnice nedostali. Na to se tedy také hodně tlačilo. Nakonec se to povedlo, přenosák se Studiem Kontakt na Václavák dojel, ale to už tam těch přenosových vozů bylo mraky. To bylo jak zjevení, když se tam objevil vůz Československé televize.

Také si pamatuju, že toho 22. se před garážemi objevil jeden autobus pohotovostního pluku, a ten tam byl prostě v plné zbroji. A my jsme nevěděli, co se bude dít, jestli nás zmlátí... Dokonce Batrla se tvářil, že taky neví, kdo je tam zavolal.

Měli jste nějaké obavy, například že ztratíte zaměstnání, když jste se začali scházet v garážích?

Měli jsme strach. To si myslím, že každému bylo jasné, že to je o existenci. A to nejenom jako že by člověk vyletěl z televize, ale to by si neškrtl absolutně nikde. Akorát by pak šel mýt okna, jak tehdy bývalo nechvalným zvykem, nebo topit do kotelny nebo dělat paní na veřejných záchodcích. A ještě plašili, že to odnesou i děti, a tak. Ale prostě člověk zaprvé ani nechtěl couvnout, a v podstatě už se ani couvnout nedalo. A pokud jde o mě, tak já už jsem ani nechtěla. To už mi došlo, že dál už se tomu režimu podřídít nejde. To radši asi na těch veřejných záchodcích.

Takže se nám podařilo, ve čtvrtek, na to v životě nezapomenu, ohlídat Televizní noviny natolik, že tedy se nám podařilo protlačit, a to jsme nad nimi stáli opravdu na těch odbavovacích pracovištích jako anděl pomsty. V Televizních novinách, tehdy reportáž z toho, jak Štěpána vypískali dělníci v ČKD. To, že ho vypískali, to bylo historické,

protože došlo úplně všem, že to žádná sranda není. Hlavně ho vypískali dělníci z ČKD, ta šťastná dělnická třída.

V pátek potom, se konečně před osmou hodinou (po osmé – pozn. autora) podařilo protlačit záznam z Národní třídy.

Byla jste u toho, když byly chystány do vysílání záběry z Národní třídy? Vědělo se, že se záběry budou vysílat?

To se vůbec nevědělo, že se to bude vysílat. Věděl tedy o tom náměstek Fér, to musím říct. A ten nám na to řekl, ať to neříkáme. My jsme to tenkrát chtěli dostat do programu, aby i lidé věděli, že se to bude vysílat. A on řekl, ať to nikde neavizujeme, ať to vyjede z odbavovacího pracoviště z mosta do prosta, že by to StB mohla stříhnout. A my jsme nevěděli, komu můžeme věřit, komu nemůžeme věřit, jestli to myslí upřímně, nebo nemyslí upřímně. Pak jsme se po té revoluci dozvěděli, že opravdu to vysílání na tom vysílači připravené bylo. Teď už se o tom ví mnohem víc, my jsme prostě netušili. To bylo všechno: je to pravda, není to pravda, máme tomu věřit, nemáme...

Zkrátka tohle se neanoncovalo, záznam byl odvysíláný skutečně tak, jak to ti Famáci natočili. Ten záznam asi pětiminutový byl odvysílán celý.

Následovala sobota a to byla tisková konference na Vokovické sorboně, což bylo to jejich nějaké komunistické vzdělávání, ÚV tam mělo tiskovou konferenci po svém zasedání, jak na ty události bude reagovat. My jsme dostali avízo od střihačky Jany, jejíž příjmení si bohužel nepamatuji, že je to ve střížně ve stole, a že se to má stříhat. Tak my jsme zase ruce na prsa a běželi jsme k hlavní budově, tam jsme měli jednu takovou malou místnost, špeluňku... Ale to už ten Stávkový výbor jel paralelně a udržoval celé „garáže“ v pohotovosti, že když by se dělo něco špatně, že ty „garáže“ znovu mohutně povstanou a že do té stávky vstoupí a uprostřed vysílání to prostě ustříhnou. Takže jsme běželi do té střížny v OTNce, což bylo v té budově, kde jsme se vůbec nevyznali, a ta Jana nás vedla. Skutečně to bylo založené ve stole na stříhání, takže my jsme to z toho stolu vyškubli. A neslo se to rovnou do vysílání a hned se to odvysílalo, tak jak to bylo, nesestříhané, a tím vylezla najevo jejich bezradnost, tupost, že prostě vůbec neví co s tím a neví vůbec, která bije. Ale protože člověk to nemohl zas tak moc sledovat, protože zase se něco dělo, zase jsme se radili, co bude a nebude. Už si na to ani moc nevzpomínám, ale vím, že to vylezlo v celé své obludnosti.

25. listopadu jste s paní Hruškovou přečetla v Národním divadle Rozhodnutí pracovníků ČST. Pamatujete si, kdo právě Vás k tomuto vystoupení vybral a

považovala jste tenkrát přečtení Rozhodnutí pracovníků ČST v Národním divadle za důležité?

To jsme byli nominovaní. Ta sedmička už se rozšířila, to nás tam bylo asi patnáct, většinou to byli chlapi. A teď, kdo tam půjde, a oni že kdo jiný by tam měl jít než Jana s Martou. Tak jsme tam takhle šly. A považovala jsem to za velmi důležité. Čím více mohly věci dostat mezi lidi, o to šlo. Říci, že to nejsou jen ti zvykaní pražáci, ale že se to týká všech.

Hezké bylo, když nám telefonoval pan Havel, to bylo roztomilé. To bylo těsně před tím vypískáním Štěpána. A on telefonoval, že by tak jako navrhoval, vůbec o „garážích“ neměl ponětí, jestli by jako třeba drobnými poruchami televize nemohla dát najevo, že jako také s tím souhlasí, co se děje v té společnosti. To bylo roztomilé.

V pondělí, to si taky pamatují, to bylo divoké. Nebo v úterý?... To jsme dostali avízo, že na Prahu jedou tanky. Teď jsme právě v tom uváděcím oddělení, to bylo oddělení, kde pracovaly hlasatelky a odbavovaly se tam všechny pořady kromě zpravodajství, přemýšleli, jestli vystoupit s nějakou uklidňující výzvou, aby lidé v žádném případě nedávali nějakou příčinu k zásahu. Jenže teď jsme nevěděli, jestli je to vůbec pravda a co máme dělat. Vůbec jsme nevěděli na koho se obrátit, kde si tuhle informaci ověřit nebo neověřit. Pak jsem někde, o mnohem let později, četla, že ta úvaha ležela na stole, že armáda do té Prahy pojede. Už ani nevím, jak se to k nám procedilo, ale vím, že to byl takový perný okamžik, strašné rozhodování: říct, neříct, bude masakr, nebude?

Jak byste hodnotila situaci ve zpravodajství v té době?

Já nevím, jestli to můžu vůbec hodnotit. To byl stát ve státě. Byla to hlásná trouba, zpravodajství speciálně byla hlásná trouba. Myslím si, že do té perestrojky snad větší váhu dostala ta ekonomická redakce, protože bylo jasné, že to jejich slavné sovětské hospodářství je na dně. Takže, jak z toho ven. Tak si myslím, že tam ty ekonomové nebo ti ekonomičtí redaktoři měli takovou větší volnost, možná. Ale jinak co všechno nahoře rozhodli, tak se to troubilo ven. Ale do těch poměrů já jsem nikdy neviděla. Ti si tam tak žili v té své zpravodajské budově a my jsme všichni byli v té hlavní a vůbec jsme se s nimi nestýkali. Oni nestáli o nás, my jsme nestáli o ně.

Napadá Vás ještě něco důležitého, co byste chtěla zmínit?

Hlavní zásluha „garáží“ byla za první, že to všechno vyvolaly. A za druhé, že neustále vyvíjely tlak tím, že byly pořád v plné palbě. Takže kdykoliv padlo nějaké rozhodnutí tak se šlo do garáží. My jsme řekli, že v jednání jsme dospěli tam a tam, a jestli to je dost nebo málo. A „garáže“ se ozvaly, jestli to je dost nebo málo. Takže my jsme pak

třeba s dalším pověřením „garáží“ šli jednat dál. Nejhorší rozhodování bylo to, že jsme nevěděli s kým jednat, na koho tlačit, na koho se obrátit. Ta doba byla v tomhle šílená. Hlavně jsme nevěděli, ani co se děje venku, co se děje v OF.

Vůbec?

Vůbec. Akorát jednou jsme tam pašovali pana Kantůrka z OF jako instalátéra v montérkách. Takhle jsme ho propašovali přes vrátnici do garáží.

To byla ta tajná schůzka OF Bartošky, Kantůrka a dalších?

Ano, ano, tam to bylo... to jsme stáli napřed naštěstí před zamčenou zasedací síní celozávodního výboru KSČ, protože tam to bylo prošpekované stoprocentně nějakými záznamovými zařízeními, ale nám to nějak nedošlo. A Bartoška pak říkal „ježiš marja, se podívejte před čím stojíme“. Tam jsou takové vtipnosti, kdy vám vůbec nedocházelo, co všechno se může stát. Prostě jsme byli takoví zapálení, ale nebyli jsme profesionální revolucionáři.

I když člověk tu dobu zažil, tak neměl vůbec šanci se dozvědět všechno co se dělo. Mně třeba celkový obraz co se dělo, úplně chybí. Co se dělo v OF, kde se jak jednalo, co dělal Stávkový výbor v té době... My jsme toho měli tolik, že to já vůbec nevím.

Pamatujete si, kdy se zaměstnanci ČST přihlásili k zásadám OF?

To jsem sloužila ještě navíc, to bylo v neděli. A v neděli ve zpravodajství vystoupil, tuším, že to byl pan Havel, který tam přečetl zásady OF. A vysílání hlídal šéfredaktor hlavní redakce Mrzena, který na to řekl „a je vymalováno“. A bylo. To byla ta neděle. A bylo vymalováno. A bylo to tedy v Televizních novinách.

Také jste byla zvolena do Ústřední programové rady.

Ano, to byla také kapitola sama o sobě. Tam bylo zvoleno, tuším, 25 lidí. Ta vznikla později, když už se ta televize začala transformovat. V Ústřední programové radě byla půlka nanominovaná redakcemi a půlka „garážemi“. Já jsem tam byla nominovaná za „garáže“ a věděla jsem minimálně o jednom člověku, že je upsaný StB. A ten byl nominovaný teda redakcemi. Takže to byla taky taková veselá taškařice, tam se potom strhnul boj o ústředního ředitele. On tam Adamec tenkrát nanominoval Miroslava Pavla a ÚPR to schválila. A půlka té programové rady věděla, že to je špatně – to byla ta „garážová“. Ale ty redakce se přikláněly k tomu, že to je dobré, že on byl přece jako takový ten progresivní komunista v šedesátých letech. Ale tím jak se začal projevovat, že zpravodajství místo jednoho komunisty řídili tři, Hrabovský a pak ještě nějakí dva. Tak logickou úvahou dospějete k tomu, že místo jednoho tři jsou trochu silné kafe. To se vlastně nic nezměnilo, ale naopak. Takže tenkrát jsme se ozvali, docela na vlastní

pěst, když jsme tam nahoru vltli a řekli, že ÚPR se k osobě Miroslava Pavla ještě nevyjádřila. Ať zadrží nominování do té doby, než programová rada dospěje k nějakému závěru. Pak když byl ředitelem, tak nás chtěl všechny vyházet, to bylo ještě horší, protože ten Batrla byl takový dědula, který nevěděl, která bije. Ale Pavel nastoupil docela ostře. Ale naštěstí tam nevydržel moc dlouho.

Příloha č. 2: Rozhovor s Antonínem Dekojem (přenosový technik), 6. 12. 2011

Jaké bylo Vaše zaměstnání v listopadu 1989?

Byl jsem přenosový technik.

Od jaké doby?

Já jsem v televizi od roku 1968, nejdřív jsem pracoval jako záznamový technik, ještě v Besedě. Od roku 1972, tuším, byly uvedeny do provozu – jako denního provozu – Kavčí hory, tak to jsem pracoval ještě v záznamu. A od roku 1974 jsem v rámci takových záznamovo-přenosových aktivit byl převeden na přenosovou techniku. Takže pak jsem byl už jenom na přenosech.

Kdy se zrodila myšlenka sejít se v garážích a čím byl nápad?

Na to není jednoduchá odpověď. Na to je odpověď taková obšírná, a ono Vám to z toho vyplyne. Krátce předtím – naprosto bez jakýchkoliv souvislostí, to byla prostě náhoda – se nějak rozhodli, že změní vedení odborů na přenosech. A z hecu, za chlebičky pro všechny kdo se bude zúčastňovat schůze, mě zvolili předsedou odborové skupiny přenosů, tehdy. A tím je vlastně dáno všechno, protože v momentě kdy se tady začaly dít takové „věci“, že někdo někoho mlátí na Národní třídě, a my máme přenosáky, které jsou schopné pracovat, a chtěli bychom se tedy eventuelně dostat ven, aby se o té situaci informovalo – protože televize má tedy povinnosti informovat veřejnost – tak se tak ale nedělo. Tak se udělalo takové sezení, řeklo se „dobře, tak spřátelení kolegové jsou osvětlovači a takové ty profese nejbližší“ – těm exteriérovým profesím, když to řeknu takhle. Samozřejmě když se to dozvěděli ostatní... neříkám, že to nebyli kamarádi, byli, ale tito byli tak jako nejbližší. Stačilo tedy zavolat, že zítra bychom se sešli na podporu této a této myšlenky, to znamená – máme vozy, něco se děje, my o tom neinformujeme, říkáme „na ryby, na ryby“ a ono na lva na lva.

Takže se sešlo – původně plánováno pár lidí – ale během dopoledne to narostlo ne jenom na plné garáže, ale i na plný dvůr.

Garáže se nabídly jako logický prostor. Máte k dispozici nějaký prostor pod střechou? Nemáte. Že bychom šli do studia nebo do nějakých jiných prostor, to bychom asi těžko předpokládali, že nějaké skupince – pro vedení nezajímavé – to nabídnou. Tak to jsme si vymysleli sami, auta umíme vyvézt, garáže máme, no tak jsme to tam tak udělali.

Měli jste nějaké obavy (například, že ztratíte zaměstnání), když jste se začali scházet v garážích nebo jste již věděli, že tehdejší režim je na spadnutí a nemá již velkou moc?

Ne, to jsme nevěděli nic. Nikdo nic. Teď s odstupem času si člověk někdy říká, že byl blázen, když šel do něčeho takového takhle naplno. Ale to není hrdinství, to neberte jakože jsme byli mistři světa. My jsme o tom spíše nepřemýšleli. Nás to prostě štválo. A považovali jsme to za tak logický požadavek, že nám připadalo správné, abychom ten požadavek dali na vědomí.

Také jste jednal s vedením, nebo k tomu byli určeni pouze zástupci „garází“?

To je právě to, co celé pak dostalo úplně jiný punc s odstupem času. Představte si, že jsou lidé, kteří něco chtějí a v momentě kdy by toho dosáhli, tak jsou schopní skočit za ta říditka, odjet a dělat to. Takže je dobré mít nějaké prostředníky, kteří ty naše požadavky, které byly formulovány v garážích, nějakým způsobem budou tlumočit a zase zpátky přenášet zprávy od těch tehdy mocných. Takže jak ten vývoj v garážích šel, tak se vytypovali určité osoby, které – jak jsem se později dozvěděl – to tam vedly. Ono to tak nebylo, ono to bylo tak napůl. Oni byli třeba odvážnější, hovornější, protože někteří z nich byli přímo profesí – jako třeba například Skarlandtová. Já bych řekl, že zrovna Marta Skarlandtová nebyla ta, která by to tam vedla, ona byla ta, která byla naším prostředníkem. Pak tam třeba byli právníčka Eva Dubová nebo František Filip geniální režisér a skvělý člověk. A toto byla skupina, která byla pověřena jednáním s vedením. Protože oni věnovali ten čas jednání, a my bychom potom věnovali čas tomu uskutečňování.

Přišlo Vám, že se jim jedná dobře s vedením?

To asi ne, to si myslím, že ne. Já jsem u těch jednání nebyl. Oni nám to potom říkali... tady se formulovali požadavky, oni to tam tlumočili a pak přišli zpátky a říkali, co dosáhli a co nedosáhli.

Pak v garážích byli jisté – jak bych to řekl – návštěvy těch panáků seshora, kteří nám přišli občas něco hrdinně tlumočit. Už si to přesně nepamatuji, ale duch těch jednání vyjadřuje to, co jsem řekl, to znamená – my jsme něco chtěli, chtěli jsme něco dosáhnout, a toto byli naši prostředníci. Že byli mnohdy zdatnější než nějaký ukoktaný Dekoj nebo někdo jiný, tak to prostě nebylo o tom, myslím, že ten daný okamžik to nikdo nebral. Je jasné, že byly takové epizody nějaké, které by zaváněly dobrodružstvím a hrdinstvím. Tak hrdinstvím ani náhodou. Dobrodružstvím – s ohlednutím po tom čase – tak ano, protože člověk říkal ježiš marja vždyť se mohlo stát, že třeba... „hele pojď s námi támhle na druhý konec“, tak já jsem šel na druhý konec a po cestě mi říkali „musíš to zrušit, musíš to zrušit“. Jako kdybych já byl ten jediný, kdo o tom rozhodoval. V podstatě ano, možná jsem patřil ke svolavatelům, ale určitě z titulu nějakého

předsedíčka odborové organizace na přenosech jsem nebyl pánem světa, ani jsem se tak necítil. To jenom spíš jsem udělal tu službu, že jsem to jako jeden z dalších pomohl zorganizovat, svolat. Tím, že člověk má nějaké kamarády tak zavolal tam a tam, a ti už si to řekli sami dál. To je řekněme o - aby to neznělo jako velké slovo – jakémsi kreditu. Jakože když zavolá někdo, kdo čtyřikrát někomu lhal, tak by mu tolik nevěřili, jako když zavolá někdo, kdo jim třeba nelhal. Oni měli možná pocit, že já jsem ten mocný. Takže takoví ti straničtí funkcionáři měli takovou malou schůzičku, a tam se snažili mě přesvědčovat, že by se to mělo rozpustit a být rozumnými. Že oni to mají v ruce, že ty naše požadavky chápou, a byli takový hrozně vstřícní – to byla ta doba, kdy KSČ se snažila se vklínit do takových těch občanských struktur, aby si teda zachovali podíl na moci, a mohli to alespoň z části směřovat tam, kam by se jim to líbilo. A zase ne z hrdinství, ale spíše z takového opovržení – „ano, tak si to napište to vaše prohlášení, my vám v něm nebráníme, máte ho hezky napsané, hrubky tam nejsou. Ale my máme svoje, možná ne tak dobré, ale vy si to svoje nechte.“ Dokonce i v těchto rovinách – takových ironických – to probíhalo. Tahle schůzka, o které jsem mluvil, měla pro mě takový trošku dobrodružný podtext, protože jsem ještě stačil zavolat kamarádům. Mobily nebyly, z první poboční linky jsem zavolal: „kluci jsem tam a tam v té učebně, probíhá jazyková výuka“. Za chvíli tam přišlo pět nebo šest lidí, s tím jakože se třeba báli, že mě někam odvedou. To bylo takové hezké a moc mě to hrálo na duši, ty kamarády, kteří tam přišli, si dodneška pamatuji. Je to krásné v té lidské přátelské rovině. Znova říkám – to nebylo o žádném hrdinství, to jsme nedomýšleli nějaké důsledky, nad tím opravdu nikdo nepřemýšlel. My jsme něco chtěli a byli jsme skutečně umínění to prosazovat.

Přišel někdy ředitel Batrla do garáží?

Taky tam byl. Nevím kolikrát, ale určitě tam byl. Pamatuji si, že tam samozřejmě byl vystaven tomu davu. Pamatuji si na nějaké záběry z garáží, kde tam stojím vedle něj. Bylo tam asi tři sta lidí, možná ještě více.

A protože jsme technici, tak jsme tomu dodali ještě takovou patřičnou technickou výbavu, jak zvukovou – aby slyšeli ti, co jsou před dveřmi – tak i obrazovou – to se posílalo po Kavčích horách. Pak nějakou chytrou hlavu na takzvaném MTV, což byl takový mezinárodní technický dozor televizních tras – takže ti udělali to, že to propojili do těch výměnných tras a poslalo se to snad někam do Rakouska.

V bulletinu GARÁŽ OF se píše, že to bylo pomocí SAT vysíláno do zahraničí, to je tedy ono?

Ano, to je v podstatě ono. To byl ten národní technický dozor, oni měli přístup do té výměnné sítě, takže to tam propojili.

Ten postup byl takový, že jsme tam nejdřív seděli, povídali si a pak někoho napadlo, že by se to mělo ozvučit. Tak se tam postavil přenosák... byla to nádherná doba v tom, že stačila myšlenka... Ti mluvící pak měli takový jakýsi piedestal, třeba až nezasloužený někdy. Lidé měli mikrofony... využili jsme toho, s čím normálně disponujeme.

Měl někdo snahu vysílání garáží zastavit?

To určitě. Ale všechny detaily neznám. Jestliže ti lidé mají společnou myšlenku, a občas se najde někdo, kdo by to nějakým způsobem chtěl přerušit, tak ten tým – aniž by musel jeden, dávat nějaké pokyny – se tváří konzistentně naprosto sám o sobě. Je to dokonalé, protože víte, že ti lidé to nedovolí zmařit. I když mu neřeknete „prosím tě, hlídej to“... on to hlídá sám. Takže jestliže by někdo tu trasu rozpojil, tak by to buď někdo zjistil a udělal obchozí trasu... Určitě ty pokusy byly, ale myslím si, že neměli šanci proti tomu – je to velké slovo – ale jednotnému celku.

21. 11. ředitel Batrla přislíbil, že se v TN odvysílá Prohlášení pracovníků. Prohlášení bylo odvysíláno, ale vám z „garáží“ se to nelíbilo. Proč?

Já se přiznám, že si to moc nepamatuji, ale mám takový pocit, že to bylo komentované tím alibistickým podtextem. Myslím si, že to nepřečetli celé a zase to bylo komentované jako nějaké „bojůvky“ s těmi frázemi, na které jsme byli zvyklí. Myslím si, že to bylo nějak takhle, ale opravdu detail si nepamatuji.

Před vysíláním Studia kontakt 22. 11. se vedení dlouho rozhodovalo, jestli přistoupí k přímým přenosům z Václavského náměstí. Měli jste přenosové vozy už připravené?

Ty vozy nebyl problém mít připravené, už jenom tím, kdyby byly v garáži, tak jsou připravené. My jsme ale udělali takovou rádobu chytrost. Myslím si, že kdyby byli na druhé straně moudřejší, tak jsme to udělat nemohli. My jsme si řekli, že není nic jednoduššího, než ty Kavčí hory zavřít a nedovolit nikomu vyjet. To bylo v takových těch rovinách, kdy nějakí policajti v bílých helmách byli viděni na hlavní vrátnici, jak se tam někde schovávají, nebo naopak že to můžou tady rozpustit atd. Těch úvah bylo – někdy podložených nějakými dílčími informacemi, někdy i mýty různými – tak jsme řekli, že by bylo dobré mít připravené nějaké přenosové vozy také venku. My jsme tenkrát... konkrétně náš vůz, ten byl dvoukamerový, který měl vlastní agregát, což bylo pro to úplně optimální, s takovým vozem můžete jet kamkoliv, na vlastní agregát spustit, po telefonu s kamarády ze spojů... to byla, jak říkám, naprosto unikátní doba.

Protože ti lidé fungovali na přátelské zavolání... tam ty osobní vazby udělali hodně moc. Takže já jsem ten přenosový vůz měl na Klaudiánce u hřbitova.

To bylo již ve středu? Před tím, než se začalo vysílat Studio Kontakt?

Já si myslím, že to bylo nějak ze začátku hned.

Nebylo to až po tom, co v noci ze středy na čtvrtek 23. 11. byla Československá televize obsazena uvnitř i vně příslušníky pohotovostního pluku?

To je možné, já to mám trošku popletené už. Ale každopádně vím, že někdy v těchto dnech – jestli to bylo 21. nebo 22., spíš možná 22. – tak jsme ten vůz převezli. Protože samozřejmě tyto zvěsti přicházely ze všech možných stran. Různé zvěsti, ani si všechny nepamatuji. To si myslím, že muselo napadnout každého, že není nic snazšího než to tady obklíčit a nepustit nikoho dovnitř ani ven. Tak jsme chtěli být chytřejší a vozy jsme vyvezli ven. Říkám, kdyby si tam toho někdo všimnul, tak by nám to bylo stejně houby platné. To neberte jako nějaký projev velkého hrdinství, spíš to bylo takový pragmatismus – ano, tak uvidíme, jestli budeme chytřejší než oni.

Byla nějaká možnost, že byste vyjeli na Václavské náměstí před Studiem Kontakt 22. 11. bez povolení vedení?

Ano. Určitě ano. Ale to má samozřejmě širší souvislosti. Jet někam je jedna věc a zprostředkovat signál z toho místa přenosu, to je druhá věc – to si myslím, že až sem bychom to byli schopni zvládnout i proti rozhodnutí vedení. Co se týče dál, ta distribuční síť – nevím, jak dalece byla pod kontrolou, ale myslím si, že hodně – protože vnitro toto mělo... to je logické, každý stát si brání tyto sítě. Tam už by byla otázka, jestli kdybychom to dostali na Kavčí hory... za prvé, kdyby to třeba nechtěli dát přes odbavovací zařízení, tak ještě pořád by se našla cesta, jak to odbavovací pracoviště přes „hladkou šňůru“ propojit do té distribuční sítě ven – ale tam už bych si nebyl jistý, jestli by to všechny vysílače posílaly ven.

Ale to víte, že jsme uvažovali o tom, že tam pojedeme, ať se jim to líbí nebo nelíbí. I kdybychom to tam měli jenom natočit.

Vy jste tedy byl na Václavském náměstí v tu středu 22. 11.?

Ano, já jsem tam byl. My jsme byli někde vprostřed Václaváku. Jeden přenosák byl nahoře. A tam došlo k tomu, že paní soudružka Šmuclerová (tehdy Kotherová - pozn. autora) zakázala to vysílání. A my jsme byli dole na Václaváku, v prostředku. A musím Vám říct pro mě takový emotivní zážitek, ale k pochopení zabrousím trochu do historie... Já jsem rok, dva předtím jsem jel do Motorletu – my jsme tomu říkali Mont'ák, ten Motorlet vyráběl letecké motory, ale pokud vím, tak tam dělali i zbrojní

výrobu a bylo to pracoviště dost hlídané vnitřem – točit nějaký tlachavý pořad nad nějakými závěry nějakého sjezdu. To se tak dělalo, ne že by mi to bylo po vůli, ale prostě taková byla práce. Tak jsem přijížděl do té brány, kde šli takoví normální kluci v monterkách – a přesně sem tam zažil, jak se říká „vox populi, vox Dei – hlas lidu, hlas boží“ – oni říkali „co tady zase budete lhát vy lháři“. Já jsem se krásně zastyděl, a řekl jsem si „kdybys viděl, jak mě to štve stejně jako tebe“... Tak jsem tedy přijel na to Václavské náměstí, kde se před námi rozestupoval ten dav a tleskal nám. To člověku začal chvět hlas, a bylo to takové hrozně emotivní, a my jsme si říkali, že konečně plníme to, co jsme si přáli plnit. Že jsme lidem dávali informace, které jsou tak, jak to je.

Věděli jste na Václaváku, že ze studia RK 9 bylo vykázáno mnoho pracovníků (ti kteří podporovali garáže)?

Ne, to jsem nevěděl. To jsem v ten moment určitě nemohl vědět. Až potom ex post z těch souvislostí, co kdo říkal, a jak jsme si to mezi sebou vyměňovali. Pak jsem se dozvěděl, co to bylo. A samozřejmě, že komentáře soudružky Šmuclerové jako „tady my ve studiu se s tím neztotožňujeme“ – protože tam na Václaváku nějaký člověk boží řekl, že má komunistů plný zuby – tak to je logické, že to těmto lidem nemohlo líbit. Dozvěděli jsme se tedy, že samozřejmě není nic jednoduššího při technologických celcích, kdy tedy já budu něco dávat na KH, kde oni to budou nahrávat a se zpožděním to můžou vysílat. Tuhle manipulaci nemůžete nikdy vyloučit. To co jsem říkal, že se to může dostat na Kavčí hory, ale co půjde ven v tu dobu, by bylo s otazníky... jestli by se to podařilo nebo ne – kdybychom jeli proti tomu rozhodnutí vedení. Oni to tedy slíbili a dovolili to, ale ponechali si tu možnost toho vypnutí.

Víte něco o operativní tajné schůzce Občanského fóra, herců a pracovníků Československé televize v prostorách výtvarných složek na Kavčích horách 22. 11. (Bartoška, Kantůrek...)?

Ne, moc nevím. Víím, že pan Kantůrek byl zajímavá osoba v tomto směru... ale nevím, opravdu ne.

... Ono to potom trošku běželo vlastním životem, protože ti naši zástupci – kteří také mimo jiné zprostředkovali naše požadavky – on byl jeden, víceméně – ale pak mám pocit, že se více cítili býti takovými státotvornými. Takže se jakoby zapletli – myslím to v dobrém – do takových aktivit. My jsme byli normální lidé, kteří neměli informace a žili tou technikou. Někaké informace se k nám dostávaly spíš jako druhotně, asi nám taky všechno někdo neřekl... My jsme nebyli jako žádný – jak bych to řekl dneska –

třetí odboj. My jsme byli taková ti lidé, které určité věci naštvaly. Přišla taková poslední kapka – nás to štválo léta – ale toto bylo takové jako hodně.

Jak byste hodnotil situaci ve zpravodajství v tehdejší době?

Naprosto jednoznačně – tendenční tlachalové, kteří vystudovali novinářinu.

Víte co se dělo mezi nimi?

Co se dělo mezi nimi nevím, neměl jsem tam žádné spřízněné duše. Byli to ambiciozní jedinci schopní všeho. Taková Eva Kotvová, kromě tancování měla velké politické ambice – nevím kde skončila... tito všichni soudruzi mezi sebou soupeřili asi také. Kdo bude oddanější režimu – teď nevěděli jakému...

Z toho čtilo „koho chleba jíš, toho píseň zpívej“. Já jsem si pokládal vždycky otázku, jestli ti lidé tomu věří sami. V tu dobu se říkal takový vtip: Oni mají východní kecy a západní módu. Já té novinářině v tu dobu nevěřil, to byl spíše takový certifikát, že je vpuštěn do klubu těch, kteří mohou šířit myšlenky. Že by za tou vysokou školou – za tou novinářinou – se tehdy skrýval novinářský talent? Ano, oni museli být schopni v tom, že měli chuť se prosadit – to určitě. Ale že by to byli nějakí lingvističtí mistři, tu češtinu uměli a tak. Tak to si myslím, že ne. Zaplat' Panbůh, protože to zase pomáhalo nám obyčejným – my jsme říkali „no tak ty krásně lžeš, ani tu češtinu neumíš...“

Příloha č. 3: Rozhovor s Ing. Martinem Švehlou (ekonomický redaktor), 6. 12. 2011

Jak byste hodnotil situaci ve zpravodajství TN v listopadu 1989?

Radikálně se to změnilo během 17., 18., 19., to byl – pokud se dobře pamatuji – pátek, sobota, neděle. Do toho 17. to byla taková rutina, která pokračovala, samozřejmě jsme všichni cítili jak se ta situace politická jakoby vyhrocuje. Pro nás to tehdy bylo spíše takové změkčení. Řeknu Vám takový příklad. Já jsem měl velký průšvih, když jsme na přelomu srpna a září odvysílali rozhovor s tehdejším prognostikem Milošem Zemanem v Hospodářském zápisníku. A z toho byl velký průšvih. Já jsem to takticky nechal vysílat v pátek – ono se to natočilo už někdy ve středu – ale já jsem říkal, že se to nechá na pátek, oni že se přes sobotu a neděli vyblbnou, a v pondělí ten průšvih bude už menší. Průšvih jsme z toho čekali všichni. Ale ono bylo zrovna nějak výročí Slovenského národního povstání – to se oslavovalo někde v Košicích, a tam byla celá ta vrchnost. A tam se nemluvalo o ničem jiném. Jakeš říkal „tak já tady budu mít teď projev o tom, jak jsme na vrcholu úspěchu a včera se v naší televizi říkalo, že jsme sto let za opicemi, za Nepálem...“ Takže z toho byl velký průšvih, ale hned krátce po tom se otvírala budova Rudého práva – to vydavatelství. Když se tedy otvírala ta nová budova – to už jsem tehdy nemoderoval – tak jsem tam jel a natočil tam s Jakešem rozhovor. Jak jsem měl ten průšvih, tak mě tahali všude a musel jsem vždycky na kobereček někam... tak jako jsem jim ukázal, že si tak jako vlastně z toho moc nedělám. Všechno už to bylo takové na ty poměry docela rozvolněné a 17. se to radikálně změnilo. Tak pak se tam najednou projeví všechny možné věci. Někteří lidé se tam projeví jako opravdoví profesionálové a snažili se využít té situace k tomu, aby dělali opravdu tu práci novým způsobem – nezaujatě, střízlivě a co nejpečlivěji. Jiní se snažili využít to k nějakému svému zviditelnění a posílení svých pozic. A pak byli ještě i takoví, kteří bránili ten socialismus za každou cenu a viděli v tom hrozitánské nebezpečí a ohrožení nejnítějnějších zájmů světa a republiky.

Pak už tedy takoví ti levicoví lidé hodně spojení s minulým režimem z té redakce zmizeli – tak jako odpadli. Pak se tam začali trousit lidé, kteří byli v 68. vyhozeni, a začali s námi spolupracovat. To bylo takové úžasné. Já jsem šel třeba s Líbou Rakušanovou po schodech do maskérny a proti nám šel starý Zdeněk Mlynář. To byly takové úžasné momenty, nebo třeba pan Císař – pro mě legendy, protože to byli lidé z 68. roku, kdy mě bylo 17 let.

Dalo by se říct, že redaktoři byli nějak rozdělení na revolucionáře a staré skalní komunisty?

Tak takhle úplně vyhraněné to tam nebylo. Prostě byli lidi, kteří tam najednou začali organizovat nějaké petice a vylepovat nějaké plakáty, byli tam i lidé, kteří hájili socialismus, a pak byli takoví nějakí praktici, kteří mírou svých schopností se to snažili nějak lepit a buď se ještě báli, nebo to zkoušeli už nějak vylepšit.

Ony ty první dny byly dost hektické, naši kolegové na „velkých Kavkách“ si udělali takový tábor v garážích. A od nás ze zpravodajství tam nechtěl nikdo jít. Ti to bojkotovali, ti zase propojili kamery, takže to šlo po celých Kavčích horách.

Měl někdo snahu toto vysílání garáží zastavit?

To víte, že by bývali byli někteří rádi, ale to tam ti technici nikomu neumožnili.

Já jsem tam tehdy šel a říkal jsem jim „veřejnost se konečně stala nějakou reálnou politickou silou v této zemi. A bude mít tu svou platnost, pokud ti lidé budou mít informace. Ty informace mohou mít z první ruky nejlépe od nás, tak nás prostě nechte pracovat a nehledejte v tom, co děláme, nějakou velkou politiku.“ To bylo celkem docela dobře přijaté, dokud tam zase někdo neudělal nějaký zásah nebo něco zakázal a něco nepřeformuloval tak jak to nemělo být... pak to začal být takovýhle jakoby boj.

Myslím si, že takový významný okamžik byl, když jednoho dne přišlo vedení televize s tím, že Václav Havel chce vystoupit ve vysílání. Ve vedení televize se probíralo co s tím. Jedni říkali „dělat že to neslyšíme“ a druzí říkali „tak to odvysíláme někdy odpoledne...“

Kdo z vedení s tím přišel?

Tak ústřední ředitel Batrla a náměstek Mann, to si pamatuji, že tito dva byli takoví nosiči takových zpráv. A já jsem tehdy jako ze zpravodajství říkal „pojďme natočit normálně rozhovor s Václavem Havlem, natočme rozhovory i s dalšími lidmi a udělejme z toho takovou velkou přílohu Televizních novin, v Televizních novinách to budeme avizovat. Po Televizních novinách prostě odvysíláme pět rozhovorů a jeden z nich bude s Václavem Havlem.“

To bylo v pořadu Na aktuální téma?

Ano... nebo Názory se to jmenovalo.

Ten pořad byl nový?

Ano, to byl nový pořad, takhle vzniknul vlastně. Já jsem ty rozhovory točil ve své kanceláři. Ráno mi přinesli kameru s kameramanem a řekli mi, že když jsem si to takhle vymyslel, tak si to mám udělat. Takže já jsem sedl k telefonu a začal jsem telefonovat.

Vím, že jsem volal Václava Vorlíčka, měli jsme domluveného pana Havla, teď už nevím... byly to takové osobnosti, co jsem si říkal, že mají takové nějaké renomé. Tak jsem je obtelefonoval, ti lidé řekli nějaké názory, řekli co si o tom myslí... Pan Havel pak v pořadu nechtěl ani žádnou otázku, já jsem mu dal mikrofon a on mluvil.

Já si to pak pletu, protože ono se to potom rozjelo... Já jsem tam vlastně od rána do večera dělal rozhovory pořád. A pořád jsem sestavoval tento pořad, skoro každý den – myslím, že úplně každý den.

Pak přišel Jiří Kantůrek – mluvčí Občanského fóra – a dělali jsme to spolu. Pak jsme si už i vybírali, koho pozveme. Někdy jsme tam měli třeba i šest lidí najednou, tak jsme s nimi udělali besedu. Vím, že tam na Vánoce přišel Petr Pithart udělat takový vánoční promluv k národu – toho přivezl Vladimír Železný, protože byl jeho mluvčí.

Takže vedení plně podporovalo, že pan Havel bude vystupovat v televizi?

Tak to bych zrovna neřekl, spíše hledali nějakou schůdnou formu jak se z toho nějak vykrotit. A potom jak to nějak minimalizovat... mně se zdála tato forma taková, že oni proti tomu nemohli nic říct a pan Havel se dostal na obrazovku – což mi připadalo takové nejdůležitější. Hlavně se tam dostal v takovém dobrém čase, po Televizních novinách. Hlavně v Televizních novinách jsme to už řekli, že vystoupí Václav Havel.

Věděli jste o operativní tajné schůzce Občanského fóra, herců a pracovníků Československé televize v prostorách výtvarných složek na Kavčích horách 22. 11.?

Ne.

Pamatujete si, čím byl nápad zahrnout vysílání z Václavského náměstí právě do Studia Kontakt?

To nevím, čím to byl nápad.

Víte, proč byly reportáže z Václavského náměstí zahrnuty do tohoto pořadu pro mládež?

Nemám přesnou informaci... To bylo z toho Václavského náměstí, přenosák tam byl Jirka Hrabovský... nebylo to takhle?

To nevím, kdo tam byl z přenosáků. Bylo to ve středu 22. 11., před vysíláním Studia Kontakt se v garážích vyjednávalo s vedením docela dlouho, jestli přenosové vozy mohou vyjet na Václavské náměstí.

Aha.

Nakonec tedy vedení svolilo a přenosové vozy na Václavské náměstí vyjely.

Ano, ano. Nebyla to ta generální stávka?

Ne, Studio Kontakt bylo ve středu 22. 11., generální stávka byla až v pondělí 27. 11.

Ano, ano. Já si tedy myslím osobně, že to dali na tu trojku – do toho Kontaktu – protože to bylo vlastně vysílací okno, kde to bylo jediné možné. Ta jiná okna byla obsazená jinými pořady. Tady bylo možné to zrušit a dát to tam. Ale nevím, čím to byl nápad.

Marcela Augustová odmítla moderovat Studio Kontakt. Víte něco o tom, jestli vůbec nepřišla do práce nebo se až na místě, ve studiu, rozhodla, že moderovat nebude?

Já vím, že to odmítla. Odmítlo to více lidí.

Já jsem měl nějaký dohled nad tím vysíláním. Já jsem byl poprvé v životě v té vysílací režii, na „velkých Kavkách“. Byl tam se mnou ještě režisér Vomáčka, režisér Hoferik? - co si pamatuji.

A prostě vím, jak to jelo... a najednou mě volali – Batrla volal – že to je neúnosné, ať to okamžitě zastavím. Já jsem říkal, že to nejde, že uprostřed přímého přenosu nemůžu nic zastavovat, že až bude nějaká příležitost, tak to zastavím. A pak volal znovu, ať to zastavím. A já jsem říkal „Co mám dělat? Cože? Já Vás neslyším.“ a položil jsem mu to. Tomu jsme se tam zasmáli a pak přiběhl náměstek Mann a prostě to nějak zastavil.

A přivedli Líbu Šmuclerovou, která si nás nevšímala a šla do té hlasatelny, kde nějak řekla, že se od toho distancuje. To byla taková hodně vypjatá atmosféra.

Takhle to nějak proběhlo.

Pamatujete si, jak to probíhalo po ustřižení živého vstupu, jak dále probíhalo Studio Kontakt?

Tak oni ti kluci stejně říkali, že už tam stejně nebylo nic zajímavého – na tom Václaváku – že se tam už nic nedělo. Hrabovský něco říkal, myslím, že tam byla Eva Kotvová a ještě někdo. Pár reportérů tam bylo rozmístěných. Lidé tam něco vykřikovali, reportéři popisovali tu atmosféru... Pak už tam nikdo neřečnil a už tam nebylo dále co ukazovat.

Vysílání pak bylo zpožděné o tři minuty...

To je možné, ale nějaké konsekvence další to moc nemělo. Pak mi Batrla ještě nadával – to po mě tak nějak už steklo. Nevím... a těm lidem se myslím po tom jako už nikomu nic nedělo – těm reportérům nebo takhle.

Věděli jste o přípravě záběrů FAMU z Národní třídy do vysílání 24. 11.?

Ne, to mi nic neříká.

Jak jste si vysvětloval to, že OF vytvořené 19. 11. se v televizi dostalo ke slovu až na Letné 25. 11.?

Zaprvé si myslím, že Občanské fórum z toho počátku, toho 19., řešilo jiné problémy, bylo v přímém kontaktu s ulicí a moc nedoceňovali úlohu té televize. A taky si myslím, že ze začátku je ani nenapadlo, že by v té televizi našli nějakou živnou půdu. Ruka podaná z televize tedy moc nebyla, protože zpravodajství ji tedy nepodalo. My jsme nebyli takhle jako mocní abychom se nějak k nim někam dostali. A „velké Kavky“ – kde byly ty „garáže“ a revolučnější lidé – zase neměly zpravodajskou průpravu a ani je nenapadlo, že by něco takového mohli organizovat. Ono to zpravodajství bylo přece jenom taková televize v televizi – my jsme byli v samostatné budově a byli jsme takoví oddělení od celé velké televize. To se potom projevilo, když „velké Kavky“ vytvořily skupinu - kde byla třeba Marta Skarlandtová, Petr Gerold – která měla jakoby dohlížet nad tím zpravodajstvím. Tak oni tedy tak nakráčeli dohlížet. Ale oni se tam nevyznali v tom baráku... tak šli k šéfredaktorovi Dušanovi Macháčkovi, ten je vyhodil, že se s takovými lidmi bavit nebude. Oni tam pak takoví zklamaní stáli na chodbě. A já jsem jim řekl, ať jdou ke mně, že jim to ukážu. Já jsem tam měl jeden televizor – ten se dal přepínat na různé rozvody. Oni se tedy mohli podívat na to, co se dělá ve střížnách, co se vysílá, co se dělá kontrolní projekce. Přinesl jsem jim tam „bodák“ Televizních novin – ten jsme dělali první asi ve čtyři odpoledne. Řekl jsem jim, ať si to podle toho zkontrolují a co budou potřebovat, ať si zavolají na Velín. Sekretářka jim uvařila kafe a oni byli spokojení, koukali se tam a ptali... a tak se tam tak postupně zorientovávali. Celkem jako si myslím, že neměli důvod do toho zasahovat. Teď nevím, od kterého dne to bylo... Z toho je vidět, že ty dvě televize spolu moc nežily.

Příloha č. 4: Rozhovor s Eliškou Balzerovou (herečka), 8. 12. 2011**Jak jste se vy, jako herci, dozvěděli o tom, že v televizi probíhají nějaké protesty a proč jste právě vy šla do televize?**

Doba byla revoluční, to, že probíhaly protesty všude, bylo samozřejmě na bíledni, protože už věděl celý národ. Ale v televizi, myslím, že to právě nebylo zase tak rychlé. Protože tam bylo ještě komunistické vedení. Divadla stávkovala, v divadlech se nehrálo. My jsme s diváky mluvili a říkali jsme jim co se děje, protože mnozí z nich to neviděli, protože televize to nepřenášela. Televize pořád vysílala staré programy, oni se k tomu tak rychle nepřidali – ke hnutí revoluce. Myslím, že ten protest, jak se říká „garáže“ – já jsem ani nevěděla, že se to děje v garážích – byl protestem zaměstnanců televize – pokud se nemýlím, takové informace jsem samozřejmě neměla venku – proti vedení televize, aby vysílala to, co se vysílat má – podle mého názoru. Televize se okamžitě uzavřela jako neprodyšný subjekt a nikoho nepouštěla dovnitř, jen na nějaké speciální průkazky. Začaly tam být takové závodní stráže – hlídky – a nikdo nemohl dovnitř, aby se to právě – ten moloch zvaný televize – lidé uvnitř nedozvěděli. My jsme jako herci jezdili po továrnách a ČKD a říkali jsme co se děje, protože oni drželi všechny v nevědomosti – ti nadřízení – bodejť, protože si nechtěli podříznout větev pod zadkem. Já jsem měla to štěstí, že jsem tehdy měla natáčet pořad, který se jmenoval Nedělní chvílka poesie. Měla jsem tam, myslím, s Janou Štěpánkovou a Věrou Galatíkovou něco recitovat. Byly to takové nedělní chvílky poesie, které se dneska velmi zesměšňují, ale tehdy to tak bylo. Když jste v televizi účinkovala nebo něco natáčela, tak jste byla na takzvané soupisce, a měla jste tam volný vstup. Takže jsem byla na papíře napsaná a mohla dovnitř. Mě tedy určili díky tomu. Tou dobou se všechno zastavilo, netočilo se, protože herci stávkovali, ani v televizi se nepracovalo. V divadle se konaly takzvané revoluční ranní schůzky, kde se říkalo, co se za ten den událo, rozdělovaly se tam materiály – protože jsme tam tiskli, co se nového stalo a jak pokračuje tlak na generální stávkou. Tam se ptali „kdo tam natáčíte?“ a já jsem řekla, že tam mám něco točit – takže jsem měla do televize vstup. Do televize jsem prošla, hned ke mně někoho přidružili, ale už tam byli lidé z takzvané druhé strany a dovedli mě to těch garáží. Tam mě vysadili na nějaký náklad'ák a řekli, ať řeknu co se děje vevnitř. Najednou z nás ze všech byli táboroví řečníci, já to nemám v povaze a neměla jsem nijak zpracovaný pocit, že jdu mluvit k tolika lidem. Tam byly narvané celé ty garáže a chtěli vědět co se

děje a co se má dít ve dnech příštích. A já jsem řekla, co jsem měla na papíře z divadla – co se děje venku.

Noviny kupodivu tiskly, my jsme ilegálně roznášeli noviny – s takovou partičkou technikám. Ve 4 ráno jsme chodili na nádraží a balíky novin s reálnými novinkami, co se děje, jsme dávali „mašínfirům“. Oni je pak na Slovensku rozhazovali uprostřed pole – tak je distribuovali – protože jinak to nešlo. Oficiální cestou to nešlo, protože u moci ještě pořád seděla komunistická strana.

Já jsem tedy v těch garážích řekla co se děje venku a že se chystá generální stávka, a že by bylo dobré, aby se toho televize účastnila. Oni se toho účastnit chtěli, ale protože tam bylo to vedení, tak dostali zákaz. Nevím, jestli pod pohružkou – neviděla jsem do jejich vnitřních směrnic – možná vyhazovu. Takže oni byli ve stresu a ve strachu. Já jsem tam přinesla kazetu, na které byly záběry z Národní třídy. Kdo měl satelit, tak si ty záběry chytil – to už lidé věděli, co se stalo na Národní třídě, to už putovalo po Praze. Ty záběry, jak studenty na Národní třídě mlátí, to už vysílaly zahraniční televize – to se dalo chytout na satelitech. Tu kazetu jsem tedy nesla v ruce a pamatuji si, že ke mně přistoupil někdo z vedení – nevím kdo to byl z těch pánů – a řekl „dej mi tu kazetu, soudružko“ – oni všem tykali. A já jsem řekla „nedám“ – a ozval se potlesk – a on „proč?“ a já jsem mu na to řekla, že jim nevěřím, že to budou vysílat. Já jsem ji donesla těm lidem, kterým jsem věřila, kteří mě tam pozvali – dala jsem to tam nějakému jejich revolučnímu výboru. A oni to pak vysílali.

Vyzvala jsem tam tedy lidi, aby šli takzvaně s námi. A myslím, že jsem odcházela s příslibem – protože nic nebylo písemně, mám jen to, co mi zůstalo v hlavě – že televize ozvučí Václavské náměstí při generální stávce – což bylo velké vítězství – a opravdu se tak stalo. Já jsem pak v divadle podala samozřejmě referát o tom, co se v televizi děje.

V těch garážích byli vidět jen ti pracující, žádné vedení. Byly tam šoféři, maskérky, asistenti – já jsem je znala, já jsem v televizi tehdy dost pracovala. Když jsem vedení nechtěla dát tu kazetu, tak se ozval neuvěřitelný potlesk. To vyjadřovalo přístup těch lidí, kteří se to třeba báli říct a potřebovali lidi, kteří to třeba dokážou zformulovat. Potřebovali tam třeba herce postavit, já nevěřím tomu, že by to někdo z těch lidí nevěděl, ale potřebovali vědět co je už nějak zformulované venku, aby se postavili na správnou stranu. Televize byla velký podnik, a taky se asi báli to udělat sami, takže potřebovali nějaké posvěcení – já jsem jim ho nedala – ale řekla jsem jim, co se děje ve

Vinohradském divadle, které bylo jako velký tahoun. Odtud se dělaly výjezdy po celé vlasti.

Byla jste celý týden v kontaktu s „garážemi“ nebo jinými pracovníky televize?

Já si nemyslím, že by se tam potom dalo dále proniknout, protože oni viděli, že toto není ta cesta, kterou by oni chtěli. Takže ta televize se hermeticky uzavřela a vím, že s námi spolupracoval – abychom mohli vůbec do televize něco přečíst – jeden člověk, který tam myslím byl redaktor ve zpravodajství... Martin Švehla. Vzpomínám si, že jsme tam tenkrát přišli a přemlouvali ho, aby do programu zařadili to, co se děje v divadlech a to, čím ta republika žije – alespoň ty projevy a první základy Občanského fóra. Tehdy to tam šel číst, myslím, Boris Rösner, nebo možná Martin Stropnický. Víím, že Martin Švehla nás vždycky přijal tajně na nějaké chodbě – protože se tam nesmělo, nesmělo se donášet informace zvenčí. Ta televize stála jako hradba proti informacím kupodivu – protože tam ještě bylo staré vedení. Oni si nechtěli podříznout své funkce, mysleli si, že to přejde – jako spalničky – nepřešlo to.

Víte něco o operativní tajné schůzce Občanského fóra, herců a pracovníků Československé televize v prostorách výtvarných složek na Kavčích horách 22. 11.?

U té jsem nebyla. Víím o ní, ale nebyla jsem u ní, protože to už tam byli takoví političtí lídři herci. Ale myslím, že tam někdo za naše divadlo byl. Nejsem si jistá, jestli na tyto schůzky nechodil Martin Stropnický, který se v té revoluci hodně angažoval.

Jaké bylo podle Vašeho názoru zpravodajství ČST před listopadem 1989?

To všichni víme – to bylo co slovo to lež. Dneska se to vysílá zpětně jako nějaké části programu – co se v ten den před dvaadvaceti lety dělo. To je opravdu k smíchu, tam byly samé úspěchy, 100% splněný plán, horníci rubali na 100%, slepice snášely na 100%, volby byly na 100% – nikdo nechodil volit, ale kupodivu se volilo na 100% – takže zmanipulováno. Já se tomu dneska zpětně s Adinou Mandlovou směju, ale tehdy ta psychologie komunistické moci byla velmi trýznivá. Protože oni pracovali se strachem – ten strach byl na každém kroku. Když si vezmete, že třeba jen 10 % lidí bylo ve straně, z 10 milionů to bylo 10% – to bylo třeba milion lidí. A ti nám ničili životy, tím že nás neustále šikanovali na úřadech – kamkoliv se šlo tak to byla procedura tak složitá, že jí radši lidé vzdali. Ať už to byly výjezdní položky nebo cokoliv, tak vás ponižovali, že jste se radši ponižovat nenechala.

Někteří říkali, že to jinak nešlo, že to dělali pro děti. Ale já jsem asi šestkrát pro děti odmítla vstoupit do komunistické strany – z toho asi třikrát velmi razantně. A kupodivu

k mému úžasu se nic nestalo. Já jsem odmítla pracovat v seriálech jako je Muž na radnici, Major Zeman... A dneska když někteří říkají, že to odmítnout nešlo, tak šlo. Mně se nic nestalo, jenom mě odstranili od práce – kterou jsem měla ráda – na čas. Třeba učinili deset let mého života krutým, ale já vždycky říkám, že jsem mezitím dobře vychovala své děti. Takže je vždycky něco za něco. Ale ta okolnost toho strachu byla děsná a my jsme se báli cokoli říct. My jsme třeba v hospodě dlouho šeptali a nemohli jsme se toho zbavit, protože jsme věděli, že vedle nás sedí fízl, který nás udá. To byla taková knuta strachu, že si to neumí nikdo představit. My jsme vlastně žili v permanentním strachu. Když vám třeba v pátek nebo ve čtvrtek zavolali, že jdete v úterý k výsledku, to jste prožila čtyři dny totálního strachu co se děje, co jste kde řekla.

Ty zprávy tomuto byly ekvivalentní – to znamená strach, neustále ukazovali, jak někoho někde načapali, jak provázel nějaké materiály a zavřeli ho – takže jste se to bála udělat. Ale já jsem to stejně dělala, vozila jsem to z Maďarska, kde jsem pracovala. Maďaři nerozuměli češtině a já jsem vozila knížky pana Škvoreckého atd. Dneska je po bitvě každý generál, ale báli jsme se příšerně, propocení jsme šli letištní halou s ruksáčkem, kde byly tyto materiály. S tím strachem – někteří zlomili, nevyčítám jim to, někdo má slabší náuru. Někteří nezlomili... Ale šlo říct ne. Omítám, že se nedalo říct ne, dalo. Mám pocit, že jsem toho chodícím důkazem.

Oni mi dali cenu za Nemocnici nebo nějakou podobnou inscenaci. Byla jsem oceněna Zlatým krokodýlem, který dávaly Brněnské veletrhy. Byla to taková směšná finanční cena – asi 10 tisíc. Oni mi tu cenu dali a vzápětí mi další týden zavolali, že bych měla hrát v Okrese na severu. Zavolal si mě ideolog televize, jistý pan Diviš (náměstek ústředního ředitele – pozn. autora), a já jsem řekla, že v tom hrát nebudu, že to je strašné a že to hrát nechci. On řekl, že si to natáčí a já mu odpověděla „co můžu dělat, tak si to natočte“. Pamatuji si jeho bleděmodré kruté oči. Zeptal se mě, jestli to je moje poslední slovo a já řekla, že ano. A on říkal „vidíš, my jsme ti dali cenu, a ty se teď chováš takhle“. Oni chtěli vždycky něco vykoupit.

Kdy jste zaznamenala, že ČST podává již objektivní zprávy?

To vám nepovím. My jsme to tehdy sledovali samozřejmě den za dnem s velkým zájmem. Myslím, že to bylo v okamžiku, kdy se Vinohradské divadlo rozhodlo dát na jeviště plátno a vysílat zprávy. Když to začalo být pravdivé a reálné, odráželo to skutečnost, co se děje – a ukazovali záběry z generální stávkou, projevů Havla a zpívání Kryla a Marty Kubišové na Melantrišském balkoně – tak pak už jsme opravdu věděli co

se děje a ozývala se realita. Která potom začala být i pro divadlo nebezpečná, protože jsme říkali „nikdo nejde do divadla, všichni se už koukají na televizi“ – a toto byl ten zvrat, kdy byly televizní zprávy zajímavější než divadlo. Lidé přestali chodit do divadla, lekli jsme se, že to tak bude navždy. Lidé chtěli vědět, co se kde děje. Pamatuji si večer, kdy jsme vysílali abdikaci prezidenta Husáka, kdy plakal a naříkal ve velkém detailu, po té abdikaci lidi zatleskali. To vím, že pak už jsme se na ty zprávy koukali, protože pak vysílali realitu.

Příloha č. 5: Shromáždění v garážích přenosové techniky (2 fotografie)

(fotografie z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

Zleva: Antonín Dekoj, RSDr. Libor Batrla
(fotografie z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

Příloha č. 6: Prohlášení pracovníků přenosové techniky, provozu společné techniky, úseku elektroniky a úseku osvětlovací techniky ze dne 21. listopadu 1989, přijaté v garážích přenosové techniky

Úřad předsednictva vlády ČSSR
předseda vlády s. Adamec
nábř. kpt. Jaroše 4
P r a h a 1 - Malá Strana

S e k r e t a r i á t ÚŘ Čs. televize
ústřední ředitel s. Batrla

Závodní výbor ROH Čs. televize
s. M. Vordra

M y, pracovníci přenosové techniky, provozu společné techniky, úseku elektroniky a úseku osvětlovací techniky pracující na přenosech, důrazně protestujeme proti brutálnímu zásahu bezpečnostních složek dne 17. listopadu 1989.

Žádáme, aby celá tato ostudná událost byla řádně vyšetřena a viníci potrestáni. Dále, jako pracovníci sdělovacích prostředků, trváme na tom, aby televizní zpravodajství informující naši veřejnost bylo pravdivé, objektivní a úplné. V této souvislosti jsme připraveni dát i ve svém volném čase všechny síly pro splnění tohoto účelu.

Pokud nebudou tyto požadavky splněny, připojíme se ke dvouhodinové stávce dne 27.11.1989. od 12,00 do 14,00hod.

Zároveň toto shromáždění vyjadřuje plnou podporu provolání Občanského fóra a vysokých škol.

Žádáme o zveřejnění tohoto prohlášení ve zpravodajské relaci Čs. televize.

K tomuto prohlášení se připojují další pracovníci Čs. televize dle přiložených jmenových seznamů.

ODVYBILÁHO
v TN

(z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

Příloha č. 7: Dodatečné prohlášení pracovníků ČST Praha a žádost vznesená na vedení ČST ze dne 22. listopadu 1989, přijaté v garážích přenosové techniky

Dodatečné prohlášení pracovníků ČST Praha a žádost vznesená na vedení ČST.

- a) Odvysílat materiály FAMU, Krátkého filmu a ostatní dostupné materiály (v plném rozsahu) ze dne 17.11. 1989.
- b) Široká a objektivní zpravodajství z centra hlavního města počínaje dneškem od 16,00 hod.
Zveřejnění názorů a postojů představitelů nejvýznamnějších neoficiálních struktur a skupin ve formě diskusního studia vysílaného v přímém přenosu v hlavním večerním vysílacím čase.
- c) Okamžité zveřejnění textů nejpodstatnějších prohlášení a petic naší veřejnosti, jako jsou: prohlášení Občanského fóra, petic pražských studentů, divadelníků, výtvarníků, pracovníků muzeí, galerií, České filharmonie, a filmu, vyhlášení pana kardinála Františka Tomáška aj. přednesené zástupci jednotlivých skupin.
- d) Pravdivé a úplné informace o reakci zahraničního tisku a ostatních sdělovacích prostředků na současné dění v ČSSR.

Pokud se tak nestane v nejbližší době, cítíme jako svoji mravní a občanskou povinnost, připojit se k ostatním kulturním pracovníkům a nastoupit generální stávkou 27.11. 1989 od 12,00 do 14,00 hod.

Vyhrazujeme si právo o svých postojích informovat veřejnost.

V Praze dne 22.11. 1989

Pracovníci ČST Praha

(z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

Příloha č. 8: Prohlášení Stávkového výboru ČST Praha ze dne 25. listopadu 1989P R O H L Á Š E N Í stávkového výboru ČST Praha

Pracovníci ČST Praha se připojují ke generální stávce dne 27. 11. 1989 od 12,00 do 14,00 hodin na podporu poža - davků občanského fóra.

Forma televizní stávky je :

- 1/ Vysílání přímého přenosu v době generální stávky od 12,00 do 14,00 hodin s aktuálními vstupy z dalších míst, kde stávky probíhají.
- 2/ Pracovníci, kteří nezajišťují vysílání se shromáždí a zúčastní se manifestačního pochodu.

Stávkový výbor ČST Praha

V Praze dne 25. 11. 1989

(z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

Příloha č. 9: Sdělení Stávkového výboru ČST Praha ze dne 26. listopadu 1989PRACOVNÍKŮM ČST PRAHA

Stávkový výbor ČST Praha sděluje:

- ČST Praha se připojuje ke generální stávce formou manifestačního průvodu směrem k závodu ČKD Polovodiče, se kterým se spojí a poté se celý průvod vrátí před budovu ČST na Kavčích horách, kde proběhne společný mítink.
- Sraz všech pracovníků, nezajišťujících vysílání je dne 27.11.1989 v 11,55 hod. před severní vřátnicí hlavní budovy na Kavčích horách.
- Generální stávka se koná od 12,00 do 14,00 hod.

!!!!!! Přijďte všichni !!!!!

stávkový výbor ČST
Praha

26.listopadu 1989

(z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)

**Příloha č. 10: Rozhodnutí shromáždění zástupců pracovních kolektivů Čs. televize
v Praze ze dne 25. listopadu 1989**

R o z h o d n u t í

shromáždění zástupců pracovních kolektivů Čs. televize v Praze

Společenský pohyb, který za několik posledních dnů překonal celá desetiletí uměle vyvolané letargie obou našich národů, nás vede k přesvědčení, že masové médium, jakým je televize, nemůže být pouhým orgánem vlády ani jedné strany. Televize musí být objektivním mluvčím národní vůle, vyjádřené nejširším spektrem všech politických stran a občanských iniciativ. Není tedy, jak jsme byli po léta přesvědčováni, pasivním nástrojem, ale živým společenským organismem. Tomuto poznání je třeba přizpůsobit její organizaci a strukturu, jejímž hlavním projevem je vysílání. Vzhledem k tomu, že vedení Čs. televize není schopno bez spolupráce s celým pracovním kolektivem zajistit efektivní chod celého organismu odpovídající současné politické atmosféře, shromáždění zástupců pracovních kolektivů Čs. televize Praha navrhuje pro nejbližší období přijmout tato opatření:

1. Okamžitě ustavit prozatímní řídicí orgán (Ústřední programovou radu), která by ve spolupráci se stávajícím vedením zajistila nezbytný projev plurality národů, jež objektivně odrazí současnou situaci v Československu ve vysílaném programu.
2. Tento orgán se zasadí a bude usilovat o vypracování nového právního režimu Čs. televize.
3. Jednotlivé hlavní redakce vytvoří volené programové rady, které do 27.11.1989 do 17,00 hod. prověří vysílací plány do konce roku a v intencích objektivní informovanosti přepracují programy.
4. Ústřední programová rada rozhoduje sporné případy programové skladby:
 - a) vytváří odpovídající prostor pro aktuální a objektivní televizní zpravodajství
 - b) umožňuje operativní vysílání aktuálně natočených pořadů a

- 2 -

přímých přenosů

c) vyřadí z plánovaného programu pořady, které nadále jednotlivé redakce nedoporučují vysílat

d) ve všech ostatních případech platí Provozní a Organizační řád ČST

5. Programovou radu bude tvořit 25 členů: po 1 zástupci zvoleném v každé hlavní redakci a 15 zástupců volených a odvolávaných shromážděním zástupců pracovních kolektivů.
6. Vedoucí pracovníci budou respektovat činnost členů programových rad a budou ji považovat za výkon práce.
7. Výkon závěrů výše uvedených orgánů je svěřen HRP.

V Praze 25. listopadu 1989

(z osobního archivu Mgr. Daniela Růžičky)